MUHİT

Sene 3 № 28 *Resimli Aylık Aile Mecmuası* *Şubat 1931*

Müvezzilerden Elbise kalıbını isteyiniz.

NUSHASI 50 KR.

İŞ ADAMI FORD'U TERCİH EDER...

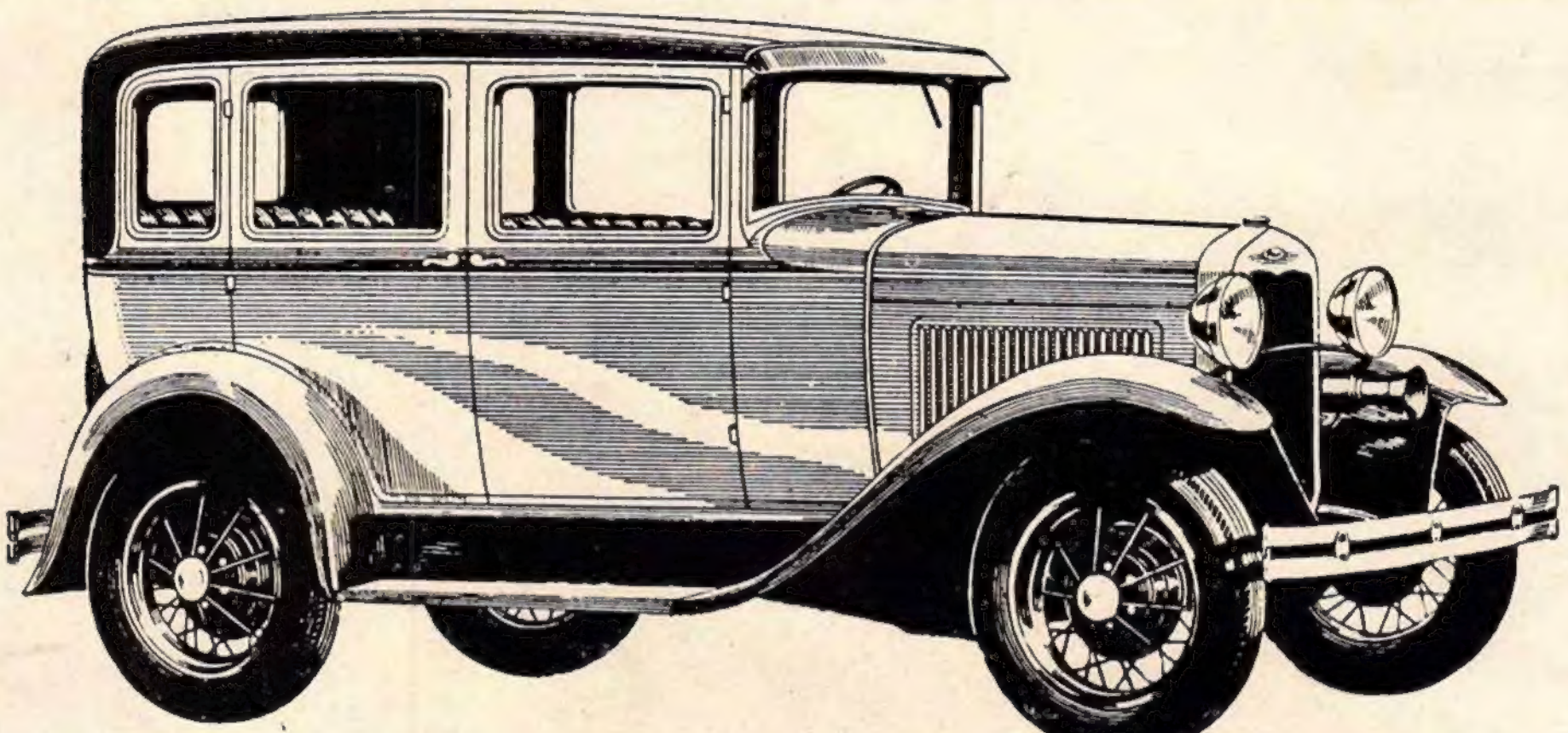

ÇÜNKÜ DAYANIKLIDIR ...

Dayanıklık, iktisadın başlıca unsurudur. Ford iktisatlıdır, çünkü her şeyden evvel dayanıklıdır. Bir arabanın çalışma senelerinin çok veya az olması mevaddı iptidaiyesinin cinsine bağlıdır. Halbuki, fiati ne olursa olsun, hiç bir marka, Ford'un kullandığından daha iyi cins mevaddı iptidaiye kullandığını iddia edemez.

Otomobilin imalinde tamamen hususi Ford celiği kullanılmıştır, bu çelik otomobilin hem mukavemetini hemde ömrünü arttırır. Hiç bir markada elektrik lehimi bu kadar vasi mikyasta tatbik edilmemiştir; her tekerlekte jant, teller ve porya tek bir parça teşkil etmektedir. Karoseri ise kaynakla tek bir kütle haline getirilmiş olup müsademelere karşı hakiki bir kalkan mukavemetini haizdir.

Bir mukayese ediniz: acaba hangi araba dayanıklık itibarile Yeni Ford'un gösterdiği teminati gösterebilir.

Hafifliği inanılmıyacak derecededir. Yıldırım gibi hızlanır. Süratı saatte 100 kilometrodur. Yokuşları 3ncü vitesle çıkar. Mevaddı iptidaiyenin cinsi fevkalâdedir. Amortisörler Houdaille markalıdır. Müteaddit karoseri modelleri mevcut olup, camları parçalanmaz cinsten ve diş çerçeveleri paslanmaz çeliktendir. Renkler fevkalâde caziptir.

•

Lincoln

Ford

Fordson

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 3 | Şubat, 1931 | № 28

İçtimai Musahabe

Kitap ve Kütüphane İhtiyacı

BİZİM öteden beri *okumaz* bir millet olduğumuzu söyleyen muharrirler var. Fakat bunu keşf etmek mühim bir iş değildir, asıl ehemmiyet teşhis edilen bu içtimai hastalığın sebebini aramak ve tedavisini bulmaktatır.

Biz neden okumaz bir milletiz? Çünkü okumağa alıştırılmadık. Yoksa tam çağında okumağa alıştırılan her türk de diğer milletlere mensup fertler gibi okur, okumaktan zevk alır insandır.

Bizim memlekete matbaa îktidar sahibi bir vezirin yobazlardan alıverdiği bir fetva ile kaçak mal gibi girmişti. Bu hareketi ta'kîb eden Patrona kîyamı ve daha sonraki kîyamlar memleketin kitap ihtiyacı cihetinden ne halde olduğu hakkında bir fikir verebilir.

Sarayla medrese omuz öpüşerek giderken matbaadan birkaç kara kaplı kitaptan başka ne çıkabilirdi?

Medresenin ilk temel çöküşü *rüşdiye* ler açılırken vukua geldi (ki altmış yetmiş senelik bir hadisedir). Fakat kara sansör oraya girecek kitaplar için de birer birer fetva verdi: cografya için fetva, kürei-mücesseme için fetva, resim için fetva, tabiiyat için fetva...

Böyle bir memlekette matbaa paslanır, ve en çok okunan kitap yine Nedimin veya Fuzulinin diyvanı olur.

İrtica' ve istipdatta bütün padişahları solunda brakan Abdülhamit türkçe kitabın en müthiş düşmanı idi. Bunun için milletin okuyan kısmı en ziyade *gizli* (yâni son derece mahdut) yazılar okuyor, hep komplocu oluyordu. Abdülhamit ise *gizli* teşkilata ve komplolara mahal vermemek için matbuata kelepçe vuruyordu!

Bizim serbest matbuat hayatımız yirmi iki seneden ibarettir ki bunun da beşi ittihatçıların umumi idarei-urfiyesiyle, dördü umumi harbin bütün sefaletleri ve darlıklariyle, dördü de mütarekenin bütün acıları, faciaları, milli mücadelenin bütün kahramanca savaşları içinde geçti.

Osmanlı imparatorluğundan ayrılarak teşekkül eden Macaristan ve Balkan devletlerinde serbest matbuat, hakîykî matbuat bizden ne kadar evvel faaliyete geçebilmiştir.

Biz, işte bunun için *okumaz* bir milletiz, ve bu farika bütün geriliklerin anasıdır. Ruhumuz kitap sahifalarındaki dizi dizi kargacıklardan usanç getiren bir ruhtur. O kargacıklara ancak mektep sıralarında iken alışılır ve alışıldıkça onlardan zevk alınır. Fakat bir alfabe, dört kıraat on iki yaşına kadar gelen koca oğlanların ve kızların ruhuna okumak zevkî verebilecek temrinler değildir.

Bizde bir kere ilk mektep çağı yedi yaşından sonra başlayor, o sinne kadar çocuk müesseselerinin ancak gayrıresmi ve [illegible]derece ehemmiyetsiz — o da iki üç şehir[illegible] mevcudiyeti vardır. Halbuki büyük [illegible]

lerde nizami mektepten evvelki *edükasyon* pedagojinin en mühim şu'besidir, ve kitap çocuğa verilen ilk oyuncaklar arasında en mühim yeri tutar.

Bizim bu medeniyet düşmanı afeti mağlub etmek için yapabileceğimiz şeyler pek çoktur, fakat biz burada en bedihi ve acil görünenlerinden birkaçını söylemekle iktifa ediyoruz.

Alfabe inkîlabından sonra umulan büyük ilerleme hamlesi için her şeyden evvel: kitap ve kütüphane lazımdır. Mektep ihtiyacı ondan sonra gelir.

Altı bin şu kadar ilk mektebimiz var; bunların kütüphaneleri yoktur, kitap almak için tahsisatları yoktur. Pek kîymetli ve pek muhterem Maarif vekilimiz bu büyük noksanı tasdîk ediyorlar ve sebebinin tahsisatsızlık olduğunu söyleyorlar. Fikrimizce Maarif vekilimiz mevcut ilk mektepleri birer küçük kütüphane ile techiz etmek için Meclisten tahsisat isteyecek olursa Meclisin bu derece inkîlabımız ve medeniliğimizle alâkadar bir tedbirden asgari tahsisatı esirgeyeceğine ihtimal verilemez. İlk mektepte bol bol kitap mukâfatları ihdas etmek de pek mühim bir tedbirdir.

Merkezde milli ve asri bir kütüphanenin te'sis olunacağı müjdesini Maarif vekilimizin ağzından işitmekle son derece memnun oluyoruz. Fakat merkezin büyük kütüphanesinden başka, asıl mübrem ihtiyaç memleketin her tarafında açılacak yüzlerle kütüphaneye ve binlerle okuma odalarınadır. Memlekete *kültürü* yayacak ve yeni içtimai iytiyatları yaratacak müesseselerin en mühimmi bu umumi kütüphaneler ve okuma odaları olacaktır. Falih Rıfkı bey, kütleterin terbiyesi için, Rusyada tatbîk edilen usulleri tavsiye ediyor. Rusyanın en çok ehemmiyet verdiği terbiye ve kültür müessesesi halk kütüphaneleri ve okuma odalarıdır. Bu sayededir ki Rusyada her nevi' kîymetli ve ciddi neşriyat için binlerle *suskripsiyon* hazırlanmış ve hakîykî bir neşriyat hamlesine imkân bulunmuştur.

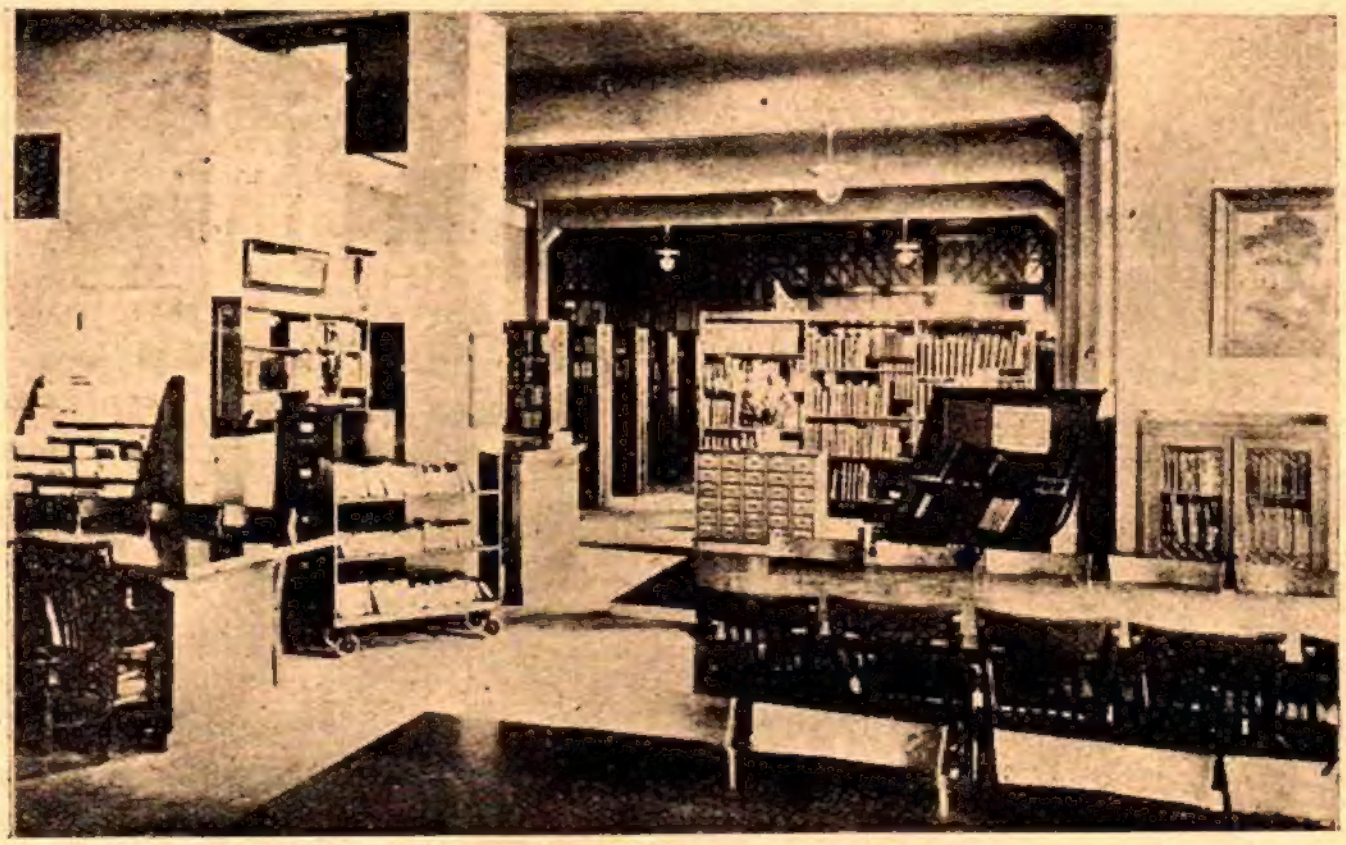

Amerikada bir İlk Mektep Kütüphanesi

Bu umumi kütüphanelerin yaratılması tamamiyle devlet işidir, her vekâleti alâkadar eden bir mes' eledir. Fakat biz büyük bir binaya, mesela merkezin bir tiyatro binasına bir milyon sarf edebiliriz de devletin kitap siyasetine senevi bir milyonu fazla görürüz. Paramız olursa ikisini de yapmalıyız, fakat paramız ikisine yetişmezse tereddütsüz kitap hamlesini bir saat bile te'hire imkân olmadığına kani' olmalıyız.

Memlekette *basma cihazı* hakîykaten işba' derecesindedir. Mektep ve halk kütüphaneleri için kitap yaratmak son derece kolaydır. Beynelmilel edebi milkiyetligine dahil değiliz, medeni âlemin bütün kitap hazneleri bize açıktır. Birkaç yüz muktedir mütercim ve muharririmiz de yetişmiştir. Kitap hamlesi için ilk şerait tamamiyle mevcuttur. Yalnız bir şey lazımdır, o da *kitap hamlesinin* hukûmetçe ve Meclisçe tasdîk ve kabul olunmasıdır.

AHMET CEVAT

Maarif Vekili Esat Beyefendiyle Mülakat

Maarif programımızın temel taşı, cehlin izalesidir.— Sanayi' Darülfünunu tasavvurlarımız meyanındadır.— Ankarada ikinci bir Darülfünun açmak istediğimiz şeylerden biridir.— Halk neşriyatını a'zami hadde çıkarmak azmindeyiz.

NAHİT SIRRI

KALEMİ-MAHSUS müdürünün odasında, Maarif vekilinin makamına gelmesini bekleyorum. Henuz mesai saati başlamamış. Fakat vekâletten hemen her kesten sonra ayrılan Esat Beyefendi, sabahleyin de makamına hemen bütün me'murlarından evvel geliyor. İntizarım on dakîkayı bulmuştu ki, dışarda ayak sesleri oldu ve bir dakîka sonra da (Vekil bey sizi bekleyor,) deye haber verdiler. Maarif vekili, kalemi-mahsus müdürünün odasının üst tarafında ve vekâlet binasının tam ucunda, ufakça ve haylı mütevaziane döşenmiş bir odada oturuyor. Bana karşısında yer gösterdi. İki pencerenin arasında oturduğu için, bütün ışık yüzüne vurmuş. Pek sıhhatte olmakla beraber yaşını tahmin edemediğim, kırk beşle elli arasında görünen bir siyma. Sararmış kâğıtlar renginde bir teni var. Sakal ve bıyığı gayet iytina ile tıraş edilmiş. Çok dökülmüş saçlardan kalmış olanlar da tamamen ağardığı ve dipten kesildiği için, bu sarımtırak kâğıt rengi tekmil başı almış. Başta, başka renk olarak, sade geniş camlı ve kulaktan takma bağa gözlükler var. Bu bağa gözlükler arkasında kaşlar hiç belli olmayor. Dudaklar soluk ve dişler beyaz. Yaka ve gömlek kolalı ve bembeyaz, elbise ve kravat siyah. Tüysüz el ve bilekler de yüzün renginde, sarımtırak beyaz. Hey'eti-mecmuada bir Anglo-sakson, bir Amerikalı profesörün hal ve edası var. Ses kalın ve hemen daima aynı tonu muhafaza ediyor. Söyleyiş tarzı muntazam, cümleler zahmetsiz ve uzun. Konuşma tarzında ve muhatabı tenvir etmekten üşenmeyişte, iş başına geçmiş bir siyaset adamının gururu, istiycali ve hesapları yok. Muhatabını irşad etmek için söz söyleyen ve dakîkalarını esirgemeyen bir âlim ve bir mürebbi haleti-ruhiyesi mevcut. Ve belki bu haleti-ruhiyenin te'siriyle, harici ve dahili siyasetimize dair sormak istediğim bir iki sualle alâkadar olmadığı halde, Maarif hayat ve siyasetimize dair sorduğum her suale şumullü ve etraflı cevaplar lutf etti.

Bu sual ve cevapları işte sırasiyle yazıyorum:

— Hukûmetin Maarif siyasetindeki ana hatları bu hususta en salâhiyettar zatın ağızından dinlemek şerefini rica edebilir miyim?

— Hukûmetin Maarif siyasetindeki ana hatlar, bizim ihtiyaçlarımızın, bizim kendi vaziyetimizin mevludu bulunan şeylerdir. Evel emirde Devletimiz laik Türk Cumhuriyetidir. Bu iytibarla Maarif siyasetimiz laik, milli ve demokratik esaslara istinad eder. Bu esaslar kısaca şöyle tespit olunabilir:

1.— Terbiye ve tedrisatımız dini umdelere değil ilim ve fennin telkîn ettiği müsbet ve dünyevi prensiplere istinad eder.

2.— Terbiye ve tedrisatımızın en bariz seciyesi milli olmasıdır. Bu iytibarla bütün hedefimiz yeni nesle milli ve tarihi seciyemizle mütenasip bir kültür vermek ve her Türk gencini vatanı için fedakâr bir milliyetçi olarak yetiştirmektir. Her ferde sade fert olarak değil mensub olduğu heyeti içtimaiye için a'zami muvaffakîyetle iş başaracak ve kendi menfaatını umumun menfaatında arayacak bir uzuv olarak bakmak ve o ferdi ona göre bilgiler, iytiyatlar ve mefkûrelerle yetiştirmek azmindeyiz.

3.— Her Türk yavrusuna istiydat ve kabiliyetinin a'zami derecede inkişaf edeceği imkânları hazırlamak yâni Türk benliğinin ve Türk hars ve medeniyetinin inkişaf ve tekâmülüne çalışmak demokratik Maarif siyasetimiz iycabıdır.

Terbiye ve tedriste ta'kîb ettiğimiz usul, Gazi Hazretlerinin buyurdukları gibi, ma'lûmatı "insan için fazla bir süs, bir vasıtai-tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta muvaffak olmağı te'min eden ameli ve kabili-istiymal bir cihaz haline getirmek, memleket evladını her tahsil derecesinde îktisadi hayatta âmil, müessir ve muvaffak olacak surette techiz etmek ve erkek ve kız çocuklarımızın aynı suretle bütün tahsil derecesindeki ta'lim ve terbiyelerinin ameli olmasına çalışmak„tır. Mektepteki mürebbinin lisanından, vicdanından, terbiyesinden alınan ilk ilham daha evel ana baba kucağından alınacağından kızlarımızın terbiyesine erkek çocuklarımız kadar ehemmiyet vermekteyiz. Vatandaşlara sanayii-nefise zevkîni vermek, fikri ve bedeni terbiyelerini mütevazin bulundurmak, hulâsa "Cumhuriyetin istediği gibi fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar yetiştirmek„ en büyük hedefimizdir.

Maarif programımızın temel taşı ise Gazi Hazretlerinin yüksek işaretleri veçhile, cehlin izalesidir. Bütün millete okuma yazma öğretmek, ilk tahsilin mecburi ol-

ması kaydını bir arzu ve bir gaye şeklinden çıkararak bir hakîkat haline ifrag etmek aynı zamanda mesleki tahsile ve ihtisasa ehemmiyet vermek azmindeyiz. Maamafi bundan yüksek tahsili ihmal ediyoruz ma'nası çıkmamalıdır. Memleketimizde fikrin, ilmin ve fennin inkişafı için yüksek tahsile ve bilhassa Darülfünunumuzun tekemmülüne de çalışmaktayız. Bunların kâffesini meydana getirmek için liseleri ve muallim mekteplerini keyfiyet ve kemmiyet iytibariyle inkişaf ettirmek isteriz. Cumhuriyetin ilanından beri Maarif sahasında atılan adımlar cidden mühimdir. Memlekette muallim mîkdarı ve bu sayede okuyup yazan vatandaş adedi sade istibdat devirleri ile değil hem de meşrutiyet seneleriyle de mukayese edilemeyecek derecede artmıştır.

— Vekil Beyefendi, bu iyzahatınız hukûmetin vahdeti-tedrisat usulünü iltizam ettiği kanaatını hasıl ediyor. Bu takdirde hususi ve hele ecnebi mektepleri̇n yerlerini Maarif mekteplerine terk etmeleri acaba zaruri olmazmı?

— Vekâlet hususi ve ecnebî mektepleri sıkı bir kontrol altında bulundurmaktadır. Maarif siyasetimizin istihdaf ettiği gayelerin bu mekteplerde de ihmal edilmemesine müfettişlerimiz daimi surette nezaret ve dikkat etmektedirler.

Maarif Vekili ESAT BEYEFENDİ

— Yüksek tahsil görmüş vatandaşlar bahsinde memleketimiz iki vaziyet karşısında bulunabilir. Birisi bunların azlığı, diğeri fazlalığıdır. Zatı-âliniz hangi vaziyet karşısında bulunduğumuza kailsiniz?

— Nüfusumuzun mîkdarı ile mukayese edersek hiç şüphesiz ki yüksek tahsil görenlerimizin sayısını az bulmak zaruretindeyiz. Fakat bu hususta sade rakkam nisbetlerini değil her memleketin hususi vaziyetini de mukayesede nazarı-dikkate almak lazımdır. Yüksek tahsil görenlerin adedini memleketimizin zirai, sınai, ticari ihtiyaçları ile mütenasip bir surette çoğaltmak vazifemizdir.

— Vekil Beyefendi, şu halde istîkbalde memleketin îktisadi hayatı inkişaf ederse yüksek tahsil görmüş daha fazla kimseye malik olmak zaruretinde kalacağız. Bu iytibarla iki sual sormak isterim. Memlekette bir Sanayi' Darülfünunu açmak hakkındaki eski tasavvurlar canlanmıyacakmıdır ve bütün bir memleket için tek bir İstanbul Darülfünunu az değilmidir?

—*Sanayi' Darülfünunu tasavvurlarımız meyanındadır.* İkinci bir Darülfünun meselesine gelince memleketin her tarafında hakîkaten şayanı-şükran bir tahsil arzusu mevcuttur. İstanbul Darülfünunundaki talebe mîkdarı her sene daha büyük adellere erişmektedir. Bu sebeple *hukûmet merkezi olan Ankarada ikinci bir Darülfünun açmak Vekâletin çok istediği şeylerden biridir.* Şu kadar ki Darülfünun açmak sade hoca mes'elesi de değil aynı zamanda büyük te'sisat, büyük masarif mes'elesidir. Maamafi hukûmet merkezimizde yüksek ilim müesseselerinin inkişafı için her türlü fedakârlığı göze almak tabiidir. Nasıl ki bu müesseselerin bâzıları şimdiden açılmıştır. Bundan başka Ankarada bir milli kütüphaneye, bir rasathaneye, bir operaya, bir resim galerisine kat'i

ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçları da tatmin etmek için çalışacağız.

— Milleti okur yazar bir hale getirince ona okuyacağı şeyler de vermek iycab eder. Köylerdeki ilk mekteplere senede mesela 50 liralık bir kitap tahsisatı vermek pek münasib olmazmı?

— Halk neşriyatımız vardır ve bu neşriyatimizı memleketin her tarafına göndermekteyiz. Yeni okuma yazma öğrenen vatandaşlarımız okuyacak hiç bir şey bulmayor vaziyetinde değildirler. Bununla beraber *bu neşriyatı a'zami hadde çıkarmak azmindeyiz.*

— Nazarımızı halk neşriyatından yüksek tabakanın okuyacakları eserlere tevcih edersek, eskisine faik değil eskisine de varamayan bir derecede bulunduğumuzu iytiraf zaruretinde değilmiyiz?

— İrfan seviyemizi yükseltecek eserler neşr etmek, garp klasiklerini lisanımıza çevirtmek, vatani eserlerin neşrini teşvîk ve te'min etmek, eski harflerle yazılmış kîymetli kitapların Türk harflerine nakilleri ile tabı'larını te'min etmek ve nihayet terbiyevi ve kîymetli mektep kitaplarının neşrine çalışmak en büyük emelimizdir. Fakat bu hususlarda tam bir muvaffakîyete erişmek zaman ve para meselesidir.

— Dil Encümeni lisan lûgatini vücuda getirememiş ve imla tezepzüplerine nihayet verememiş olmakla muahaze ediliyor. Hattâ Encümen a'zasından bir zat Encümen daha fazla himaye görmez ve bir akademi haline getirilmezse kendisinden beklenilen hizmeti göremeyeceğine dair geçenlerde bir iki makale neşr etti. Bu hususlaki noktai-nazarınızı bilmek çok faideli olacaktır.

— Bir lisanın lûgatini yapmak kolay ve sür'atle yapılır bir iş değildir. Lisanı adeta asırlardan beri sabit şeklini almış olan Fransada Akademinin zaten mevcut lûgatte yaptığı ta'dilleri her sefer kaç senede ikmal ettiğini düşününüz. Halbuki Encümene lûgat iytibariyle Türkçe Arapça ve Acemceden teşekkül etmiş ve böyle olduğu halde de ihtiyaca nakâfi olmaya çoktan başlamış eski bir lisanı hem tasfiye etmek hem de bütün his ve fikirleri teblig edebilecek bir hale getirmek, imla mes'elesini tanzim etmek ve Türkçe grameri hazırlamak gibi vazifeler verilmiştir. Bu, ağır, çok ağır bir vazifedir ve Encümen bu vazifeyi başarmağa bütün kuvvetiyle çalışmaktadır.

— Menemendeki feci' hadise esnasında orada bu feci' hadiseyi seyr edenler arasında gençlerin de bulunmaları ve bunların da lakayt bir seyirci kalmaları eski devirlerin zihniyetlerini taşıyan bâzı gençlerin Cumhuriyet terbiyesini hazm etmemiş olduklarını göstermeyormu?

— Ruhan ihtiyar olan gençler daima ve her yerde görülmüştür, ve menfaat hırsiyle cinayetlere kadar giden insanlar arasında da her yaşta kimseler bulunabilir. Muhakkak olan şudur ki, Cumhuriyet terbiyesi almış, Cumhuriyet fikirleriyle yetişmiş ve Cumhuriyetin muhafazası için seve seve hayatını vermeğe âmade kuvvetli bir Türk gençliği vardır, ve var olduğunu da o facianın yüksek şehidi olan Kublay Bey hiç tereddütsüz canını feda etmekle ispat etmiş bulunuyor. Mekteplerimiz genç Türk nesline en canlı bir Cumhuriyet ve milliyet terbiyesi vermektedir, ve bu terbiyenin mecburi tahsili tevsi' suretiyle bütün Türk gençliğine teşmili hedefimizdir.

VEKİL beyefendiye daha başka şeyler sormak istemedim. Nezdine gelmiş bulunan Maarif erkânıyle müzakere edilecek mühim işleri olacağını ve daha fazla vaktini almak doğru olmayacağını düşündüm. Ve lutfen kalkıp el verdiği esnada, siymasının umumi ve esas vasfını kari'lerime anlatabilmek için bir kere daha dikkatle yüzüne baktım; sararmış beyaz kâğıtlar renginde bir ten. Fevkalade iytina ile matruş bir siyma. Saçsız bir baş. Büyücek bir ağız, soluk ve ince dudaklar. Biraz kemerli ve biraz sivri burunla bu dudakların uçları arasında birer çizgi ve büyük bağa gözlüklerin arkasında gizlenen kaşların tam bir eksikliği. Ma'nevi hüviyetinden alınan intıba' ise, yalan söylemekten ve fenalık yapmaktan âciz, insanları irşaddan haz duyan ve bunu vazife bilen ve binaenaleyh milletin ta'lim ve terbiyesiyle meşgul makamların en büyüğünü ve ağırını işgal etmenin şerefini ve ağırlığını bihakkîn müdrik bir şahsiyet karşısında bulunmak hissidir. Es'at bey terbiye ve irşada o kadar varlığını vermiş ki, karşısında oturduğum esnada lutf ettiği sigarayı hem teeddüb ederek hem de esasen sigara içmediğim için teşekkür edip almayınca, bu sigara içmeyişi gençlik için şayanı-tahsin bir hareket saydığını bilhassa söyledi. Halbuki, sigara içmemenin ve büyükler huzurunda sigara içmemenin bir fazilet ve bir vafize telekkî edildiği zamanla aramızda asırlar geçmiş bulunuyor. Son söz olarak deyeceğim ki, Es'at beyefendinin büyük hüsnü-niyetinden, vazife aşkından, irfan ve intizamından memleket maarifinin a'zami istifadeye mazhariyeti cidden şayanı-temennidir.

Asri Bir Orta Mektep Nasıl Olabilir?

Readers Digest den:

BİR orta mekteb mensub olduğu mahallin medarı-iftiharı bir müessesedir ki, orada yüzmek için havuzlar, konferans salonları, sahneler, hikmet ve kimya laboratuvarları vardır. Bu gibi mekteplerde aynı zamanda marangozluk, dökmecilik ve ev işlerine müteallik dersler de verilmektedir. Orta mekteplerde hocaların mühim bir kısmı lise me'zunlarıdır. Bununla beraber tedris fenninde herkesçe ma'lûm bir kaç hakîykatın iytiraf ve teslimi mektebi altüst etmeğe kâfidir.

Hakîykatlar şunlardır: İnsanlar kabiliyet ve alâka noktalarından bir birlerinden farklıdır; hiç bir zaman aynı kabiliyet ve mâlûmatta iki talebe bulunmaz; saniyen mektepte öğretilen şeylerin mühim bir kısmı eğer tatbîk olunmaz ve kullanılmazsa, unutulur; bâzı şeylerin öğrenilmesi sırf onları bilmek içindir, yoksa insanın zihni kabiliyetini kuvvetlendirmez; çocuklar büyüdükçe öğrenme kabiliyetleri çoğalır; talebede bir şeyi öğrenmek için bir arzu varsa ve onu öğrenmesinin neticesinde bir haz duyuyorsa daha çabuk öğrenir.

Orta mekteplerde okutulan derslerin hemen yarısı ta'dile mühtaçtır. Bâzı mevzu'ların tedrisi ehemmiyetli olduğundan programa konulmuştur. Mesela Latince, ticaret için luzumlu bir dersti, müsellesat mühendislik için elzemdi. Medeniyet ilerledikçe bu gibi fenleri elde etmek için ömürlerini verenler işsiz kalmak korkusuyla hocalık etmeğe mecbur kaldılar, ve kendi ilimlerini müdafaa etmek için bunları bilenlerin, daha müzehhep, daha zeki oldukları nazariyesini ortaya koydular. Haddi-zatında luzumsuz fikri faaliyetlerin zihin terbiye ve ta'liminde bir faydası yoktur.

Muasır gençlerin ihtiyaçlarını te'min etmek için te'sis olunan bir orta mektep şimdiki kürsülerden farklı kürsüleri havi olmalıdır. Mesela bunlar lisan, riyaziyat, tarih, fen ve buna benzer kürsüler değil bilakis hayatta bilfiil lazım olan gençlik tecrübesinin ana hatları olmalıdır.

Talebeler Çocuk Bakımı dersinde

Ben şu şubeleri tasavvur ediyorum: Hıfzıssıha, meslek, boş vakît, ev işleri, vatandaşlık, felsefe. Bu şubelerin her biri ehemmiyetine göre bir kaç yüz derse ayrılmalı ve bunları talebe sınıf dahilinde ve haricinde bâzıları birer saat diğerleri de iycabına göre haftalarca tahsil olunmalıdır.

Hıfzıssıha şubesi gerek zihni ve gerekse bedeni sihhatla alâkadar olmalıdır. Bu şubenin mevzu'ları arasında, adeleleri kuvvetlendirmek, gıda intihab etmek, iptidai tedavi, süfli hisleri bertaraf etmek, şen olmak, mahalli vefiyatı tenkîs ettirmek, doktor bulmak gibi dersler bulunmalıdır. Bunların mühim bir kısmı amelidir. Mektepte yalnız münakaşa ve tahsil kifayet etmez.

yapmaktadır. Haftada beş gün ve günde altı saat çalışmak zamanı pek öyle uzak ru'yalardan değildir Tahsil ve terbiyenin iycab ettirdiği asıl mesele boş vaktı faydalı geçirmektedir. Asri orta mektep: Atletizm, tiyatro, edebiyat, musikî, dans ve hikâye anlatmak gibi dersleri havi olmalıdır. Seyahat ve lisan öğrenmek boş vakti iyi kullanmak demektir. Bütün hayatımızda devam edecek, ve daima zevk aldığımız tenis, yüzme ve yürüme sporlarını hararetle teşvîk etmeliyiz.

Ev işleri şubesine gelince: Bir gencin hürriyetini elde etmesi ve mukabil cinse karşı tabii bir alâka beslemesi kadar ehemmiyetli bir şey tasavvur edilemez. Bu

Fizik ve Kimya Laboratuvarında tatbîkat dersi

Meslek şubesi talebenin hayatta doğrudan doğruya karşılaştığı mes'eleleri ihtiva eden derslerden mürekkeb olmalıdır. Bu, bir çok talebeyi bâzı derslerde nezaret altında bulundurmayı iycab ettirir. Buna ilaveten talebenin mesleki temayülatı nazarı-iytibara alınarak, onu o sahada hazırlayacak programlar olmalıdır. Bâzılarına hikmet, kimya ve riyaziye; diğerlerine ise bir kaç lisan lazım olabilir.

Boş vakît veya mesai saatleri hariciyle alâkadar olan şube tâlim ve terbiye hususunda en mühim sahayı haiz olmalıdır. Bir kaç sene evvel 8000 kişinin yaptığı bir işi, bu gün bir makina *100* kişinin nezareti altında onun müstakbel saadetidir. Onun için bu şube gence okumak, munakaşa etmek ve evlenmek hususunda lazım olacak hedeflere ma'tuf faaliyetleri te'min ile mükelleftir. Bundan başka evi tefriş ve mobilyasını intihab etmek, bütçe hazırlamak, çocuğa bakmak da bu şubenin işlerindendir.

Vatandaşlık şubesinde gencin yaşadığı köyde, şehirde veya memlekette kendisine düşen ve cemiyeti-umumiyeye faydalı olan işler tespit olunur. Bu da şehir encümenlerinde, mahkemelerde tetkîkat yapmak ve hukûmet mekanizmasını bilfiil müşahede etmekle olur. Tarih hocaları talebenin içtimai mes'elelerle alâkadar ol-

masını isteyecek kadar cesaret gösterememişler, ve cinayet, muhaceret, içki memnuiyeti, talâk, gümrük tarifeleri, cemiyeti-akvam mesaili; hukûmet ve kelam hürriyeti noktayı-nazarından siyaset ilminin ehemmiyetini tarihe brakmak taraftarlığını göstermişlerdir. Bu yanlış ve aynı zamanda tehlikeli bir düşünüş tarzıdır. Bilakis fikrimizce asri orta mektep bu gibi mes'elelerin münakaşa olunduğu bir yer olmalıdır.

Talebeye, bulunduğu muhitte temizlik tecrübeleri yaptırılıyor

Felsefe subesinde kâinatın vüs'ati, arzın menşei, hayatın istihalesi ve hareket tasnif olunabilir. Ölüm nedir? Iztırap nedir? İyi bir hayat ne demektir? Asırlardan beri bir çok ülemanın bu meseleler hakkında serd etmiş olduğu muhtelif fikirleri bu gün tedris etmek muvafık mıdır?...

Benim tahayyül ve tasavvur ettiğim orta mektep bu derslerden binlercesini ihtiva eden bir nevi' *matlup tecrübeler* sergisine benzeyecek olan mekteptir. Burada her talebeye bir hoca bu dersleri tedris ve tatbîk için yardım edecektir.

1931 terbiyecilerini gerek tarzı-miymari ve gerekse terbiye noktasından asri bir orta mektep ihdasına bütün iymanımla davet ederim.

André Suarès'den Fikirler

Terceme eden: VAHDET GÜLTEKİN

İŞ vahdet doğurur: bu onun fazileti ve en hakîykî güzelliğidir. Bu suretle, daima mütehavvil, te'sirlerinde daima mütebeddil olan iş bir ittihat kuvvetini ve en sağlam hakkın malik olmadığı bir sıhhati haizdir. Pascal ve Schaupenhauer bu noktada beraberdirler. Şairler için onlar haksız olmayacaktırlar. Fakat şair nedir?

Hakîykî adam.

* * *

Aşk yaratıcıdır. Ve delili şu ki hesapsız tahribat yapar.

* * *

Iztırap portre ressamıdır. Modeli, ressamın sevmesi gayet nadirdir.

* * *

Yaşamak için başka türlü duyup başka türlü düşünmek müthiş bir haldir. Ekseriya insan düşüncesinin hilafını hiss eder, ve hissinin aksine düşünür. Maamafih insan ancak bu değerde serbestîr.

Öyleyse hürriyetini gayet bahalı satması lazım gelmez mi?

Şüphesiz.

* * *

"Akıl daima kalb tarafından aldatılır." Ve, hemen daima kalb aklın kurbanıdır. La Rochefoucauldnun ma'hut sözü başlayan aşkın en doğru kelimesidir; ikincisi de biten. Doğan aşk belki aklı öldürür, yahut onu sükûte mahkûm eder; fakat aşkın sönmesine ve kalpte ölmesine saîk akıldır.

* * *

Kendini her şeyden mahrum etmek arzusu gülünçtür: stoïstler ma'lûmatfuruşturlar. Fakat mecburi olarak oraya tutunmak ve ayrılmamak eyidir: yükselmek için balondan safra atıldığı gibi.

New-York
Şehir Kütüphanesi

Paul Morand ın bir eserinden nakl ettiğimiz bu satırlar üzerine dikkatı celb ederiz

KIRK ikinci caddenin köşesinde, beşinci sokaktan biraz gerideki bu ma'bede girelim; kapıyı bekleyen arslanlara rağmen, burası nebatat bahçesi değil, insana hayretler veren Şehir kütüphanesi, Public Library dir. Meslekdaşlarımın neşr ettiği bu dört milyon kitap arasında, orada ne güzel vakît geçirdim.. 1911 de açılan bu kütüphanenin hem sabit hem seyyar teşkilatı vardır. Carnegie tarafından yaptırılan seyyar kısmının, her mahallede bir tane olmak üzere, kırk dört şu'besi vardır ve her şu'be daima gelip giden otomobillerle asıl merkeze merbuttur. Her mahallede o mahallenin tercih ettiği kitaplar; mesela Chatham Square mahallesinde Çin kitapları; Harlem mahallesinde zenci edebiyatına ait kitaplar bulunur. Bilaistisna her kes, hattâ *Pazar günleri de dahil olmak üzere, her gün akşamın saat onuna kadar,* istediği saatte kütüphaneye girebilir.

New-York Şehir Kütüphanesi

Müellif ve kitap isimlerine nazaran tasnif edilmiş, kolayca istifade edilir fişlerle dolu muazzam bir divanhanede seri' bir servis, intihab ettiğiniz kitabı bu hadsiz hesapsız kitap yığınları arasından, bir tavsiyeye luzum görülmeden ve her gün tecdid edilen kartları ibraza ihtiyaç hiss etmeden, beş dakîkadan daha az bir zamanda size te'min eder.

Bu mermer döşeli Renesans sarayında derin bir sükût hüküm sürer (Amerikalıların ökçeleri kauçuktur; bir ayak kabı sesi duydunuzmu biliniz ki bu bir Avrupalıdır). Mürekkep, kâğıt ve kurşun kalemleri maccanen umumun istifadesine tahsis edilmiştir. Salonlar zarif kadınlar, talebeler, tezyini san'atlar mensupları, model kopyacıları ile doludur.

Büyük salondan ma'da, mevkut neşriyat, gazeteler, ecnebi gazeteleri, san'at, musikî, Amerika tarihi, Abrani, Şark lisanları, siyasi iktisat, cografya, jenealoji için hususi kısımlar ayrılmış; körler için Braille usuliyle basılmış kitaplar, çocuklar için de bir kütüphane unutulmamıştır.

Bâzı kimseler daktilolariyle beraber notlar almaya geliyorlar, fakat buna luzum kalmayor, çünkü otomatik bir fotograf (fotostat) usuliyle arzu edilen yerlerin hemen kopyaları alınmaktadır...

Kubilay

Genç inkilap şehidine

Ölmedin, sen ölmedin, ölmedin ey Kubilay...
La'l rengi kanından boyandı göklerde ay..

Bir günde tarih oldun kıvırcık perçeminle;
Güneş şanla doğarken yüksek şanını dinle...

İğrenç eller hıncını alıyorken canından;
Fecirler takdis ile renk aldılar kanından..

Ayetli bir bayrağa geçirmişler başını,
İymanlı gençler aşkla öpecekler taşını...

Ölmeden civan başın heykellerde yükselir,
Ruhun bir zafer gibi semadan bize gelir...

Sen bir iyman, fazilet, kanaat şehidisin;
Fazilet sabahına nurlar saçacak sesin..

Asil ölümün bugün türkün en asil sesi,
Asil ölümün senin imrendirir her kesi...

Cehalet; korkunç yüzlü, korkunç gözlü cehalet..
La'net hırsın kaniyle boyanan ağza la'net...

İfrit yüzlü ejderler o kevserden içmedi;
Uğurunda gittiğin gayeler değişmedi...

Onlar ebedi kirle gayyaya gömülsünler;
Simsiyah zebaniler levslerine gülsünler...

Kubilay... sen ölmedin, ölmedin ey Kubilay..
La'l rengi kanından boyandı bayrakta ay..

Sen bir iyman, fazilet, kanaat şehidisin,
Bir cennet sabahına ışık saçacak sesin...

SALİH ZEKİ

Gönülen İrtica'

— I —

Hayata pusu kuran cehennem iblisleri
Arar genç yüreklerde içecek bir damla kan
Giyer mor ufukları eriten loş sisleri,
Dolaşır vadileri birlikte (yamyam) la kan

Uğursuz bir gecenin sonsuz karanlığını
Birden kaplar ölümle doyan ifrit yığını
Ayaklarında sezer, gezerken taze ruhlar
Bu ifrit kollarının sessiz kıvrıldığını..

Bakarsın kefenlerle sarmışlar başlarını
Boşaltırlar zindandan kanlı yoldaşlarını
Tarihin dehlizinde küflenen zincirlerle
Boğmak için enginde gülümseyen (yarın) ı..

İhtirastan örülen kementler ellerinde,
Tırnakları bir yurdun ma'sum emellerinde
Çalışırlar zebani saltanatı kurmaya
Bir ırkın varlık dolu sağlam temellerinde

— II —

Çelik adım sesleri.. cellatlar dinleyiniz...
Kan değil, gırtlak değil, kalbinizi yeyiniz..
İnkilap kasırgası sarsıyor yer yüzünü,
Ruhunuzu (teber) le arşa perçinleyiniz..

Son kazma sedaları.. son toprak dökülüyor
Yıkılan dergâhlarda birer baykuş gülüyor .
Gençler... ciğerler şişkin, haykırın ufuklar
Türk yurdunda bugün son irtica' gömülüyo

KÂZIM SEVİNÇ

ÖMER NURİ

Bir yaz gecesi hatırası

(Temmuz sonu 1914)

Endre Ady den

Çılgın bir melaike davul çaldı,
Bu donuk yere dehşetler saldı.
Yüz delikanlının başından aklı gitti,
Yüzden fazla gökten yıldız düştü,
Yüz gelinin başından duvak uçtu:
Acaip,
Acaip yaz gecesi.
Eski kovanlığımız alevler içinde kaldı,
En güzel tayımız dizini kırdı,
Ölüler rüyama girdi,
Sadık köpeğimiz, Burkus kayb oldu,
Dilsiz hizmetçimiz Mari
Birden kaba bir türkü tutturdu:
Acaip,
Acaip yaz gecesi
Aşağlıklar tozu dumana kattı,
Namuslular vere sindi.
Küstah eşkîyalar talan vurdu:
Acaip,
Acaip yaz gecesi.
Adam oğlu nun zaifliğini bilirdik,
Aşka olan büyük borçlarını da:
Böyle iken ne acaip bir surette
Bu ihtiyar âlem kaderin hükmü altında yıkıldı.
Hiç bir zaman ay daha istihzalı olmadı,
Hiç bir zaman Adam oğlu daha aciz olmadı
O geceki kadar:
Acaip,
Acaip yaz gecesi.
Dehşet ruhlara çöktü,
Kötü bir sevinç uyandırdı,
Her adamda kökü belirdi
Ataların anlaşılmaz kaderi.
Akıl, sarhoş, fırladı
Çirkin ve kanlı düğüne doğru;
Akıl, adamın küstah uşağı,
Sakat, miskin adamın:
Acaip,
Acaip yaz gecesi.

Havalara Atılmış Taş

Havalara atılmış bir taşım;
Küçük memleketim, oğlun sana dönüyor
Daima

Uzak kuleleri gezer dolaşır,
Gözleri kamaşır, kederlenir ve düşer
İçinden doğduğu çamura.

Zincire vurulmuş ve daima sılaya hasret,
Macar dilekleri dolu gönlünde, dilekler ki
Sükûn bulur ve şahlanır.

Havalara atılmış bir taşım,
Böyle iken, küçük memleketim,
Sana çok benzeyorum.

Heyhat, fikirler boştur,
Yüz kere beni atsalar tekrar sana düşerim
Daima.

***

Endre Ady yirminci asır Macar edebiyatının en bariz siymalarındandır. Kültür iytibariyle beynelmilel olduğu halde tahteşşuuru tamamiyle Macar kalmıştır. Hep insani hisleri aks ettirir.— Macaristanın izmihlalini muharebeden evvel duymuştu. 1919 da, henuz genç, kırk iki yaşında vefat etmiştir.

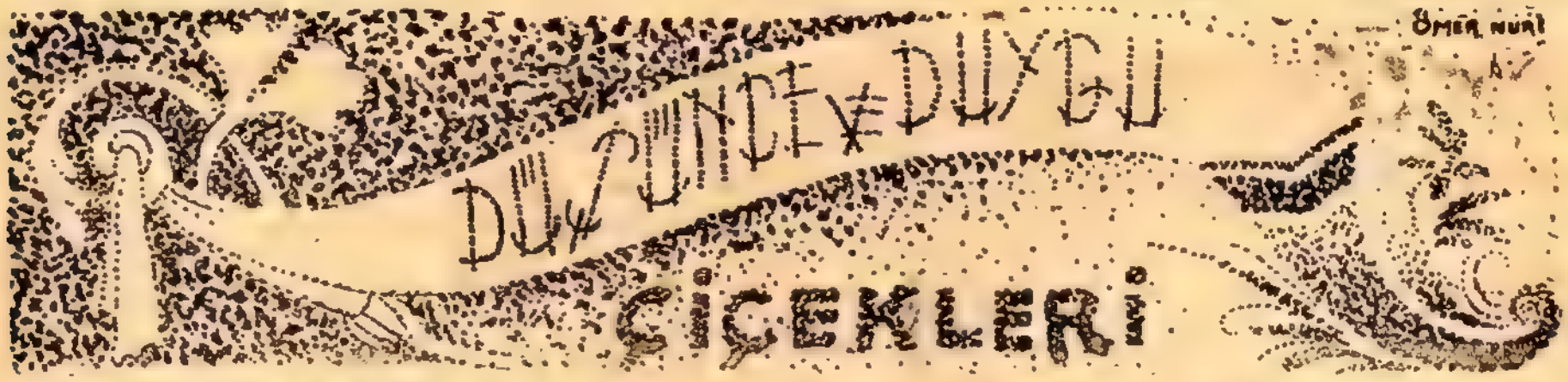

Kadın ve Kalb Hakkında

Çin Edebiyatından Vecizeler

Kadının emelleri erkeğin yükselmesine sebeb olursa eyi bir şey olur; erkek karısına necabet vermekten memnuniyet duyabilirse çok eyi bir şey olur; bunlar dostluğu devam ettiren küçük hediyelerdir: karı koca hayatında dostluk, dikenleri her zaman gül açmayan bir fidandır.

Çeng-Ki-Teong.

Ölen ve unutulmayan, hakîkî layemut odur.

Lao-Tesen.

Düşüncelerim, yağmur altında çiçekler gibi, kederden ağırlaşmış, kâğıt üstüne serpiliyor; ben ise sevgillime neş'eler terennüm etmek isteyordum.

Li-Kao-Pe.

Kadını daima bekleyen bir mahlûk haline getirmişiz.

Çeng-Ki-Teong.

Bu dünyanın vefasızlığı böyledir: sevinçli buluşmayı kederli ayrılma ta'kîb eder.

Kenko Boci.

Kadın tebessümü zamanın nasıl geçtiğini unutturur.

(Çin atalar sözlerinden)..

Konfuçius.

Kadın kemali tahsile muhtaç değildir, o kemal içinde doğar.

Çeng-Ki-Teong

Sükûn ve huzur saatlerimizde maziye esef etmeyen kim vardır?

Kenko Boci.

Hodgâm imişiz, ziyanı yok, varsın hodgâm olalım, fakat hodgâmlığımızı zekâ ile kullanalım ve başkalarının hodğâmlığına tahammül gösterelim. Müsamahaya karşı müsamaha; muvazene ancak bununla te'min olunur.

Yang-Çon.

Kalbim taş değildir ki yontulabilsin.
Perde değildir ki açılıp kapanabilsin.
Kalbim sırf doğruluk ve namustur,
Onu ben bile değiştiremem.

(Şiirler kitabından)

Çiçeklerin rayihasına, kadınların güzelliğine meclub olarak yaşamak kendi kemalinin sakını kırmaktır.

Sakya-Muni.

Sevgi geçince hatıra da kalmaz.

Çong-Kue-Pin.

Saf altın ateşten korkmaz.

(Çin atalar sözlerinden)

Neş'esini, hiddetini, kederini, sevincini göstermemek, işte muvazene denilen şey budur. Bu hisleri iytidal ile göstermek, işte ahenk denilen şey budur.

K'ong-Tsö

Elmasa değersiz bir ma'denle cila verirler; kîymetsiz bir adamın tenkîdi faziletimizi göstermeye yardım edebilir.

Kuan-Han

İnsan için tamahkârlığı kadar keskin kılıç olmaz, menfaatçı olmaması kadar sağlam kalkan olmaz.

(Çin atalar sözlerinden).

Büyük adam çocukluğun saflığını kayb etmeyendir.

Meng-Tesen.

Altın, insanları sevk eden ve dalalete götüren meş'um ma'den, ne hain bir rehbersin. Bütün husranlarımız senden, bütün harabiyetler yalnız sendendir. Allaha dua edelim ki insanlar için zaruri şey haline gelmeyesin.. Muharebeler, yağmalar, kîtaller senden gelir. Senin yüzünden evladın kalbine baba kini girer, kardeş kardeşe düşman olur.

Konfuçius.

Bin nefer bulmak kolay bir kumandan bulmak güçtür.

(Çin atalar sözlerinden)

Kusurlu elmas kusursuz taştan eyidir.

(Çin atalar sözlerinden)

İnsanın kalbi dört nala kalkmış küheylandır, ne dizginden anlar, ne ses dinler.

Konfuçius.

Servilerle çamların yaprak düşürmediği kışın fark edilir.

Konfuçius.

Sakya - Muni.

Millet kadar necip bir şey yoktur. Hakimler milletten sonra gelir, prensler arkada kalır.

Meng Tesen.

Dağ volkanı sinesinde yetiştirir, volkan dağı deşer; ağaç kurdu içinde besler, kurt ağacı deler; insan bin hulya doğurur, hulyalar insanı mahv eder.

(İsimsiz).

Çiçeğin güzelliğini gösteren yapraklardır, elmasın parlaklığını meydana koyan foya olduğu gibi.

(Çin atalar sözlerinden)

Fena dost dostluğun murabahacısıdır, eyiliği dostluk için yapmaz, menfaat için satar.

Konfuçius.

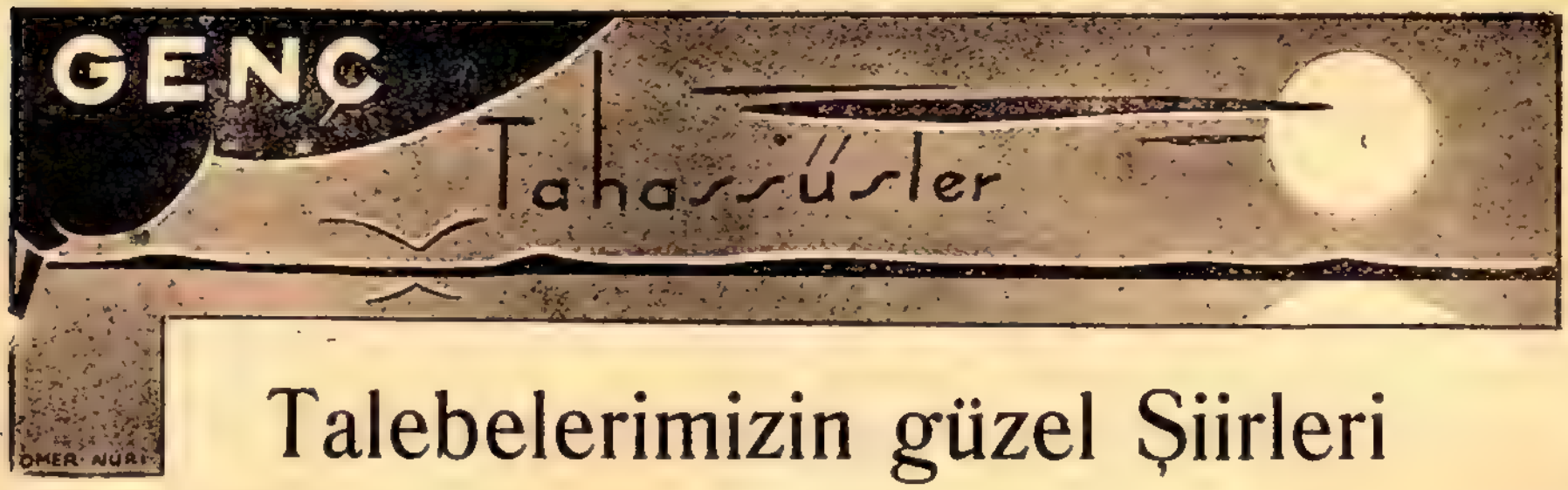

Talebelerimizin güzel Şiirleri

KARANLIKTA KAYB OLDU

Tecrübesiz kalbimde henuz bir ümit varken,
Bir şey istemek için gökte yıldız kayarken,
Bekleyordum bir gece.
Heyecan içindeydim — istediğim olsaydı!
Ru'ya gibi uzakta birden bir yıldız kaydı,
Ve yalvardım gizlice.
Dudaklarımda sözler müteredditi ve yalnız
Yarı yoldayken daha söndü uzakta yıldız —
Parıldadı ve soldu!...
Lakayd ve sessiz geçti: Onu ne beklediydim!
Hıçkırarak korkudan en sevgili ümidim
Karanlıkta kayb oldu!

L. NUR

— ESKİ SAADETİNLE... —

Mazim! Ah o bir daha bulunmaz bir hazine!
Hırsız gibi dalardım altın gümüş içine.
Dalardım! Fakat şimdi o servetten bana ne!
Mazim! Ah o bir daha bulumaz bir hazine!

Mazim çılğınca çalan, çalan bir orkestıra!
Her günüm bir ahenkte, her biri bir hatıra!
Piyano, keman, fülüt, saksafon ve tambura!
Mazim bir orkestıra, mazim bir orkestıra!

Mazim tüten bir baca, dümanın yoktu sonu.
Her günüm göğe çıkan bir duman halezonu.
Hangi mel'un şeytandır bilsem söndürdü onu!
Mazim tüten bir baca, dumanın yoktu sonu.

— Eski saadetinle, geçmiş günlerile kal!
Gozlerini yumarak o dünyayı seyre dal!
O değilmi hayatta tutunduğun en son dal!
Eski saadetinle, geçmiş günlerinle kal!

CAHİT SITKI

SİSLİ AKŞAM

Helecansız bir kalbin atışına benzeyor
Dalgaların sessizce kalkıp kalkıp inişi.
Kumlara sürünerek tekrar geri gidişi.

Deniz göğsü üstünde ışıkları eziyor
Koyu sis mağrasına sandallar dalıyorken,
Düdükler bu mağradan akisler salıyorken.

Sisten bir dıvar ile ayrılırken denizden
Uzaklar hep silindi, yakınlar koyulaştı,
Gecenin siyah eli sokakları dolaştı.

Kâinat sanki artık uzaklaşıyor bizden...

VAHDET GÜLTEKİN

ÇEŞME

Bin ağız deyer her gün; serinlenip geçerler,
Görseniz şapır şupur öper gibi içerler.
Ne destiler doldurur bu su, ne iç söndürür!

Tarladan yorğun dönen dinlenir kenarında
İsmi anılsa gerek hattâ el diyarında
Yazın etrafını gül, kışın yosunlar bürür.

Ömrünü geçirir bir çınar gölgesinde,
Bir dertli gönül gibi elem vardır sesinde.
Kaç nişanlı ağladı, veda' etti bu yerde.

EMİN HALİL

Profesör Friedmann ve Verem Aşısı

Bu tedavi usulü ilk defa olarak memleketimizde Dr. Fuat Sabit Bey tarafından tatbîk olunmuş ve muvaffakiyetli neticeler alınmıştır

Yazan: Dr. FUAT SABİT

PROFESÖR Friedmann adını duymayan memleketler belki bugün bulunur ve belki aziz yurdumuz da bunlardan biridir. Fakat, şiddetle kaniim ki, yarın bütün beşeriyet bu büyük adın önünde hürmetle eğilecektir. Çünkü profesör Friedmann otuz yıllık mesai hayatını beşeriyeti bütün ma'nasiyle kemiren veremin tedavisine hasr etmiş ve denebilir ki aşısiyle buna muvaffak olmuştur. Dünyanın dört bucağından her gün muvaffakîyet haberleri gelmekte, her tarafta bu amansız dertle zebun olan solgun ve ümitsiz yüzler bu büyük nasıye sayesinde gülmektedir.

Bu muvaffakîyeti elde etmek o kadar kolay olmamış, onu elde edinceye ve hekimlik âlemine tanıtılıncaya kadar otuz yıllık bir cidal lazım gelmiştir. Bu gün bile güneş kadar parlak olan bu zafer ışığını görmemek için gözlerini kapayan yarasa tabiatlı insanlar maal'esef yok değildir. Biz veremin tedavisinde bu aşının ne harikalar yarattığını, veremle ma'lûl hastalar karşısında ne kadar âciz iken bugün ne kadar emniyetle hareket ettiğimizi — az bile olsa — kendi tecrübelerimizle gördüğümüz için kanaatımızı alenen söylemeyi ve bu büyük ilim adamını okuyucularımıza tanıtmayı bir vicdan borcu biliyoruz.

Profesör Friedmann

Bugün Berlin tıp fakültesinin verem kürsüsünü şerefle işgal eden profesör Friedmann henüz talebe iken veremle meşgul olmaya başlamış ve mümeyyiz hey'eti tarafından fevkalade takdir edilen *doktora* tezini 1899 da verem mevzuu üzerine yazmıştı. Doktor olduktan sonra da hocası Robert Koch un yanında yine aynı mevzu' üzerinde tetkîkata koyulmuştu. Ma'lûmdur ki Koch verem mîkrobunu keşf eden zattır. Bunun için bu basile Koch basili derler. Koch verem mîkrobunu keşf edince diğer bâzı intani hastalıklarda olduğu gibi veremde de aşı usulünü düşünmüş, verem mîkroplarının zehirinden başka bir şey olmayan Tuberkülin i bu maksatla iycad etmişti. Fakat Tuberkülin bugün birçok verem müessese ve sanatoryomlarında kullanılmış olmasına rağmen verem için hakîykî bir deva olduğunu ispat edememiştir. Koch un fikrince veremin tedavisi insan vucudunda *zararsızca yaşayabilecek* kadar zehirsiz bir verem mîkrobu tipinin yetiştirilmesine bağlı idi. Buna muvaffak olunca bu zararsız mîkroplardan vucudün her hangi bir yerine bir depo yapılır, bunlar zararsız olduğu için çoğalamazlar fakat bir müddetçik de vucutta beslenirler. Bu müddet vucudun bunları imha etmek için hayati aksülamel olarak *panzehir* (anticorps, antitoxine) yapması için kâfidir. Uzviyetin bu zehirsiz ve zararsız mîkropları öldürmek için yaptığı müdafaa amilleri vucutta eskiden mevcut *zehirli, faal,* ve *gayrı faal* verem mîkroplarını öldürerek ve vucudu bunların te'sirinden muaf kılabilirdi. Friedmann ın mesaisinde azimet noktası işte bu fikirler olmuştur. Genç Friedmann bu nazariyenin te'siri altında çalışırken bir gün bir tesadüf kendisine yardım etti. Berlin hayvanat bahçesinde tetkîkat yapıyordu, bekçilerden biri Friedmann a hasta ve

bitkin bir halde bulunan iki büyük deniz kaplumbağasını göstererek yardımını rica etmişti. Friedmann bunların ak ciğerlerinden aldığı maddenin kültürünü yaptı ve hocası Koch a gösterdi. Koch bu mîkropların insan veremi mîkrobu olduğunu söyledi. Verem mîkrobunun kâşifi bu hayvanların verem mîkrobiyle insan verem mîkrobu arasında bir fark bulamamıştı... O zaman Friedmann ın genç dimağında bir nur parladı. Soğuk kanlı hayvanların uzviyetine tetabuk eden bu mîkroplar sıcak kanlı hayvanlar için zarar vermeden muafiyet ve şifa te'min edemezlermiydi ?

O zamandan iytibaren durmadan bu düşünce etrafında çalıştı. Evvela hayvanlar üzerinde tetkîkata başladı. Bulduğu ve kendi adını verdiği verem mîkrobiyle sıcak kanlı hayvanları aşıladı. Tecrübe, noktai-nazarının isabetini gösterdi. Friedmann basilinin maymunlar ve bilhassa vereme karşı insanlardan fazla hassas olan kopoylarda bile bir ârıza yapmadıktan başka bunlarda mevcut veremi de eyi ettiği sabit oldu. Bu sayede Hamburg civarındaki Hagenbeck hayvanat bahçesindeki maymunlarda hüküm süren verem hastalığının tamamiyle söndürülmesine muvaffakîyet hasıl oldu.

Hayvanlar üzerindeki bu muvaffakîyetlerden sonra insanlara tatbîk etmeyi düşünen Friedmann 1909 senesinde ilk insan olarak kendi kendisini aşıladı. 1910 senesinde aşıyı tekrar etti. İşte, hiç birinin aksülamel yapmadığına bu mükerrer tecrübe ile kani' olduktan sonradır ki diğer insanlara tatbika cesaret edebildi ve binlerce veremliye aşıladı. Bunlarda elde ettiği şifaların verdiği emniyetle 1912 senesinde Berlin tıp cem'iyeti huzurunda aşısını hekimlik âlemine iylan etti.

Friedmannın muhalifleri meyanında hüsnüniyet sahibi hekimler de vardı. Bunlar Friedmann ı müdafaa ettiler. Uzun mücadeleler cereyan etti. Hukûmet işe karıştı. Aşının zararlı olup olmadığının tesbiti Salversan kâşifi meşhur profesör Ehrlich e havale edildi. Profesör Ehrlich iki resmi raporiyle aşının kat'iyen zararsızlığını tasdîk etti. Bütün harbi umumi müdddetince bu raporlar Friedmann ın muhaliflerinden olup resmi büyük bir makamı işgal eden bir zat tarafından gizlendi. Tafsilatı bu makalenin mevzuuna sığmayan uzun vak'alardan sonra bu meselenin tetkîkî için teşekkül eden ve ma'ruf hekimlerden mürekkep resmi komisyon: «Binlerce şahsi tecribelerine nazaran gerek muhtelif a'za vereminde, gerek çocuk vereminde bir veya iki şırınga ile hastaları, işlerinden ve ailelerinden ayırmaksızın, sanatoryom ve tedavi müesseselerine göndermeye hacet kalmadan şayanı-hayret şifa neticeleri elde ettiklerini» bildirdi. Bunun üzerine Friedmann Almanyada pek nadir olarak genç yaşında Berlin tıp fakültesi profesörlüğüne ve verem taharriyatı ve mücadelesi kürsüsüne ta'yin edildi.

ARTIK Friedmann yalnız keşfinde değil, hayatta da muvaffak olmuştu. O zamandan beri keşfi bütün dünyaya yayıldı. Macaristan, İtalya, Amerika, son zamanlarda Fransa, Avusturya Lehistan ve Balkanlarda tatbikatına başlandı. Çok yerde geniş halk kütlelerine tatbîk ediliyor ve çok eyi neticeler alınıyordu. Veremin tamamiyle ortadan kaldırılmasına muvaffakîyet hasıl olacağı anlaşılmıştı. Ezcümle 1930 senesinde Almanya posta nezareti, mesaileri iytibariyle vereme pek müsteid oldukları için bütün me'murlarına ve ailelerine Friedmann aşısiyle aşılanmalarını bir resmi emirle tebliğ ettiği gibi Brezilya hukûmeti de Friedmann aşısını kabul etmiştir.

Üç milyonu mütecaviz insan üzerinde tatbikînden şimdiye kadar alınan neticeler çok ilerlememiş göğüs veremleriyle karın zarı, kemik, mafsal, böbrek, sıraca ve bez veremlerinde yüzde 98 şifa olduğunu göstermiştir. Hattâ göğüs veremlerinin ilerlemiş şeklinde de hariki te'siri görülmekte olduğu zikr ediliyor.

BİZ bir sene gibi kısa bir zamanda yaptığımız yirmiyi mütecaviz tatbikattan çok müsait neticeler aldığımız gibi bir hastamıza da hiç ümitsiz bir vaziyette ve yalnız ailesinin ısariyle tatbîk ettiğimiz halde mu'cizevi te'sirini gördük. Ateşler içinde yanan ve günde birkaç nöbet geçiren hasta iki aşı sayesinde tamamiyle şifayab olmuş ve bir buçuk ay içinde yirmi iki kilo artmıştır.

Büyük kâşifine en derin hürmetlerimizi takdim ederken bu kîymetli tedavi usulünden artık Türk hastalarını da istifade ettirmenin Türk hekimlerine düşen bir borç olduğunu kayd etmekten kendimizi alamayoruz.

Ressam Jacques Belorand ın meşhur bir gravürü

müteferri' aletleri gibidir. Mesela Aşık Paşa Zade tarihindeki *leşker* yerine kopist *asker* yazmış olsa bu ismin o devirde kullanılmadığını bilen mutahassıs derhal bu değiştirmeyi anlar. Fakat bundan bugün kullandığımız *asker* isminin *leşker* ismi kadar matlup ma'nayı ifade etmediği anlaşılmaz. Bunun gibi, mesela Kemalin meşhur kasidesindeki *sayyadı-bi insaf* terkibine dokunamazsınız, fakat bugün, genç neslin zihninde, *insafsız avcı* terkibinin aynı kîymette olmadığı da iddia edilemez. Ve mesela halkın anlayabildiği *hezanın inleyen rüzgârı* neden Fikretin *badı-nalânı-hezan* ı kadar ma'nalı sayılmasın?

LİSAN denilen ifade sistemi, her devirde ve her fertte—diğer devir ve fertlere nispeten—farklıdır, fakat hepsinde de *sistem* (manzume) halindedir, bu sistemin cüzü'lerini zihni kömelenmeler (tedailer) birleştirir ve işletir; bir makinanın aletlerini dişli çarklar ve kayışlar birleştirip harekete getirdiği gibi.

Hiç şüphe yoktur ki son yirmi sene zarfında orta tahsilin mahsulü olan edebiyat lisanı kömelenmeleri (tedaileri) haylı değişmelere uğramış, bir çok ifade vasıtaları atılmış, yerlerine diğerleri alınmıştır.

Zamanımızın, onar senelik farklarla, aynı aileler içinde yaşayan üç münevver nesli birbirinden farklı lisani şuurlara maliktir. Oğul babanın edebi lisanını köhne, büyük baba torunun konuşmasını züppe bulur. İkisi de hükümlerinde haksızdır. Şeraitin pek çabuk değişmesi tahsilde ve içtimai hayatta kîymet sistemini değiştirdi; yeni şeraitin ve yeni kîymetlerin ifade sistemi olan lisan artık yerinde sayabilirmiydi? Bugünkü genç nesillerin lisanı da *aktüel* ihtiyaçları en iyi ifade eder bir sistem olduğunu inkâr etmek nasıl caiz olur?

Dâhilerin kalem mahsulleri bir hususi lisanın san'at eserleridir.

Bir devrin iki üç dâhisine mukabil başka bir devrin kafile kafile muharrirleri olabilir. Ne o dâhilerden kitlelerin zihnine göre yazı istenebilir, ne de bu muharrirler dâhiler kadar san'at eserleri gösterememiş deye muahaze olunur. Bugün yazı yazanlar meramlarını mümkün olduğu kadar çok kişinin anlayabileceği ifade vasıtalariyle yazmaya cehd ederlerse muharrirlik vazifesini eyi takdir etmişler demektir. Bugünkü muharrirlere: «geliniz... *kullandığınız lisanla* Hamidin şu beytine bir nazire söyleyiniz» teklifinde bulunmak yerinde bir hareket değildir, nasıl ki Hamide de, *kendi lisaniyle*, gazete okuyan kitlelere Falih Rıfkının bir fıkrasını yazması teklif edilemez.

SİSTEM halinde olan büyük bir lisanın tedrici tekâmülü içinde yakın, uzak, hattâ en uzak mazi bile yaşar. Yazı lisanımızın bugünkü safhasında Halit Ziya-Cenap devrinin, Kemal-Hamit devrinin hattâ Naima-Kâtip Çelebi devrinin lisanından da pek kîymetli bergüzarlar var. Göl - Tekin kitabeleri lisanından bile izler kalmıştır. Çıkrık kolunun *turbin* pistonlarında temsil olunduğu kadar. Yel değirmeninin pek şairane manzarasını kim inkâr eder, fakat Amerika unlarının rekabeti tehlikesi altında yel değirmenini ancak bâzı ücra köyler kullanabilir. Halkın yüzde beşi bile orta tahsil görmemişken Hamidin lisaniyle demokrasi devrinde ne bir intihabat *kampanyası* idare edilebilir, ne de bir Cumhuriyet şehidi *Kubilay* ın matemi bütün millete tutturulabilir. Asırların tekâmülünden umumi lisan hangi ifade vasıtalarını kendine mal edebilmişse onlardan istifade etmek zaruridir. Hem bu ihtiyaç yalnız gazete makalelerinde değil, en yüksek san'at eserlerinde de hiss olunur ve bu hamurdan san'at eserlerinin de doğmadığını ve doğamayacağını iddia etmek doğru değildir. Bilakis ben çok nikbinim, lisanın bugünkü safhasında bile doğmuş san'at eserleri görüyorum. Daha genç kalemlerin yazılarına baktığım zaman ise eriyen karın altında, özlü toprağa saçılmış sağlam danelerden bitmiş gür, yemyeşil ekini andıran bir edebiyat bereketini müjdeleyen bir bahar manzarası karşısında kalıyorum. Hasadı pek feyizli olacağından şüphe etmediğim bu genç istiydadlara gelecek musahabelerden birini tahsis etmek niyetindeyim.*)

*) Ali Ekrem Beyefendi benden de, yeni gramer layihasının muharriri sıfatiyle, bâzı şeyler soruyor ve endişesini dağıtacak bâzı te'minat arayor. Vakit gazetesinde gördükleri kısa beyanatımın kendilerine endişe vermis olduğunu anlayorum. Fakat *Milliyet* de neşr ettiğim on dört ve *Muhitte* dört beş makale ile lisan hakkındaki kanaatlerimi — ki lisaniyatın en son hakîykatleriyle teessüs etmiş kanaatlerdir — muhtasaran ifade etmiştim. Gramer tedrisine ait fikirlerimi de orta mektep lisan muallimleri kongresinde bir seri konferansla iyzaha çalıştığım gibi terbiye mecmuasının 28 inci nushasında da icmal etmiştim.

Küçük bir Tenkit

"Lisanımız" Hakkında

AHMET CEVAT

LİSANIMIZ Namık Kemal Zade Ali Ekrem Bey efendinin yeni neşr ettiği ve lutfen bana da gönderdiği bir risaleye verilen isimdir. Eser müellifin Cumhuriyet gazetesinde mektup şeklinde neşr ettiği altı lisan makalesi ile kendisine iytiraz eden üç zata verdiği cevapları ihtiva eder. Cumhuriyetin neşriyatını ta'kîb edememiştim, şimdi, müellifin nazik lutfundan istifade ederek risaleyi baştan başa okudum ve okurken, her dakîka belki de her saniye değişen te'sirler altında kaldım: şurada sağlam bir esasın veciz ifadesini zihnimin bütün tasvibi ile kabul ederken iki satır sonra nazariyenin ispatına getirilen misale karşı müteaccib oluyor, biraz daha aşağıda rasgeldiğim bir ta'rifin hududunu ya mevzuu kaplayamayacak derecede dar veya aşacak kadar bol ve yahut şurasından burasından kesecek surette iğri büğrü buluyor, daha ötede bir iyzahın aydınlatamadığı karanlıklardan kurtulamayordum. Deyebilirim ki bu risale kadar *zıtları* içinde cem' eden bir kitap daha okumuş değilim. Ali Ekrem Beyefendi lisanın «kesret içinde vahdet» ini güzel güzel anlatırken, bir de bakıyorsunuz, bir cüz'ü küllün yerine ikame etmek luzumunu en büyük bir ısrar ile müdafaa ediyor; lisanın tarihi tekâmülünden bahs ederken sübjektif bir incizab ile o tekâmülü yirmi beş sene evvelki bir noktada durdurmağa, — hayır, durdurmağa da değil, o muazzam nehri tersine akıtmaya çalışıyor.

Lisanda haklı olarak hususi lisanların mevcudiyetini söyleyen müellifin o hususi lisanlardan biri olan şair ve ediplerin — hem de yirmi beş sene evveline kadar geçen şair ve ediplerin, yalnız onların — lisanını asıl lisan olarak kabul ettirmek istemesi tezinin en zaif noktasıdır.

Eserlerinde güneşin *"şems, hurşid, ma'rifet, mihr, afitap"* müradiflerini kullanmış olan eslafın bu muhtelif isimlerde ayrı kîymetler bulduklarına ve her birinden kendi kîymeti ile muhtelif terkipler ve ibareler teşkil ettiklerine inanırız. Fakat bugün muhterem ve pek muktedir *şerhi-mütun* müderrisinin zevk ile tattığı o ince ma'na farklarını lisani şuurunda duyan bir duzina — fazla değil — Türk daha varmıdır? o halde *lisan* bu bir duzina âlimin lisanından mı ibarettir? Kendileri «lisana hiç bir *kabalık*... getirilemez, getirilirse *ammenin* kabulüne mazhar olamayacağı bittecribe sabittir» buyuruyorlar. Bu formüldeki *kabalık* kelimesinin *incelik* le değiştirilebiceği ileri sürülemezmi? ve sürülürse *güneş* mefhumunun yukardaki müradifler serisi misal olarak gösterilmezmi? Şair ve edip inceliklerinin de *ammenin* kabulüne mazhar olamadığı tecribe ile sabit olmayormu?

Şüphesiz Darulfununda, *şerhi-mütun* dersinde bütün bu incelikler anlatılmalıdır, eslafın şiir ve edebiyat lisanı daha doğrusu lisanları ancak o inceliklerin tadına varılmakla anlaşılır; fakat güneş mefhumunun müradifler serisini kullandırmak artık, güneşi magripten tulû' ettirmek kadar muhaldir.

Büyük Kemalin vatani vicdanımı yaratan lisanındaki bir çok sihirli kelime ve terkipleri de artık kullanamayoruz. Onları tatmış olan bizler kullanamazsak bugünkü ve yarınki nesillerin kullanabileceğine nasıl ihtimal verilebilir? Fakat gönül ister ki, benim gibi evladım da, torunum da — tahsilinin muayyen bir safhasında — müthiş tecribesinden geçmedikleri istipdadın kahrları altında ezilen kalplerde vatan aşkını tutuşturan o elektrikli lisanı anlayabilsin, ruhlarına Kemalin ruhundan vatan sevgisi kıvılcımları geçebilsin.

ŞAİR ve ediplerin ferdi üslûbunu ve lehcesini lisanın umumi ifade sistemi ile karıştırmak da, tarihi tekâmül devrelerini nazara almamak kadar hatadır. Ali Ekrem Beyefendi Abdülhak Hamidin veya diğer bir büyük şairin tek bir terkibine dokunulamayacağını söylerken haklıdır; hakîykaten eski metinler kopya edilirken, isteyerek veya istemeyerek, ba'zı kelimeleri değiştirilmiş olsa ihtısas sahipleri bu *dokunulmuş kelimeleri* bulup göstermekte güçlük çekmezler. Her muharririn lisanı yakın ve uzak maziye, devrinin lisani haletine *"état linguistique"* ve kendi eserlerinin bütün hey'etine tabi' bir küldür; lehce ve ifade vasıtaları onda bir makinanın bütün

TELEFOTO

Muhabere için te'sis edilen telefon telleri resimlerin sevkinde nasıl kullanılıyor?

Yazan: HASAN HALET

Solda, resmin retuşsuz aslı; ortada, sevk edilen müspet filmin negatifi; sağda, resmin telefoto ile alınan şekli.

FENNİN şu son senelerdeki harikulade terakkîyatı birbirinden yüzlerce kilometre mesafede bulunan şehirler arasında telefonla muhabereyi mümkün kılmakla kalmamış, aynı zamanda muhaberenin cereyan ettiği anda aynı telefon telleri vasıtasıyle resimlerin de nakl edilebileceğini göstermiştir. Teller vasıtasıyle resim sevk etmeye «Telefoto» denmektedir.

Telefoto iki mühim keşfe istinad etmektedir. Bunlardan biri « Fotoelektrik » tesmiye edilen hususiyettir. Esas hassasını haiz bir ma'den «Fotoelektrik tübü» namı verilen havası boşaltılmış bir cam tübe konulup ziyaya ma'ruz brakılacak olursa cam tüp bir cereyanı-elektrikî nakîli halini alır. Diğer keşf de fotograf objektifinin perdesi gibi elektrikle müteharrik bir ziya perdesinin tanzimidir.

Telefonla konuştuğunuz zaman seda mevceleri m'adeni diyaframı ihtizaz ettirir ve bu ihtizazlar tel üzerinde sedanın kuvvetiyle mütenasip bir elektrik cereyanı vücuda getirir. Telin diğer ucunda bu elektrik ahizenin diyaframını sırasıyla mıknatısi ve gayrı-mıknatısi bir hale sokar, ve bu suretle mürsiledeki ihtizazlarla ahenkdar ihtizazlar husule getirerek kudreti elektrikîyeyi tekrar sedaya kalb eder.

Solda ve ortada telefoto ile sevk edilen iki resim

Oradaki kadının büyültülmüş şekide gözü.

Telefon diyaframı nasıl sedayı kudreti elektrikîyeye tahvil ediyorsa fotoelektrik tübü de mürsile aletinde ziyayı aynı surette kudreti-elektrikîyeye kalb eder ve ahize aletindeki hususi bir zıya lambası bu azalıp çoğalan elektrîk cereyanını toplar ve tekrar zıyaya tahvil eder.

Fotoelektrik tübü üç santimetre kutrunda ve otuz santimetre uzunluğunda olan ve bir nihayetinde bir buçuk santimetre kutrunda yuvarlak bir delik bulunan siyah ma'deni bir tüp derununde muhafaza edilir. Bu tübün içinde ortasından dairevi deliğin bulunduğu nihayete doğru imtidad eden ve burada hafifçe genişleyen diğer bir cam tüp vardır. Bu cam tüpte biri zıyaya karşı gayet hassas olan Potasyümden ma'mul olmak üzere iki elektrod bulunmaktadır. Zıya potasyüm elektroduna te'sir ettikçe fotoelektrik tübü zıyanın şiddetiyle mütenasib olmak üzere güzel bir nâkîl halini alır.

Ahize vazifesini gören zıya lambası içine mahirane bir surette konmuş magnetler ve teller vasıtasıyla ihtizaz ettirilebilen serbest bir tel parçasını havi ve üzerinde mustatil şeklinde dar bir delik bnlunan uzunca bir tüpten ibarettir. Bu küçük tel ihtizaz ettikçe mustatilüşşekil fethayı az mîktarda açar ve bu suretle zıyanın

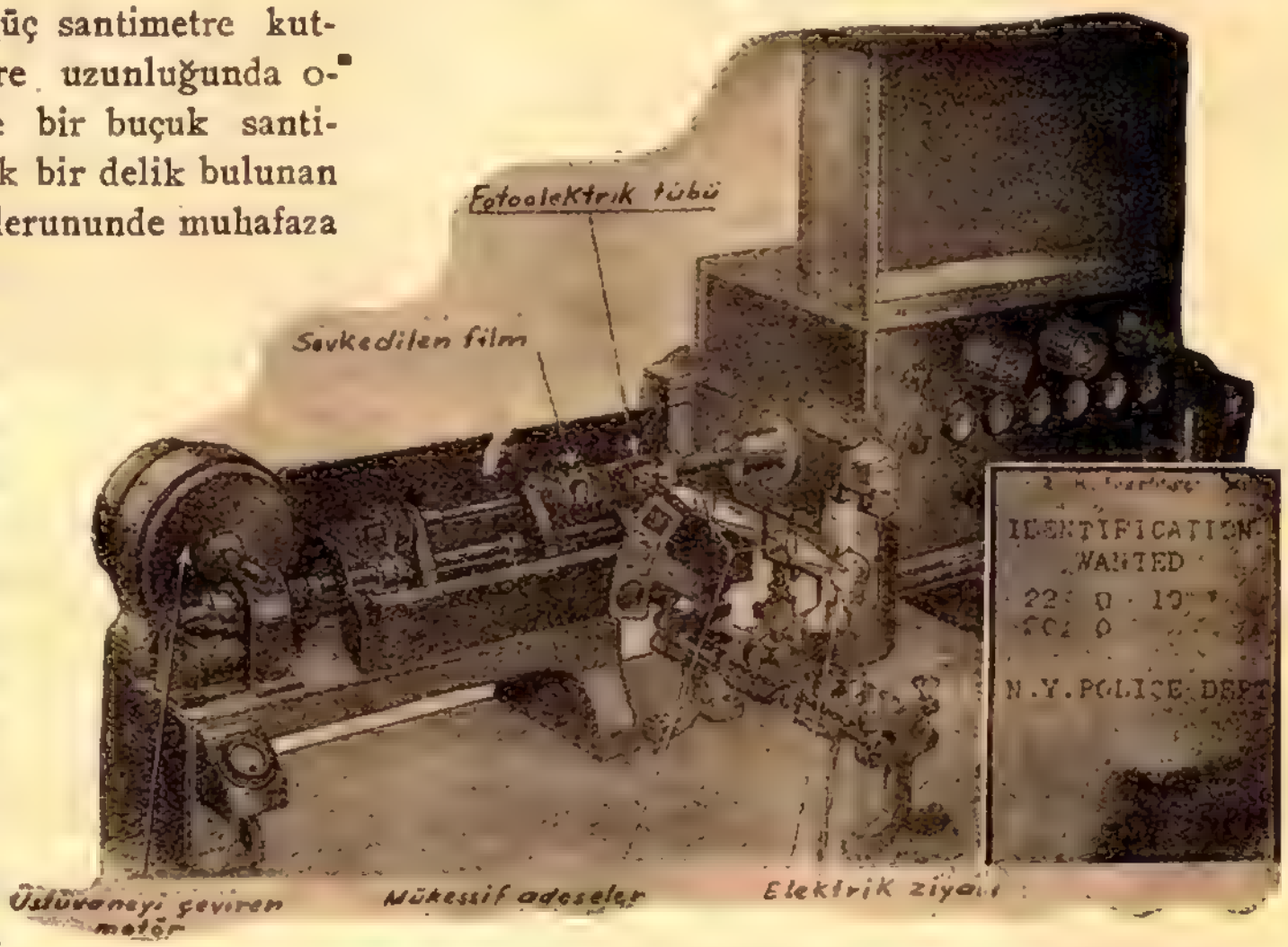

Telefoto mürsile aleti. Zıya huzmesinin sevk edilecek film üzerine nasıl teksif edildiği ve filmden Fotoelektrik Tübüne nasıl nüfuz ettiği görülüyor. Sağ köşede fotoelektrikle sevk edilen bir parmak izi.

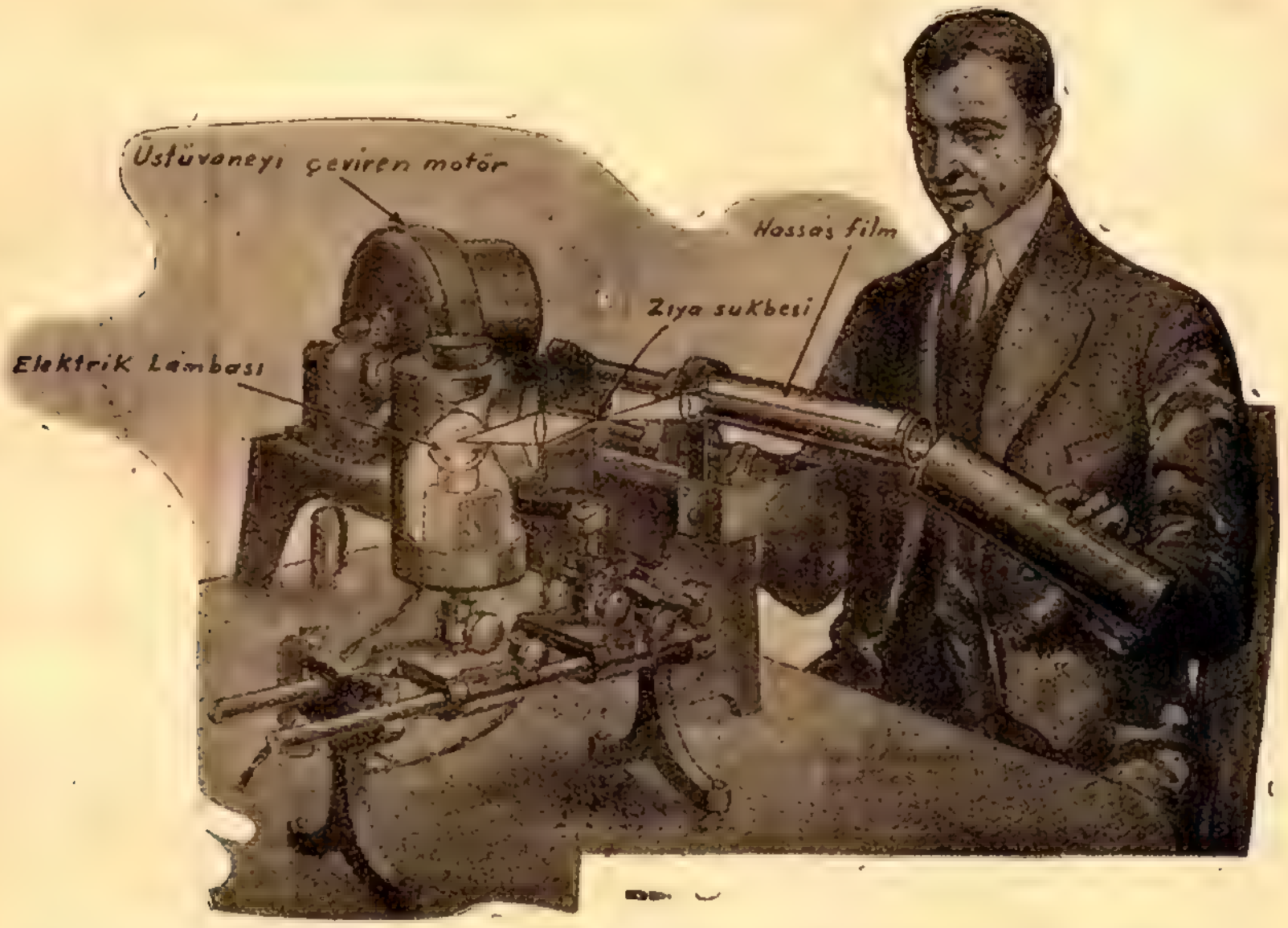

Telefoto ahize aleti. Resimdeki adam gönderilen fotografın tespit edileceği filmi açarak ihzar etmektedir.

içeri hücum etmesine sebeb olur. İhtizazlar büyüdükçe fetha o nisbette genişleyeceği cihetle daha fazla zıya nüfuz edebilir. Bu ihtizazlar ise mürsile aleti tarafından gönderilen cereyanla tevlid edilir. Binaenaleyh ahizeden geçen zıyanın mîktarı fotoelektrik tübünün ma'ruz kaldığı ve elektrik cereyanına kalb ettiği ve bu suretle ahize lambasını ihtizaz ettiren zıya mîktarına tekabül eder.

Telefoto vasıtasıyla gönderilecek resimler için kullanılan filmler resimlerin negatif fotograf filmleri değildir. Bilakis resimlerin pozitiflerinin tesbit edildiği filmlerdir. Böyle bir film mürsile aletinde fotoelektrik tübünün etrafında döner ve bu suretle filmden geçen zıya huzmesi fotoelektrik tübüne tes'ir eder. Bu zıyanın şiddeti o anda filmin o noktasının koyuluk ve açıklığına tabi'dir. Makine harekete başladığı zaman filmi döndüren üstüvane dakîkada 100 devir yapar. Bu esnada gayet ince dişli uzun bir vida filmi zıya huzmesine amut bir istikamette yürütür. O suretle ki filmin her bir noktası sevk edilmiş olur. 9×12 eb'adında bir filmin sevkî ancak beş dakîka sürer.

Filmden geçen zıya mevceleri vasıtasıyla fotoelektrik tübünde husule getirilen elektrik cereyanı radyo mevceleri gibi yalnız havadan değil, fakat tellerle intişar eder. Resmin zıya mevcelerini sevk eden bu teller aynı zamanda mürsilede filmi döndüren üstüvaneyi ahizedeki filmi devr ettiren motörün mürsiledeki motörle aynı sür'atte işleyebilmesi mümkün olur.

Ahize aleti hemen hemen mürsilenin aynıdır. Ancak mürsilenin mükessif adeseleri arasındaki diyaframına mukabil ahizede zıyadar lambanın bulunması gibi bir fark vardır. Telefotoyla elde edilen resimler o kadar mükemmeldir ki mikroskop kullanmadan hakîykî pozitiflerden tefrîk etmek çok müşküldür. Telefoto daha ziyade polis idarelerince parmak izlerinin sür'atle sevk veya elde edilebilmeleri hususunda kullanılmaktadır.

FAKÎRLER

Victor Hugo dan **VASFİ MAHİR**

GECE, kulübe fakîr, fakat güzelce kapalı. Karanlık bir fecir gibi içerisini dolduran gölgeler arasında müphem bir ışık dalgalanıyor. Duvarlara balıkçı ağları asılmış. Köşede, bir tahta raf üzerinde birkaç tabak hafifçe parıldayor ve sarkık uzun perdeli büyük bir yatak fark ediliyor. Yanıbaşında eski sıralar üstüne yayılmış bir şilte üzerinde uyuyan beş küçük çocuk, beş gönül yuvası. Yüksek ocağın alevleri kasvetli tavana kızıl bir renk veriyor ve başını yatağa doğru eğerek diz çökmüş bir kadın, solgun, düşünceli, dua ediyor. Bu annedir. Yalnızdır. Dışarda, köpükten bembeyaz olmuş meş'um Bahri-muhit, siyah hıçkırıklarını semaya, rüzgâra, geceye, sislere kayalara çarpıyor.

***

ERKEK denizdedir. Çocukluğundan beri balıkçı olup hazin kadere karşı çetin bir mücadele ile çalışmaktadır. İster yağmur, ister bora olsun, her zaman çıkması, her zaman balığa gitmesi lazım; çünkü çocuklar evde açtır. Akşam derin su burundaki kayalara çıktığı zaman sahilden ayrılır ve dört yelkenli kayığını yalnız başına idare eder. Kadın evde, bir yandan eski bezleri dikerek, ağları yamayarak ve oltayı tâmir ederek ocakta kaynayan balık yahnisine bakar, sonra bir yandan da çocuklar uyusun deye dua eder. Kocası şimdi mütemadiyen hücum eden dalgalar karşısında mağlup, gecenin ve girdapların içinde ilerleyor. Ne zor iş! Her şey siyah, her şey soğuk, hiç bir ışık yok. Gümüş kanatlı balıklar engin denizde serseri dalgaların, kayaların ve akıntıların bulunduğu yerlerden hoşlanır, oralarda avlanırlar. Bu iki oda büyüklüğünde olan yerler deniz üzerinde bir nokta gibidir. Geceleyin, sisin ve dalgaların arasında, kış aylarında, engin ve müteharrik bir çöl ortasında bu noktaya tesadüf edebilmek için rüzgârı ve akıntıları nakadar hesaplamak, manevraları nakadar tedbirli idare etmek lazım. Dalgalar sahil boyunca yeşil yılanlar gibi süzülür, girdabın coşkun suları kıvrılarak yuvarlanır ve kayığın içinde her şey dehşetinden uğuldamağa başlar. O, buz gibi denizlerin ortasında şüphesiz sevgili «Jani»sini düşünür, Jani ise ağlayarak onu çağırır ve fikirleri siyah gecenin içinde iki ilahi kalb kuşu gibi karşılaşır.

***

KADIN yalvarır, sahil boğuk ve müstehzi haykırışlarla onu sinirlendirir, kayalıkları bir enkaz haline getiren Bahri-muhit onu korkutur ve zihninden bin türlü karanlık hayaller geçer: deniz, hiddetli dalgaların sürükleyerek götürdüğü kazazede balıkçılar... ve soğuk duvar saati damarda kanın atması gibi çalmaya başlayarak zamanı damla damla esrar dolu girdaba atar. Saatin her çalışı, geniş kâinat içinde kartal ve güvercin sürüleri gibi uçuşan ruhlara bir yandan beşikleri, bir yandan mezarları açar.

Kadın düşünüyor ve dalıyor... Bu nakadar fakîrliktir! Çocukları yazın olduğu gibi kışın da yalnayak gezerler. Buğday ekmeğinin yüzünü görmezler; yedikleri hep arpadır...

Ah! yarabbi! rüzgâr bir demir ocağı gibi gürüldeyor, sahil bir örs gibi ses çıkarıyor. Sanki fırtına içinde semanın bürçleri, ocaktan fışkıran kıvılcım demetleri gibi bir yandan öbür yana kaçıyor. Şimdi gece yarısı, neş'eli bir gençtir ki mes'ut gözlerinin aydınlattığı siyah elbisesi içinde gülüp eğlenerek dans eder. Şimdi gece yarısı, yağmurlar ve karaltılarla örtülü esrarengiz bir hayduttur ki soğuktan titreyen zavallı balıkçıları, ansızın karşılarına çıkan dev gibi kayalara çarparak parçalar. Dehşet! Hay-

Victor Hugo 1854 te

kırışı su içinde boğulan insan batan kayığın gittikçe gömüldüğünü ve çatırdayarak kırıldığını hiss eder. Altında karanlığın ve girdabın açıldığını duyar ve güneş içinde parıl parıl yanan rıhtımın eskimiş halkasını düşünür...

Bu kasvetli hulyalar kadının geceye benzeyen kalbini sıkar. Jani titremeğe ve ağlamağa başlar.

***

AH! zavallı balıkçı kadınları. Kendi kendine: «işte benim bütün sevdiklerim, babam, sevgilim, kardeşlerim, çocuklarım hepsi burada, bu hırçın denizin içindedir» demek nakadar acıdır. Dalgaların eline düşmek vahşi hayvanların eline düşmektir. Oh! suyun, patron olan kocadan muço olan çocuğa kadar bütün bunların üzerinde merhametsiz rüzgârın denizi coşturduğunu, belki şu saatte onların sıkıntı içinde bulunduğunu, ne yaptıklarını bilmenin imkânı olmadığını; ve nihayet bu sonsuz denize, içinde bir tek ışık görünmeyen karanlık girdaplara karşı bir parça tahta ile bir yelkenden başka bir şeyleri bulunmadığını hatırlamak... hazin düşünce!... O zaman hemen sahile koşarlar, sular yükselir, onlarla konuşurlar, onlara bağırırlar:

— Oh! gönder bize sevdiklerimizi!..

Fakat, heyhat! mütemadiyen coşan, mütemadiyen kararan denizin ne söyleyeceğini beklerler?

Jani bütün bunlardan daha kederli idi. Kocası yalnız, bu hırçın gece içerisinde, bu siyah kefen altında yapyalnızdı. Daha çocukları çok küçüktü... Ah, zavallı anne! şimdi: «babaları yalnız, biraz büyük olsalar ne olurdu!» diyorsun. Hayal, kuruntu. Yarın büyüyerek babalariyle beraber gittikleri zaman da «ah! ne olur, küçük olsalardı!» deyeceksin.

***

MANTOSUNU giyindi, fenerini eline aldı. Acaba kocası gelmek üzeremi, deniz sakinmiydi? aydınlık var mı, işaret direğinde lamba görünüyormiydi? Bütün bunları anlamanın zamanı gelmişti. Artık çıkmalı. Ve işte gidiyor. Henüz sabah rüzgârı esmeyor, karanlıkların dalga dalga yayıldığı mesafelerde beyaz bir çizgiye, bir yelkene benzer hiçbir şey görünmeyordu. Yağmur. Sabaha karşı yağmur nakadar siyah... Sanki doğacak gün titreyor, tereddüd ediyor ve doğan çocuk gibi fecir de ağlıyordu. Jani yürüdü. Hiçbir pencerenin parladığı görülmeyordu.

Birdenbire, yolu arayan gözlerine eski ve siyah bir virane, bir kulübe ilişti. Ne ışık, ne ateş; kapısı rüzgârda ileri geri gidip geliyordu. Çürümüş duvarlar üzerinde nerdeyse çökecek bir dam. Samandan saçaklar sarı, çirkin, bulanık bir nehir dalgası gibi karayelde kıvrılıyordu.

— Ah!... bu zavallı dul kadın hiç hatırıma gelmemişti, dedi, kocam geçen gün onu hasta ve yalnız bulmuştu. Ne halde olduğunu bir görmeliyim.

Kapıyı çaldı, dinledi: hiç kimse cevap vermeyor. Denizden gelen rüzgâr karşısında titremeye başladı:

— Hasta! ya çocukları? şüphesiz açtırlar. Çocukları ikiden fazla değil, fakat kocası da yok.

Sonra bir daha kapıyı çaldı:

— Hu! komşu...

Ev mütemadiyen susuyordu.

— Ah! yarabbi, dedi, uyuyor. Şimdi onu uzun müddet çağırmak lazım.

Bu sefer sanki etrafta her şey merhamete gelmişti. Kapı karanlıkta hazin bir tavırla çevrildi ve kendiliğinden açıldı.

***

JANİ içeri girdi. Feneri, çağlayan dalgaların yanında sessiz ve sakin duran siyah kulübenin içini aydınlattı. Tavandan su, bir eleğin deliklerinden sızar gibi akıyor ve karşıda dehşetli bir şey yatıyordu. Hareketsiz yıkılmış, ayakları çıplak. gözleri fersiz, hali korkunç bir kadın, bir ceset — eskiden kuvvetli ve neş'eli anne. Saçları darmadağın. Zavallının uzun mücadelelerden kalan ölüsü bir sefalet levhası. Soğuk ve morarmış kolu ve henüz yeşil kir renk almış eli yatağın ot minderinden aşağı asılıyordu. Ruhunun, ebediyete işittirecek kadar büyük bir haykırışla çıktıktan sonra açık bıraktığı ağzından büyük bir dehşet intişar ediyordu. Annenin uzandığı yatağın pek yakınında, aynı beşikte bir kız ve bir oğlan çocuğu gülümseyerek uyuyorlardı. Anneleri, ölümünün yaklaştığını hiss ederek mantosunu çocukların ayakları ve elbisesini de vücutları üzerine örtmüştü. Artık ölümün kendisini çektiği bu karanlık içinde azalan harareti hiss etmeyecekler ve kendisi soğuktan donduğu esnada onlar sıcakta bulunacaklardı.

***

TİTREYEN beşikleri içinde ikisi birden ne güzel uyuyorlar! Nefesleri müsterih, alınları sakin. Sanki hiçbir şey, son ölüm hükmünün iylanı bile bu uyuyan öksüzleri uyandıramayacak. Zira mâsum oldukları için böyle bir hükümden de korkuları yoktur.

Dışarda yağmur bir tufan gibi gürleyordu. Hırıltıların çıktığı delinmiş, eski tavandan bâzan ölünün alnına bir damla düşüyor, yanağı üzerine kayarak bir gözyaşı halini alıyordu. Dalgalar bir imdat çanı gibi çalıyor, ölü kadın sanki şaşkın şaşkın karanlıkları dinleyor; zira ruh ayrıldıktan sonra bedenin canı arar ve ölüm meleğini çığırır gibi bir hali vardır. Öyle zann olunur ki solmuş ağızla kederli ve fersiz gözler arasında şöyle bir muhavere var: « — Ne yaptın nefesini?» — Sen bakışını ne yaptın? »

Heyhat! istediğiniz kadar sevişiniz, yaşayınız, hayatınızın çiçeklerini toplayınız, gülünüz, oynayınız, kalplerinizi yakınız, kadehlerinizi boşaltınız. Her derenin geniş ummana vardığı gibi kader, şenliğe, beşiğe, çocukluk için can veren analara, ruhu gaşy olan vücutların buselerine, şarkılara, tebessümlere, genç ve güzel aşklara her şeye mezarın hazin soğukluğunu verir.

***

JANİ bu ölü kadının evinde ne yaptı? Uzun etekli mantosunun altında ne taşıyor! Buradan dönerken götürdüğü nedir? kalbi niçin atıyor? Titreyen ayakları niçin böyle acele ediyor? Sokakta arkasına bakmağa cesaret edemeden koşmasının sebebi nedir? Böyle şaşkın bir tavırla karanlıkta yatağının üzerine ne saklayor? Acaba ne çalmış?

EVİNE döndüğü zaman sahildeki kayalar beyazlaşmağa başlamıştı. Bir iskemle alarak solgun bir halde yatağın yanına oturdu. Sanki yaptığı bir şeyden pişman olmuştu. Ba-

(Devamı 75 inci sahifede)

Çin Edebiyatından

Guruptan Sonra

Lo Hua Şen den

Nakl eden: AHMET KASDİ

İKİ küçük hemşireler Çeng Huan ve Çeng Yeu, dik bayırdan inerken yorulmuşlardı. Çiçek sepetlerini yere koydular ve dar yolun kenarında oturdular.

Küçük hemşiresinden daha ciddi ve daha az çevik olan Çeng Huan, bir meşe ağacının köküne oturmuş, yüzü havada, zihni bir şeye dalmıştı. Halbuki, küçük kız, kısa bir istirahattan sonra, ormanda sıçrayıp koşmaya, çok sevdiği cici çiçeklerini toplamaya başlamıştı.

Sarhoş güneş, batacağı sırada, son ölgün şua'larını saçıyor, hasta ve solgun son bahar bütün dağları istiyla ediyordu; meddücezrin uğultusu uzaktan uzağa geliyor, yuvalarına dönen kuşlar ormana düşen yapraklara karışıyordu.

Bu sükûnetten meshur kalan Çeng Huan, babasından işittiği bir şi'ri okuyordu. Topladığı bir yığın yaprağı elbisesinin eteğine dolduran küçük kardeşi koştu: "Abla, dedi, bu güzel çiçekleri ve yaprakları toplamak için bana yardım edeceğin yerde, ne deye kendi kendine söyleniyorsun.„ ve ölmüş yaprakları ona bir bir gösterdi: "Bu... deniz yıldızı, bu, sedef çiçeği, bu babanın tütünü, bu...„

Ve, hayalinde şekillerini değiştirdiği bu ehemmiyetsiz şeyler hakkında, ablasına iyzahat vermekte devam ediyordu, kendisini vecde getiren bu iyzahatı, ablasının canını sıkmaktan başka bir işe yaramayordu, o da:

— Bunların hepsini bana brak, dedi, seni odamızda dinlerim. Şimdi vakit geç. Eve dönmeliyiz.

Batan güneşin şa'şaalı renkleriyle harelenen bayırı, meddü cezrin uğultusu, vadilerin aksi-sedası ve yabani çiçeklerin kokusu ile gaşy olarak, indiler.

Büyük hemşire, gurubun güzelliğini doya doya seyr edemediği için müteessir, ağır ağır yürüyordu:

— Son bahar manzarası güzel, dedi, fakat ne yazık ki, bu mevsim senenin sonuna çok yakın...

Henuz on iki yaşında olan Çeng Yeu, onu anlamayordu. " Ben, deye cevap verdi, senenin sonunu sesiyorum, çünkü sene sonunda babam bize güzel oyuncaklar alacak, ve yeni elbiseler yapacak... „

EVLERİ dağın altında, Şimal denizine karşı bina edilmişti. Buradan, uzaklarda Kuang körfezinde dolaşan Fransız kruvazörleri görünüyordu. Zaman zaman, Fransız bahriyelileri kasabanın sükûnetini bozardı. Buranın Çin veya Fransız toprağımı olduğunu bilmeyorlardı.

Eve girerken, Çeng Yeunun sesi çıngırak gibi öttü:

— Baba, biz geldik.

Fakat, bu sefer, babaları onları kucaklamaya gelmeyordu. Çeng Huan, onun heykelleriyle meşgul olduğunu tahmin ederek, gürültü yapmamasını kardeşine bir işaretle ihtar etti. Çiçek sepetini salona braktıktan sonra babalarının, bir kısmı satın alınmış, mühim bir kısmı ise kendi tarafından yapılmış bir çok resimler ve heykellerle dolu odasına girdiler. Onu orada bulamadılar. Çeng Huan denize bir nazar atf ederek, kardeşine:

— Baba kitaresiyle dışarı çıkmış, dedi, git de onu annemin mezarı başında ara. Ben de yemeği hazırlar, sizi mutfakta beklerim.

Çeng Yeu evin arkasındaki bahçeden geçerken, babasının kitaresini ve hazin şarkılarını işitti. Ayaklarının ucuna basarak yaklaştı ve babasının arkasında, mermer heykelin karşısında durdu. Bu heykelde şu cümle yazılı idi: " Karım Koan Şan Heng Me ye. „ Daha aşağıda da küçük harflerle şu kelimeler okunuyordu: " Kocası Koan Hoe. „ Güneş ufukta kayb oluncaya kadar çaldı ve okudu; sonra, bir eliyle kitaresini, diğer eliyle kızını tutarak, ağır adımlarla eve döndü.

Çeng Yeu, kapının eşiğinden atlarken: " babam geliyor... „ deye bağırdı. Ablası hemen çıktı ve onları karşıladı:

— Yemek hazır, dedi, siz yemek salonuna gidiniz, ben de yemekleri getireyim.

Baba, küçük kızla birlikte, salona girdi, başında iğreti duran takma saç örgüsünü çıkarıp dıvara astı, bir sedirin üstüne oturdu ve bugünkü gezintisi hakkında çocuğuyle eylenceli bir konuşmaya daldı.

Kısa saçları ve sivri kesilmiş sakalıyle onda elli yaşlarında bir Japonyalı hali vardı.

Bir müddet sonra, yemeği getiren kızına:

" Bugün, müstesna olarak eve geç dönebildik, dedi. Gezinti esnasında benim şiirlerimi okuduğunu kardeşin anlattı. Benimkiler orta derecededir, fakat anneninkiler, onları işitseydin... Bu sabah çekmeceyi karıştırırken, annenizin on sene evvel benim için yazdığı şiir albümünü buldum. "*Sen gideli beri*„ başlığı altında on iki şiir... Onları, annenizin çok sevdiği bir musikî ile besteledim. İşte on iki seneden beridir ki ilk defa olarak, annenin mezarında, tekrar onları okuyorum. „

Büyük kız:

— Bu güzel şiirleri ben hiç duymadım, dedi.

Küçük kız da te'yid etti:

— Ben de...

Baba, Çeng Yeunun başını okşayarak:

— Demin okuyordum, duymadınmı?

— O sayılmaz...

— Her ikinizin de bu şiirleri anlayamayacağınız muhakkak. Ben size, biraz sonra, annenizin hikâyesini anlatacağım...

YEMEKTEN sonra, sedire oturmuş, lamba altında, bir yaprak sigara içerek ihtiyar baba, kızlarına mazisinin bir safhasını hikâye etti. Kızlar mütehayyir bakışlariyle, yapraklar altında saklanıp, çiçekten çiçeğe uçan kelebeklere posu kuran bir kedi gibi, kaşları çatılarak, gözleri oynayarak hikâyeyi ta'kîb ediyorlardı.

"Bunu size anlatmayı daima isterdim, fakat anlayamayacak kadar küçüktünüz, onun için bugüne kadar sükûtu muhafaza ettim. Niçin burada bu evde oturuyoruz? Bu yalnız komşularımızı değil, hattâ küçük Huanı bile

hayrete düşüren bir şeydir, artık büyüdünüz. Sözlerimi anlayacaksınız. „

" Fransadan Hong Konga avdetimden bir kaç zaman sonra, annenizle evlendim. O sırada Japonlarla muharebe vardı. Orduya iki Fransız askeri müşavirini angaje eden senyör Teng bu müşavirlere tercümanlık yapmak üzere beni karargâhına çağırdı. Redd ettim. Avrupada öğrendiğim şeyler sanayii-nefiseye müteallikti. Askeri müşavirlere tercümanlık etmek benim işim değildi. Fakat senyör Tengin uzun ısrarları üzerine kabul etmek mecburiyetinde kaldım. Bu, annenin hoşuna gitmedi. Söz vermiş olduğum için beni men' etmek de istemedi.

Hareket edeceğim gün saçlarını kesip örgü yaptı. İşte o örgü (onlara dıvarda asılı duran saç örgüsünü gösterdi). Bu saç, vazife gören insanların takması lazım gelen bir nevi' işaretti. Bir çok seneler onu taşıdım; düşen tellerini çok defalar yeni saçlarla tamamladım. Bugün ihtimal ki bu örgüde annenin saçlarından bir tel bile kalmamıştır.

" Şanghaya vasıl olduğum zaman, askeri vaziyetimizin fenalığını gören Fransız müşavirlerin vazifelerinden çekildiklerini öğrendim. Senyör Teng, yapabileceğim daha başka işler vererek, beni orada alıkoydu. Şanghayda epeyce kaldım. Fena haberler birbirini ta'kib ediyordu. Senyör Tengin Vay Hay Vayda ölümünü duyduktan sonra ben de işimi bırakıp evime döndüm. Bu on iki şi'ri anneniz avdetimde bana verdi. „

Çeng Hoan sözünü kesti:

— Baba, bize bu şiirlerin ma'nasını iyzah et.

— Hayır, imkânsız. Hattâ birçok insanlar da onların ma'nasını anlayamayacaktır. Ben bile, tamamiyle anlamış değilim ki size iyzah edebileyim. Albüm üçüncü rafın gözündedir, istediğin zaman al oku. Şimdi brak da hikâyemize devam edeyim.

Bu elemli ve utandırıcı hezimetten beri, tanıdığım insanlardan uzak ve hücra bir yere taşınmaya karar verdim. Annenizin de muvafakatiyle burasını intihab ettik. Yerleştikten sonra, bize çok yakın olan memleketimizle bile münasebatımız kesildi ve tanımadığımız insanlar arasında yapyalnız kaldık.

Bu evi, bitişiğindeki bahçesi ile birlikte satın almıştım. Çok bahtiyardık. Biraz zaman sonra, Huan, sen doğdun, ve sana "neş'e meyvası„ ma'nasına gelen Çeng Huan ismini verdik.

Çeng Yeu söze karıştı:

— Ya ben?

— Daha sana sıra gelmedi. Bekle... Başkalarının bize yardım etmesini istemeyorduk. Anneniz de, ben de toprakla uğraşmayı bilmediğimiz için, meyva ağaçları yetiştirerek hayatımızı kazandık. Bahçenin garp tarafındaki badem ağaçlarını, senin doğumunun ilk yıl dönümünde diktik. Annen seni emzirmek ve büyütmekle, ben de bir taraftan resim ve heykellerimle, diğer taraftan bahçavanlıkla vakit geçiriyorduk. Bir çok seneler böylece geçti. Ne kadar mes'ud idik...

" Fakat ne kadar yazık ki, saadet çok sürmeyor... Beşinci sene, bu toprak köşesi de Fransızlar tarafından işgal edildi... Bu feci' ve rezil vaziyeti görmemek için gene hicret etmek arzusuna düştüm; lakin gaddar tali' bizi bu kayb edilen toprakta ikamete mahkûm braktı. „

HİKÂYENİN bu kısmında, teessür ve infialine mağlûb olmaktan kendini men' edemedi; yaşlanan gözlerini, çocuklarına göstermek istemeyor gibi, kapayordu.

Küçük kız:

— Burası eyi, niçin başka yere gitmek isteyorsun? dedi.

Büyük kız da söze karıştı:

— Hatırlayorum, baba, annemin de o sene öldüğünü bana söylemiştin...

" Evet, size onu söylemek isteyordum. İlk hicretimizde, anne küçük Huana gebe idi. Havanın değişmesi, gemi yolculuğu onu uzun zaman hastalandırdı. Bu defa da karnında küçük Yeu vardı. Bir ârızadan korkarak, hareketimizden evvel senin doğmanı bekledim. Ne kadar yazık ki, Fransızlarla muahede akd edildikten sonra da, annen yatağından kalkamadı. „

Sesi titreyordu. Çeng Huanın gözleri yaşla doldu: Kuan Hue kaşlarını çattı ve devam etti: " Yirmi dört saat sonra...

Çeng Yeu sordu:

— Doğduğum zaman mı?

Sen doğduktan yirmi dört saat sonra, annen öldü. Sana da "elemler meyvası„ ma'nasına gelen Çeng Yeu ismini verdim.

Her iki çocuk da ağlayordu. Sonra üçü de sustular.

Kapıdan meddücezrin uğultusu ve pencereden cırcır böceklerinin sesi, serin rüzgârla beraber salona doluyordu. Masanın üzerinde, lambanın kırmızımtırak zıyası bir ihtizar ânı geçiriyor gibi, titreyordu. Baba:

— Huancığım, dedi, kapıyı ve pencereleri kapa, lambayı söndür, kardeşinle beraber git, yat; bak, uykusu gelmiş.

Bu hikâye ile merak ve tecessüsü gittikçe alevlenen Çeng Yeu, yatmağa gitmeyi istemeyordu. Küçük taburesinden sıçradı, babasına koştu, dizine oturdu ve onu çelimsiz kollariyle sarsarak:

— Baba, dedi, bittimi? Devam etsen-e... Daha erken... Ben yatmayacağım.

Pencereleri kapayan Çeng Huan ilave etti:

— Baba, ben de, hikâyenin alt tarafına devam etmeni rica ederim: bu akşam biraz geç yatarız, ne zararı var?

Lambayı düzelttikten sonra, yerine oturdu, gözlerini babasına dikti.

Şimdi lamba çok güzel parlayordu. Kuan Hue ansızın gözlerini, salonun bir köşesinde duran alçı heykele çevirerek, onu parmağiyle kızlarına gösterdi.

— İşte: ölümünden birkaç saat evvel anneniz.

Küçük kız:

— Bunun annem olduğunu bana ablam söyledi, dedi, fakat babamın odasındaki annem daha güzel... Annem bu kadar çirkin olamaz...

Baba, Çeng Yeunun başını okşayarak:

— Bu da güzel, dedi, yalnız sen ondaki güzelliği anlamazsın.

Şimdi içine girdiği bir yığın hatıra ortasında o kadar dalmıştı ki hikâyenin neresinde kaldığını unutmuştu. Çeng Huan ona bunu hatırlatınca, tekrar söze başladı:

"Annenin ölümü beni ikinci bir hicretten men' etti. Bir taraftan onu, bu kayb ettiğimiz toprağa gömdüğümüz için, ve diğer taraftan Yeu çok küçük olduğu için, burada kalmaya karar verdim.

Bir sütnine dahi olsa, yabancı insan kullanmayı sevmem. Vaziyetim de çok müşkûldü. Hele siz elbiselerinizi çok çabuk kirletiyor ve eskitiyordunuz. Dikiş biçki de bilmem. Her şeye rağmen, başkalarının hizmetini kabule mecbur oldum. Komşular bana daima, tekrar evlenmemi tavsiye ettiler...

Çeng Huan sordu:

— Niçin onların sözünü dinlemedin?

Kuan Hue, gözleri yarı kapalı, sigarasını derin bir nefesle çekti; bir saniye sonra, dumanla beraber çıkan sesiyle, müteazzım bir eda ile cevap verdi:

— Hatıralara hürmet etmesini bilmeyen bir erkek, hayvandan farksız olmazmı?...

Sigara dumanından bunalan Çeng Yeu, öksürüyordu; tıkanık bir sesle:

— Babamın ağzı, Vangların fırınına benzeyor, dedi; bu duman gözleri ve boğazı gıcıklayor.

Babası hafifçe onun sırtına vurdu:

— Sen mukayeseler yapmayı çok güzel, hem de ne kadar güzel biliyorsun, dedi... Yaprak sigara içmek âdetine Avrupada yakalandım. Vazgeçmek mümkün. Git, şu sigarayı at... Felaketlere tevekkülle tahammül etmeyi bilen insan, can sıkan şeylerden çekinir. Huancığım, bir üvey annen olmasını isteyecekmisin? Şimdiye kadar annesiz rahatça yaşayabildiniz; eğer bir üvey anneniz olsaydı bu rahatı bulamazdınız...

Meddücezrin uğultusu, cırcır böceklerinin sesi, çatı çengellerinin gürültüsü, gece kuşlarının feryadı pencere ve kapı aralıklarından giriyor, bütün evi istiyla ediyor ve ihtiyar babanın sözlerine karışıyordu. Her iki çocuk sessiz duruyor, baba bu gürültülerden müteessir oluyordu. Pencerelerden görünen korkunç şekilli gölgelere endişeli bir nazar atf etti, gürültüyü ıztırapla dinledi ve;

— Çatı çengellerinin gürültüsünü işittiğim her defa, yeni evli iken, zifaf odasında gezen annenizin ayak kaplarının çıkardığı sesi hatırlarım... dedi ve gözlerini Çeng Huana çevirerek, devam etti:

— Annenizin ismi Şan (dağ) idi. Bir dağ veya ona benzer bir şey gördüğüm zaman daima annenizi hatırlarım. Hayır, o benim hatıramde ölmüş değildir. O ölmüş değil, yalnız, büyük felaketlerden kaçınmak için, kendini saklamıştır. Geceleri, sükûnet içinde, daima bana refakat etmeye geliyor; sizi de görmeye geliyor: fakat siz onu tanıyamazsınız...

Çeng Yeu:

— Annem muhakkak uyuduğum zaman geliyor, dedi; eğer öyle olmasaydı onu tanır ve konuşurdum.

İhtiyar, onun yanaklarını okşayarak cevap verdi:

— Evet, annen senin kendisine karşı gösterdiğin muhabbetten çok memnun; seni, büyüdükçe annesini unutan ablana, tercih ediyor.

İşte: ölümünden birkaç saat evvel anneniz

Babasının, kardeşini sevindirmek için, mahsus böyle söylediğini hiss eden Çeng Huan sitemli bir ifade ile cevap verdi:

— Ben de annemi daima düşünüyorum; fakat çok gariptir ki, geldiği vakît onu bir türlü göremeyorum.

İhtiyar, ona:

— Annen seni brakıp gittiği zaman, henüz çok küçüktün, dedi, belki de onun siymasını bile hatırlamazsın; fakat bil ki bir şahsı bütün bir samimiyetle tanımak için, onun ruhuna nufuz etmek lazımdır. Ağaçlar ilk baharda çiçek açar, yazın meyva verir, son baharda sararır ve yapraklarını döker, kışın uyuşurlar; ağaç, bütün bu mütevali tahavvüllerin hey'eti mecmuasıdır. Şuursuz mahlûk ağır değişir, şuurlu mahlûk çabuk değişir. Mezara baktığım zaman annenizin vucudu başka bir şekle ve ruha giriyor: Benden daha büyük, daha metin oluyor, işte bu.

Küçük Yeu:

— Oh... Şimdi anlayorum, ki annem ölmüş değildir, dedi. O da bizi, senin sevdiğin kadar, seviyormu?

— Evet, hattâ benden çok fazla.

Babasının dizlerine ata biner gibi oturmuş olan Çeng Yeu, bütün kuvvetiyle bacaklarını sallayarak:

(Devamı 77 nci sahifede)

Tarih ve Mizah

Sükûti Encümen

VAKTİYLE Hemedan da meşhur bir encümen vardı, nizamnamesinin birinci maddesi şöyle idi: «Encümen a'zaları çok düşünecek, az yazacak, ve mümkün olduğu kadar az konuşacak». Buna «sükûti encümen» derlerdi. Bütün İran ulemasının en büyük arzusu bu encümene a'za olmaktı.

Allame Zeb isminde biri «Sükût» hakkında yazdığı bir risale ile şöhret bulmuştu; encümende bir a'zalığın münhal kaldığını işiterek memleketinden kalkmış, Hemedana gelmişti. A'zaların toplandığı divana giderek mubaşirle reise şu tezkereciği gönderdi:

Zeb bendeniz münhal a'zalığa taliptir.

Fakat ne yazık ki *Sükût* risalesinin müellifi biraz geç gelmişti: a'zalığa bizzat Şahın inhasiyle o gün başkası seçilmişti.

Bütün encümenin buna canı pek sıkıldı. A'zalar reisten teessüfle vakıanın büyük allameye teblig edilmesini rica ettiler. Reis de *tam sükûti encümene* layık bir surette vazifesini yapmak için biraz düşündükten sonra dopdolu bir bardak su getirtti, öyle dolu ki bir damla ilave olunsa taşacak. Bir işaretiyle allameyi içeri aldılar. Zeb vakar ile kürsünün önüne geldi. O zaman reis ayağa kalkarak yüzünde en büyük bir teessür olduğu halde, dopdolu bardağı gösterdi.

Allame derhal encümende münhal yer olmadığını anladı. Fakat kendisi gibi ağzı var dili yok bir a'zanın kimseye sıkıntı vermeyeceğini anlatmak isteyerek kürsüye yaklaştı, orada bulunan bir demet gülden bir yaprak alarak hafifçe suyun üstüne koydu. Bardaktan nem bile sızmadı.

Bu belig cevap üzerine bütün a'zalar allameyi alkışladılar ve âdet üzere kendi eliyle ismini yazacağı sicilli önüne uzattılar.

Arif ve zarif Zeb sükûti encümenin hakîykî bir a'zası gibi imzasının altına kırk rakkamını yazdı, soluna da bir sıfır koydu:

040

Kırk, encümen a'zasının sayısı idi, kendisini de büyük bir mahviyetle solda sıfır olarak gösteriyordu. Reis hemen bu mütevazı' a'zanın zekâsını ne kadar yüksek takdir ettiğini anlatmak üzere sıfırı kırk rakkamının sağına geçirdi:

400

Böylece allameye encümene girmesiyle kîymetinin tam on misli arttığını anlatmış oldu.

Cihan Tarihinin Hulâsası

VAKTİYLE İran tahtına genç bir Şah geçmişti. İlk işi bütün ulemayı yanına çağırmak oldu. Toplanan mecliste genç Şah ulemaya dedi ki:

«Merhum pederimin hocası allame Zeb in

bir nasihatı aklımda yer etti; bu allame derdi ki: Padişahlar geçen asırların tarihini ne kadar mutalea ederlerse o derece hataya düşmekten kendilerini kurtarırlar. Ben de şimdi bu nasihatı yerine getirmek için size emr ediyorum: hepiniz bir araya gelerek bana cihan tarihinin bir hulâsasını çıkarınız. Mutalea edeyim de hataya düşmekten kendimi kurtarayım.

Ulemalar yer öpüp huzurdan çıktılar. Büyük bir gayretle işe giriştiler, fakat ancak otuz sene sonra Şahın sarayına döndüler; önlerine her biri beş yüz cilt tarihle yüklenmiş on iki deve katmışlardı. Ulemanın reisi Şahın huzurunda yer öptükten sonra dedi ki:

«Fermanınız üzere geçen devirlerin ve bütün milletlerin tarihini yazdık, getirdik. Zamanın darlığından kusurları çoktur, sonsuz affınıza sığınırız.»

Şah cevap verdi:

«Hepinize teşekkür ederim, fakat ben artık yaşlanmış bulunuyorum. Bu kadar uzun bir tarihi okumağa ne ömrüm vefa eder, ne de devlet işleri fırsat verir. Sizden bunun bir hulâsasını çıkarmanızı rica ederim.»

Ulemalar huzurdan çıktılar. Tekrar gayretle işe giriştiler, yirmi sene sonra üç deve üzerine yüklenmiş 1500 cilt tarih getirdiler.

Çalışmadan ve ihtiyarlıktan hiç birinde takat kalmamıştı. Reisleri dedi ki:

«Fermanınızı yerine getirdik, cihan tarihini 1500 cildde kulâsa ettik.»

Onlar kadar ihtiyarlamış olan Şah da cevap verdi:

«Zahmetlerinize teşekkür ederim, fakat ömrümden büsbütün pek az zaman kaldı. Ecel yetişmeden bunun da bir hulâsasını yetiştirmeye çalışın.»

İran uleması tekrar işe koyuldular ve on sene sonra önlerinde yalnız beş yüz cilt yüklü bir deve olduğu halde şahın huzuruna çıktılar. Fakat ihtiyar şah, ancak duyulabilen zaif bir sesle:

«Ecel gelmeden cihan tarihini okumamı isteyorsanız daha, daha ihtisar edin» emrini verir.

BEŞ sene sonra allamelerin reisi, koltuk deynekleriyle, kocaman bir cilt kitap yüklenmiş küçük bir çemenderi önüne katmış olduğu halde, sarayın kapısı önünde görüldü. Orada da Şahın ölüm döşeğinde yattığını öğrendi.

Can çekişen Şah gözlerini ihtiyar allameye çevirebildi ve ölüm acılığıyle şu sözleri söyledi:

«Öleceğim ve cihan tarihinden haberdar olamayacağım.»

Aynı ihtizar haletine yaklaşmış olan allame cevap verdi:

«Padişahım, size onu üç kelime ile halâsa edeyim:

Doğarlar, ıztırap çekerler ve ölürler.

Nihayet, Şahı-İran tam bu dünyadan öbür dünyaya göç ederken dünya tarihini anlamış oldu.

A. C.

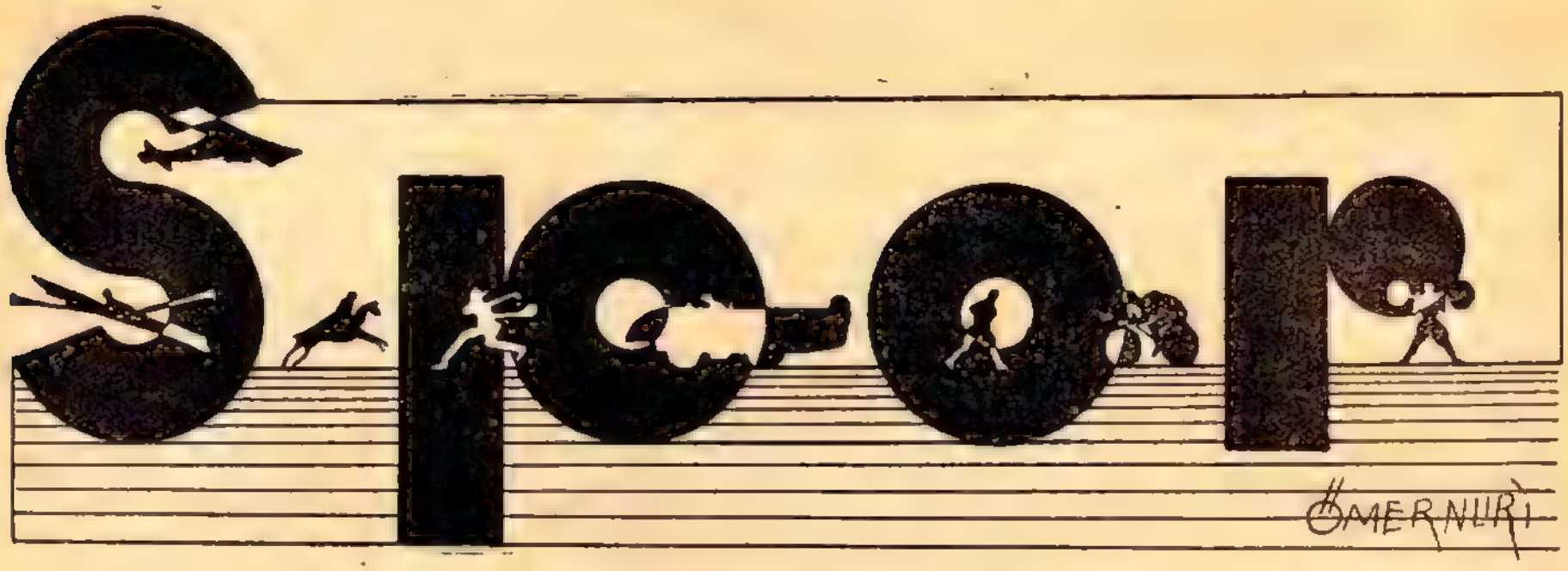

Kış Olimpiyatları

Yazan : **SELİM SIRRI**

1894 de Coubertin de Baron, kadim Yunan olimpiyatlarını yeniden te'sis edrken programına kış olimpiyatlarını da dahil etmişti. Fakat bu olimpiyatların ihdası çok zor görünüyordu. Çünkü kış sporları muayyen ve mahdut memleketlerde tatbîk edilmekte ve daha çok Şimal memleketlerinde kışlar devamlı ve sürekli olduğundan kar veya buz sporları hemen hemen onların malı add ediliyordu.

1908 de dördüncü olimpiyatlar Londra da tes'id edilirken tabii haziran ayında kar bulunmadığı için (buz sarayı) ta'bir edilen ve sun'i vasıtalarla dondurulan buz sahası üzerinde patenlerle yarış ve patenli hokey musabakaları yapılmakla iktifa edildi. 1912 de Olimpiyatlar İstokholmde tertib edildiği vakît orada bir buz sarayı bulunmadığından kış olempiyatları yapılmadı. Her nedense İskandinavyalılar kış sporlarının olimpiyatlara girmesini ve kendi ırkî imtiyazları add ettikleri *ski* musabakalarını bu beynelmilel camiaya sokmak istemeyorlardı.

Nihayet 1924 de Pariste tertib edilen sekizinci beynelmilel olimpiyatlarla birlikte o senenin Şubatının beşinde Fransız milli olimpiyat komitesi Chamonixde kış olimpiyatlarını tertibe muvaffak oldu ve büyük bir *sükse* kazandı. 1925 de toplanan olimpiyat komitesine kış olimpiyatlarının makarrı olmak üzere İsviçrenin milli beden terbiyesi ittihat cem'iyeti Davos, Engelberg ve St. Moritz şehirlerini namzet gösterdi.

1924 senesi şubatının beşinde Chamonixde tertib edilen birinci kış olimpiyadına on altı milletin sporcuları iştirâk etti. Bu sporcuların kazandıkları puvanlar aşağıdaki cetvelde görülebilir.

1.	Norvec	134,5	Puvan
2.	Finlandiya	76,5	»
3.	İngiltere	30	»
4.	Amerika	29	»
5.	İsveç	26	»
6.	Avusturya	25	»
7.	İsviçre	24	»
8.	Fransa	19,5	»
9.	Kanada	11	»
10.	Çekoslovakya	8,5	»
11.	Belçika	6	»
12.	İtalya	1	»

Bu musabakalara 418 sporcu ekip halinde; 644 fert olarak cem'an 1062 kadın erkek genç iştirâk etmiştir.

1925 kongresinde kış olimpiyatlarının da her dört senede bir tıpkı yaz olimpiyatları gibi tertibine karar verildi. Bu suretle ikinci kış olimpiyatları 1928 senesi şubatının onunda başlamış ve on dokuzunda bitmiştir.

ST. Moritz de terbib edilen ikinci olimpiyada 25 milletin sporcuları iştirâk etmiştir.

İkinci kış spor musabakaları atideki sporları ihtiva ediyordu:

1.— Patenle buz üstünde sür'at yarışı

2.— Patenle buz üstünde şekil çizmek (kadınlar için)

Kış olimpiyatlarında

3.— Patenle buz üstünde şekil çizmek (erkekler için)
4.— Çift olarak patenle yarış
5.— Patenle mukavemet
6.— Patenle atlama musabakası
7.— Patenle hokey
8.— Bobsley
9.— Ski ile yarış
10.— Ski ile yokardan aşağı atlama
11.— Skileri atlara çektirme suretile yarış

1928 kış olimpiyatlarına aşağıdaki milletler iştirâk etmişlerdir:

Almanya, Arjantin, Avusturya, Belçika, Kanada, Estuvanya, Amerika, Finlandiya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Macaristan, İtalya, Japonya, Letonya, Lituvanya, Lüksemburg, Meksika, Norveç, Polonya, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Yugoslavya.

Buz üstünde hokey maçlarında Avusturya ve İsviçre 4-4 müsavi, Fransa macarlara 0-2 galip, İngilizler Belçikalılara 3-7 galip, İsveçliler Çekoslovaklara 0-3 galip;

500 metrelik patenle buz üstünde yarışta Norveçli Everson 43 saniyede birinci, Fenlandiyalı Thuberg ikinci, Amerikalı Farrel üçüncü gelmiştir.

Patenle buz üstünde 5000 metre yarışta Norveçli Ballangrumx 8 dakika 50 saniyede birinci, Finlandiyalı Skutmabb ikinci, Norveçli Evernsen üçüncü gelmiştir.

Kar üsütünde ski ile 50 kilometrelik mukavemet yarışında İsveçli Hedlund 4 saat 52 dakika 37 saniyede birinci, İsveçli Johnson ikinci, İsveçli Anderson üçüncü gelmişlerdir.

1932 de Los-ancelos da beynelmilel cihan olimpiyatları yapılmadan evvel yine İsviçrenin bir şehrinde kış sporları binlerce amatörleri karşılaştıracaktır.

Bobsley

BİZİM memlektimizde henüz kış sporları tatbîk edilmeyor. Bunun sebebi bizde pek az kar yağması değil, bu sporların meraklıları henüz bulunmaması dır. Yoksa Anadolunun birçok yerlerinde kışın pek mebzul kar yağıyor. Bilfarz Erzurum, Sivas ve havalisinde pek âlâ kış sporları yapılabilir. Ancak spor biraz da refah işidir. Yalnız merak kâfi değil, onu tatbîk edecek insanların hayatı başka türlü görmesi ve hayata başka türlü hazırlanması lazımdır. Bizde öteden beri kışın delikanlılar kızak kayarlar. Hattâ bizim çocukluğumuzda kışlar İstanbulda daha şiddetli olurdu. Mahalle aralarında delikanlılar Uzunçarşıda yaptırdıkları şimşir kızaklarla meyilli yollar-

Topog

Bir Skeleton

da biriken karlar üzerinde kayarlardı. Fakat bu bir nevi' gönül eğlencesi mahiyetinde idi. Halbuki Avrupada, bilhassa kışı çok olan Almanya, İsviçre, Danimarka ve iskandinavyada kış sporları kadar bir ehemmiyet almıştır. Pazar günleri binlerce kadın, erkek sporcular kar sahralarını türlü şekillerde kızaklarla kayarak şenlendirmektedirler.

AVRUPADA karlı bayırlarda kullandıkları kızakların başlıca nevi'leri şnnlardır:

Luge, Skeleton, Topoggan, Bobsleigh

Luge ler daha ziyade çocukların ve acemilerin kızaklarıdır. Kullanılması kolaydır.

Skeleton bunun spor musabakalarında kullanılan şeklidir.

Topoggan en çok Kanadada revaç bulmuş büyük kızaklardır ki üzerine bir kaç kişi birden binebilir.

Bobsleigh iki *luge* kızağının bir araya gelmesinden hasıl olan kızaktır. Büyük bir sür'atle giden bu kızakları kullanmak oldukça büyük bir meharete vabestedir. Bilhassa viraj yerlerinde çok dikkat lazımdır. Yoksa kaza muhakkaktır. Önde oturan tıpkı otomobil idare ediyor gibi dümen kullanır.

Ski ye gelince bu kızak ayaklara rapt edilen iki yassı uzun tahtadan ibarettir. Sureti-mahsusada kurutlmuş ve fırınlatılmış olan bu tahtalardan kızak yapan fabrikalar vardır. Hafif, esnek ve dayanıklı kayın veya gürgenden yapılır. Bundan otuz sene evveline kadar en ziyade İskandinavyada kullanılır ve adeta büyük karlarda kadın, erkek, çocukların ayağında karda yürümek için bir nevi' ayak kabı mahiyetinde idi. Kışı sürekli ve karı mebzul yerlerde İsveç ordusunun tekmil piyadeleri bu kızakları ayaklarına takıp manavra yaparlar. Hem hafif, hem de gayet sür'atle kayan bu kızaklarla insan saatlerce yorulmadan gidebilir. Tabii komşuluk hasebiyle Almanya ve İsviçrede de taammüm edince bunu bir spor aleti gibi de kullanmaya başladılar. *Ski* ile yarışlar, atlamalarda şampinyonlar yetişti. Bundan otuz sene evvel bir bayırdan diğer daha alçak bir bayıra ancak on metre irtifa'dan atlayanları alkışlarlardı. Şimdi otuz metreden adeta uçar gibi kendini havaya atan sporcu dizlerinin büyük bir esneme mehareti sayesinde alçak bir bayıra ski ile düşüyor ve kara temas eder etmez baş döndürücü bir sür'atle yoluna devam ediyor. Her halde bu sporlarda meharet peyda edebilmek için vucudun çok çevik, çok kavi, çok dayanıklı olması lazımdır. Sporcunun da büyük bir iytidale sahib olması şarttır.

Yaz sporları gibi kış sporları da bir milletin hayatına, sıhhatına hadim bir vasıtadır. Kışın soğuktan müteessir olup sıcak odalara kapanan insanlar olduğu gibi soğukla mücadele eden, soğuktan korkmayan insanlar da vardır.

Ressam Jacques Belorandın meşhur bir tablosu

Bir Kandil Gecesi

Çeviren: MEBRURE HURŞİT

NAHİT SELİM, yirmi yıldır, türlü türlü cinayetler, çocuk hırsızlıklariyle dolu, markizli, kontlu romanları tercüme eder; « şişirme mesleğini » luzumundan fazla güden gazeteler de bu uzun, yorucu emekleri çok az bir para mukabilinde basarlardı.

Konuşmağa kalkışacak olsa, Molyerin o güzelim dili, biçare muharririn ağzında, sade başı yarılmak, gözü çıkarılmakla kalmaz, değişik garip bir ameliyata uğrar, sözün kısası mükemmel surette katl edilirdi. Buna rağmen, lugatleriyle beraber roman ların başına geçer geçmez, kuvvetli gramer bilgisinin supabına basar, istimini almış bir makine gibi ne yaptığının pek de farkında olmayarak çalışır, bu işte rakîplerinden hiç de aşağı kalmazdı.

Şayet, — Allah muhafaza buyursun! — uzunca bir hastalığa tutulup sıkıntılı nekahat günlerinde oyalanmak isterseniz, «Kara ormanın esrarı»nı okuyun, tavsiye ederim. Hem çabuk biter deye de hiç üzülmeyin. En aşağı 25 bin satırdır, bu «şah eser»!

Hele başı epey korkunçtur. O «Dük cenapları» olacak alçak herif operadan çıkarak, lağam yollarında bir kürek kaçkını ile buluşup güzel markizi «mahvü-perişan» edecek bir «mes'elei-mühimme» hakkında görüşmeğe başladı mı tüyleriniz ürperdi gitti demektir. Hem dahası da var. Bu «mes'elei-mühimme» nedir biliyor musunuz? O güzelim markiz zann edildiği gibi kibar ve asil değildir. Beşikte iken çalınıp hakîykî markizin yerine konulmuş bir çamaşırcı kızıdır. Babası da «hukukî bir hata» neticesinde mahkûm ve iydam edilen «bigünah» bir... bir nedir? Orası pek ma'lûm değil. Bir zavallıdır. İşte o kadar! Halbuki asıl katil, Dükle yer altı randevusunda buluşan o kürek kaçkını mel'undur.

Görüyorsunuz ya, ma'rifetlerin, entrikaların hepsi bir araya toplanmış... Nahit Selim de bunları tercümede yamandır doğrusu... Ama zavallı yazılarını bir yere kapılandırıncıya kadar öyle güçlükler çeker, bu yüzden de öyle sıkıntılı günler gördüğü olur ki...

Bir kere hiç şansı yoktur. Sonra da çok utangaç sessiz bir adamdır. Şöyle dört bir yana yumruk, dirsek sallayarak kendine yol açmasını hiç bilmez. Bunca sene kaldırımlarını teptiği «Babı-Ali» denilen fırıldaklı dolabın hâlâ iç yüzünü öğrenmemiş, bir gün olsun, etrafındakilerin kaynattığı o soğumak bilmeyen dedikodu kazanını daha ziyade kızıştıracak bir sermaye ile gelmesini becerememişti.

Siz de anladınız ya, o bu yolun adamı değildi! Zaten işe, şişirme roman mütercimliği ile başlamamıştı. Kafacığının tepesi böyle parıl parıl yanmazdan evel, saçlarının hepsi yerinde durduğu o ilk zamanlarda meslek ve gaye aşkı ile iki eser yazmıştı. Hoş hâlâ da hiç bir ümidi kalma dığı halde onları çekmesinde saklayıp duruyordu. Bunlardan bir tanesi, «Zehirli çiçekler» adını taşıyan bir şiir mecmuasıydı. Şair, burada, Sema ismini taktığı bir nazeninin sadakatsizliğinden şikâyet ediyor, bu kadını, tarihikadimin en eski zamanlarından beri gelip geçmiş «Safo», «Kleopatra» ayarındaki büyücü hatunlara benzeterek, fusununu, güzelliğini terennüm edip duruyordu. —Söz aramızda, bu Kleopatra ve ilh. timsalinin aslı, Beşiktaşta, Kara Hüseyin mahallesi muhtarının fingirdek kızı Feriha hanımdı.

Öteki, yâni büyüğü de «Cellat» ismiyle gözleri korkutan müthiş bir dramdı.

Ne çare ki « Zehirli çiçekler », « Cellat » gibi mensur facialar ekmek, katık yerini tutmayor.

Topanenin, çamurlu sokaklarından birinde han gibi bir evin en üst katındaki, basık tavanlı küçük iki odada, bütün gün ömrünü inlemek sızlanmakla geçiren romatizmalı anacığı aç, susuz, çıplak komak lazım!

San'atinde muvaffak olamayan bir ressamın işi fotografçılığa dökmesi gibi bizim zavallı şair de biraz, birazcık para kazanabilmek için maba'tli roman mütercimliğine başladı.

Çok uysal, mütevekkil bir adamdı. Bu işe de hiç homurdanmadn dört elle sarıldı. Bütün gayretiyle çalıştı. Fakat biraz evel de dediğimiz gibi muvaffakîyete irişemedi.

Hoş başka türlü de olmasına imkân yoktu. Çünkü yazılarında samimiyet, emniyet eksikti. O da bir türlü, bu babaları iydam edilen, çamaşırcı kızından markiz çıkan garip kahramanlarını, kürklü palto, beyaz kravatla lağam yollarında dolaşan Dükleri ciddiye alamayor, bir türlü severek ve inanarak yazamayordu.

Nahit Selimin bu esneme verici tercümelerini gazetesinde basan «Yeni Havadis» müdürü de ona bunu açıkça söyleyor: « Azizim, yazdıklarınıza kendi kendinize güldüğünüz hiss ediliyor.» diyor, tefrika ücretini de kıstıkça kısıyordu.

Zavallı adam bu tarz romancılığı bir türlü kalemine yaraştıramayor, çok zamanlar yazısını yarıda brakıp, gözleri dalgın, hazin içini çekiyordu. Ama ne çare? Alnının yazısıydı. Mangaldaki bir kap yavan yemeği kaynatabilmek için en saçma, en olmayacak maceraları da yağlandıra ballandıra tercüme edip durmalıydı.

Bir seferinde iki aylık ev kirası işledi, az kalsın bir kaç pırtısı da hacze uğrayacaktı ki, «Yeni Havadis» gazetesi müdürünü yep yeni bir roman başlangıcı ile biraz olsun avans vermeğe razı edebildi.

İşte ilk tefrikanın size kısa bir hulâsası:

«Meşhur tiyatrolardan birinin çalgıcısı,-ki İngiliz Lortlarından Sir filancanın gayrimeşrû' oğludur, yalnız bu büyük sırrı henüz kendisi öğrenememiştir—evet, işte bu adamcağız temsilden sonra evine döner, kontrbasının kutusunu açar bir de ne görse beğenirsiniz?! Bir insan iskeleti!»

— *Maba'di yarına* —

***

ANNESİ yaşadığı müddetçe, eşsiz denecek kadar eyi bir evlat olan Nahit Selim, bu şekil hayatı büyük bir hoşnutsuzluk göstermeden kabul etmişti. Fakat dünyada yapayalnız kalalı tam iki yıl oluyordu. Ne akrabası, ne arkadaşı vardı! Eğlenmek, gezmek nedir, bunu ise hiç bilmemiş, öğrenmemişti. Can sıkıntısı, kimsesizlik onu günden güne soldüruyordu. Artık 47 yaşına gelmişti. Sıhhati yerinde olmadığı için yegâne tesellisi tütünden de vazgeçmişti.

Yazılarının kahramanlarını, bütün o sarı eldivenli katiller, aldatılıp yüzüstü brakılan zavallı işçi kızları, romanın sürdüğü müddetçe on onbeş defa ölüp dirilen bütün bu ma'nasız kuklalar, hiç şimdiye kadar ona bu kadar soğuk, cansız görünmemişler, içini bu derece sonsuz bir bıkkınlık ve tiksinti ile doldurmamışlardı.

***

BİR kandil gecesiydi. Çarpıntılı olmağa başladığı için merdivenleri yavaş yavaş çıkarken kendi kendine: « Yaşamak mı sanki bu da!.. Gazeteden işte yine de son yazımda lazım olduğu kadar tabanca, kama yokmuş diyorlar. Olur iş mi bu! Zaten bizim romanlar tercümelikten de çıktı artık... Beğenmediler mi, haydi bakalım kendin uydurmağa başla... bu sefer de sekiz gün evel, 6 kat binadan tepe aşağı düşürdüğümüz herifi diriltmeli yeni baştan cinayetlere bulaştırmalıyız... Biz bu kadar kafa patlatırız ama, tefrika ücretini arttırmağa geldik mi hiç yanaşmazlar...» diye söyleniyordu.

Odasına girince keyfi büsbütün kaçtı. Sokağa çıkmadan evel eyice küllediği ateşten ancak bir iki kırıntı kalmıştı. Mangala yeniden kömür koyarken ellerini bir güzel kirletti; boruyu üstüne yerleştirip çömeldi, üflemeğe başladı, gözüne külleri kaçırdı. En alt katta oturan bir ermeni madamı vardı ki ara sıra işine bakardı. O gün lamba şişesini temizlemeğe kalkışmış, fitili kaçırmıştı. Bunu da düzeltinceye kadar epey homurdandı. Sonra bir de baktı ki kutuda sade iki kibrit kalmış.

— Hay Allah müstahakkını versin! Ya lamba ya da ateş yine sönerse ben ne yaparım. Sabaha kadar oturup o 6 kattan aşağı düşürdüğümüz musibet herifi diriltecegiz. Mübarek kandil gecesi! Şimdi bunca merdiveni de tekrar inemem ya... bakalım bizim komşunun kibriti var mı, soralım...

Komşusu, bekâr çamaşırı, toptancılara yün hırka kenarları diken Haççe nineydi. Damadı geçenlerde kaçıp gitmiş, Temmuz ayında da

kızı, çocuk dünyaya getirirken ölmüştü. Beş ayını dolduran yavrucuğu şimdi ninesi, bin türlü meşakkate göğüs gererek emzikle büyütmeğe çalışıyordu.

Eyi yürekli muharrir bir kaç defalar bu oda komşusunu görmeğe gitmiş, fakîrin o eşsiz merhameti ile, «kendi muhtacı - himmet bir dede» iken usulca, kenara bir kaç para koyuvermişti.

— Tok..,tok... merhaba Haççe nine. Bana bir kaç kibrit verseniz e, kuzum.

Birdenbire eşikte hayretle duraladı. Küçük bir mum ışığında, ihtiyar kadıncağız çömelmiş, yeğâne şiltesini katlayor, iple bağlayordu. Pencerenin dibinde şiltenin altından çıkan bir kaç ot minderi, yanı başında da küçüğün elden düşürülme tahta beşiği duruyordu.

— Ne o Haççe nine? Ne toplayorsunuz?

Kadıncağızın hıçkırıklı sesi cevap verdi:

— Görüyorsun ya oğlum, şiltemi toplayorum... köşe başındaki yahudiye götüreceğim.. elimi çabuk tutmalıyım, herif nerdeyse dükkânı kapayacak... iki lira olsun da vermez mi... en eyi yündür vallahi içindeki...

— Ne yapıyorsun Haççe nine? Başka şilten yok ki senin. Nerde yatarsın?

— Ne çare? çamaşıra giden kız kardeşim yok mu idi? Yine hastalanmış zavallı. Geçmez bir hastalığı var, sittin sene yatar deye hastahaneden de almayorlarmış... biraz yardım etmeliyim zavallıya... onun da bana öyle eylilikleri dokunmuştu ki... Bir kaç gün ot minderinde yatıveririm... ölecek değilim ya... haftalığımı alır almaz gidip şiltemi rehinden kurtarırım. Sade çocuğu yalnız brakacağım diye merak ediyorum... Yahudiye, oradan da kız kardeşime gidip gelinceye kadar en aşağı bir saat geçer... Her zaman onu sakanın karısı Hacere bakıyordum ama biliyorsun oğlum, bu akşam kandil... kadın oruç da tutmuş bugün... kafası kazan gibidir, çocuk vızıltısı dinler mi hiç... ne yapsam acaba?

Nahit Selimin gözleri yaşardı.

— Yok, yok Haççe nineciğim... brak şilteni...dün gazeteden para aldımdı ben, beş liram var, üçünü sana vereyim... haydi kardeşine götür... küçüğe gelince! Onu da benim odama brakırsın... zaten mışıl mışıl uyuyor... ben de yazıma otururum... hem ağlayacık bile olsa, güçlüğü yok ya, biraz sallar, ağzına emziğini sokuveririm.

Artık ihtiyarın sevincini tasavvur edersiniz, değil mi? « Allah razı olsun senden, iki cihanda aziz ol, evladım!» duaları, beşik muharririn odasına getirildikten sonra da, bir müddet mırıltı halinde merdivenlerden gelip durdu.

Nahit Selim küçükle baş başa kalınca kendi kendine : «Eh, işi artık dadılığa döktük!» deye gülümsedi.

***

BU eyi hareketinin verdiği kuvvet ve gayretle lambasının yanına geçti, kalemi eline aldı. Öyle ya unutmayalım ki, ertesi gün matbaaya tefrikanın maba'di lazımdı.

6 kattan aşağı yuvarlanan haydudun yeniden dirilmesi ile romanın aslında epey değişiklikler yapılacaktı. Ama nedense ilham perisi bu akşam muharriri pek sevdi. Bu güç iş az bir zamanda pek âlâ başarıldı. Artık bir kaç gün sonra gazetenin tefrika sütunlarında yeniden öyle kanlı müsademeler olacaktı ki bunları okuyan meraklı mahalle kızları heycandan tir tir titreyeceklerdi...

Birdenbire beşikten doğru önce bir vızıltı, arkasından bir bağırtıdır koptu. Nahit Selim gülümseyerek yerinden kalktı, emzikli süt şişesini yavrunun ağzına dayadı... doğrusu bir başlangıç için hiç de beceriksizlik yapmadı... Biraz sonra yavaş yavaş beşiği de salladı, küçüğü yeniden güzelce uyuttu.

Yalnız tuhaf değil mi? Muharrir yazısına dönmedi. Minimini yumulu avuççuklarını göğsünün üstünde sıkan bu küçük yavruya, uzun uzun dalgın dalgın bakmağa başladı.

Beşikler! Çocuklar! Nahit Selim bunlardan o saçma romanlarında az mı bahs etmişti! Şu esnada çocuk hırsızlıklariyle dolu, nakîykatten çok uzak olan bütün bu hikâyeleri ne de gülünç buluyordu.

Bir çocuk! İşte çocuk, hem de yoksulluğun çocuğu şu kundağının içinde mışıl mışıl uyuyan şeydi! Bu ne olacaktı? Neler görecekti? Hastalıklı ihtiyar nineciği gözünü yumunca bu yavrucuğa kim bakacak, onu kim büyütecekti? Hayat denilen merhametsiz makina ona acaba nasıl acıklı çileler hazırlayordu?

Hayat! İşte öyle esrarlı bir roman ki, her tefrika sayısında daha anlaşılmaz bir şekle bürünüyor, değişmek bilmeyen sonu ile de yine hiç bir şey anlatmış olmayor!

Nahit Selim, hazin bir hülyaya daldı. Gençken, o da şair olmak istemişti. Acaba bu emeli sanki tamamen sönmüş mü idi?

Beşiğin başında otururken, içinde âlemler devriliyor, arzular kaynaşıyor... yazmak, yaratmak, duyduklarını dökmek isteyordu... öyle bir roman olmalı ki bu... gülünç şey! Nahit Selim aklını mı kaçırdı? Onun bu mu'cizeyi gösterecek kudreti, istiydadı mı var sanki? Hayır yok! Hem hiç bir zaman da olmadı. O da bunu biliyor. Boğazında düğümlenen hıçkırıklar da bir şeyler—neler, bilmeyor! Fakat güzel, büyük ulvi şeyler— yaratmak isterken acziyle karşılaşmak, acziyle pençeleşmekten, böyle göz yaşı halinde yanaklarından süzülüyor!

O aralık kapı açıldı. Haççe nine nefes nefese geldi. Zavallı ne de yorgun; nasıl da beli iki büklüm olmuş. Siyah atkısının kuşattığı yüzü derin buruşukların verdiği acıklı ifade ile, gülümserken bile ağlıyor gibi!

Ne olursa olsun! Nahit Selim deminden beri içini saran isteğe karşı koyamayor.

—Haççe nine, diyor, bak sen yokken ben ne düşündüm... Annem sağken pek âlâ ikimizi de geçindirebilecek kadar para kazanıyordum... şey... şu halde beraber yaşasak sanki iyi olmaz mı hele?.. sen benim hizmetime bakarsın.. ben de küçüğe babalık ederim...

Zavallı kadın sevinçten ağlamağa başlayarak bir iskemleye çöküverdi. Hıçkırık seslerinden uyanan yavrucak da başlayınca, Nahit Selim kundağı kucağına aldı, küçük penbe yüze, iyice yakından baktı, sonra da eğildi, bir baba gibi şefkatle, yüreği titreyerek onu koklaya koklaya öptü...

***

YOO... daha bitmedi. Biliyor musunuz, bu iyiliği Nahit Selime uğur getirdi! Geçenlerde «Bir yetim ağlarsa...» ismiyle te'lif bir romanı çıktı. Bunu da tercümelerine alıştığı şişirme maceralardan biraz koku sinmişti ama, bâzı yerlerinde de öyle candan parçalar vardı ki yeni yetişme daktilo hanımların hemen hepsini de hüngür hüngür ağlattı.

« Yeni Havadis »in satışı bu yüzden epey arttı. Nahit Selimin tefrika ücretine de zam yapıldı.

Nihayet zavallı muharrir geçenlerde, edebi hayatında ilk defa olarak sevinçli, eşsiz bir an yaşadı.

Gazete idarehanesinden parasını almış, küçüğe nasıl bir oyuncak götürebileceğini tasarlayarak Babıâli yokuşunu iniyordu ki yazılarının hayranı olduğu en tanınmış, en sevilmiş romancılarımızdan birine rasladı. Belki yalnız hürmetle uzaktan selam verip geçecekti.

Kudretli edip onu durdurdu, elini sıkarak:

— Geçenlerde bir kaç tefrikanızı okudum.. çocuklar hakkında doğrusu çok candan yazılmış bir kaç parça vardı... dedi.

Yaşlı muharrir kulaklarına kadar kızardı, sevinçten titreyen bir sesle:

— Teşekkürler ederim üstat... evet şimdi artık çocuklara dair bir şey yazdım mı, fikirlerime hayali değil önümdeki modele bakarak sadece hakîykatı katıyorum... diye kekeledi.

Şişli: Birinci Kânun.

Orman Hükümdarları

André Demaison dan

Müthiş bir Pyton yılanı

ADAMLARIM avı terk etmeye mecbur olmuşlardı: çıplak ayakları öğleyn güneşinin harareti altında kızan toprağa temasa tahammül edemeyordu. Oyulmuş ağaç kütüklerinden yapılan sandalla elli metre genişliği olan bir nehir sahilini tâkîb ediyorduk. Bu nehir Futa dan iniyor ve çok aşağıda, yirmi kilometrelik bir sahada dar ve uzun bir koy teşkil ederek denize munsab oluyordu.

Maymunlar Tuvalet yapıyor.

Yeşil tülleri altında gizlenen yamaçları, öldürecek bir şey bulmak arzusiyle değil, fakat daima uyanık duran bir tecessüsü tatmin etmek için, seyr ediyordum. Daha ilk bakışta durakaldım. Gayrıihtiyari bir hareketim üzerine, kürekçiler durdular ve tahta kürekleriyle yavaşça fren yaptılar. Bu sükûnet içinde sandal yavaşça su üzerinde kaymaya devam ediyordu. Daha yavaş... Korkunç bir sahne karşısındayız... Bir taş atımı mesafede, müthiş bir Pyton yılanı suya doğru iniyor, evvela başını suya sokuyor, sonra bütün vücudunu o kadar yavaş yavaş daldırıyordu ki bu hareketi mayi'lerin birbirine karışmasını andırıyordu.

Bütün vücudu tamamen suda kayb olunca, başını tekrar su üstüne çıkardı ve ancak Allahın bileceği bir maksadın peşinde, yüzmeye başladı. Bizim kafilenin meraklı bakışları altında rahatça, gidiyordu.

Hiç bir yassı ve parlak baş onunki kadar böyle şahane ve müteazzım bir tarzda su sathına muvazi olarak bu kadar mükemmel yüzemezdi.

Böylece, hiç acelesiz, ve sanki bizi heyecana düşürdüğünün farkında değilmiş gibi gidiyordu. Sonra nasıl oldu bilmem, su ile örtülen bu iri vücut birdenbire sudan dışarıya fırladı, sözle ifade edilemeyecek bir şiddetle kıvrıldı, sonra uzandı... Zencilerden biri mırıldandı; "Bambo..: Timsah..." Eliyle işaret ettiği tarafa baktım: dantele gibi oyulmuş ve sarı yivli siyah bir kuyruk her saniye şiddetli bir sadme ile suya çarpıyor ve sonra kayb oluyordu. Asıl mücadeleyi yapan baş sudan dışarıya çıkmayordu, zira bu canavarın en büyük dikkati, kafa tasından taşmış gibi duran açık yeşil gözlerini tehlikeden korumaktadır.

Şimdi Pyton, düşmanı karşısında âciz bir vaziyette

Kara Parslar

kalmış gibi görünüyordu. Timsaha yaklaşması, onu zehirleyebilmek için, hemen hemen saniyede bir açılan ve kapanan altmış dört dişli çene kemiklerine başını yaklaştırması çok tehlikeli idi. Bu çaresizlikler onu çıldırtıyordu. Karada bir öküzü boğabilecek kuvvette olan o kızgın vaziyetini tekrar aldı. Kuyruğunu suya çarparken bir taraftan da, seri' hareketlerle ağzını daldırıp çıkarıyor; şimdi bir zemberek gibi kıvrılıyor, biraz sonra cesim bir ok gibi uzanıyordu. Düşmanını aldatmak için yaptığı manevreler görülmeye değer şeylerdi. Bu şiddetli darbeler altında bütün mânasiyle dövülen su, üzerine eğilen ağaçlara sıçrayordu.

Bu muharebe benim için kâinatın en mühim hadisesi şeklini almıştı... Bu sahneyi daha az hassasiyetle seyr eden yerli hizmetçim bana bir tüfek uzattı... Nişan aldım, ve timsahın başı su üstünde görünür görünmez tetiği çektim. Bir saniye içinde su karıştı ve sonra sükûn buldu. Şaşkınlıkla büsbütün suya dalan büyük yılan, tekrar kıyıya çıktı ve zannederim ki ertesi gece gelip avının leşini buldu. Bu boğucu hava içinde bir lahza arzın ilk devirlerindeki o korkunç ve hamur gibi istikrarsız hayat hakkında bir fikir edinir gibi oldum.

* *

Şimdiye kadar görmediğim diğer bir takım hayvanlar da bu mücadelenin neticesini seyr ediyorlardı: bunlar akşamı ve geceyi geçirmek için palmiye ağaçlarının en yüksek kısımlarında yerleşen kırmızı maymunlardı. Bunlar ormanın, ayın doğuşunu en evvel gören, sekenesidir. Bu mücadele onlar için de çok mühimdi: palmiyelerin meyvalarını toplarken Pyton a rastlarlarsa hiç bir şey kazanmazlar, derede su içerken karşılarına timsah çıkıverirse her şeyi kayb ederlerdi. O halde her iki tarafın da ölümünü temenni ediyorlar demekti.

Nihayet iki taraf muharebe meydanından çekilince,

Ana Arslan yavrusuna su içiriyor.

maymunlar da kendi işleriyle uğraşmaya: ay aydınlığında dikkatli dikkatli bilenmeye başladılar.

Çalışmak kelimesi onların lugatında yoktur. Yalnız bir defa, fakat iktidar sahibi Rama hesabına çalışmaya razı olmuşlardır. Maamafi, onlar meyvaları oraya buraya dağıtma aydılar, rüzgârın havalandıramayacağı kadar ağır olan tohumlar insanın zuhurundan evvel o boş ovalara serpilmiş olmalıydı.

Maymunlar gibi parsların ve arslanların da faydası vardır. Diğer yaprak ve otla yaşayan diğer hayvan kabileleri üzerinde, yırtıcı dediğimiz bu hayvanların hakimiyeti olmasaydı yetişen ormanların hali ne olacaktı?

Siyah Pars da bu orman polisi teşkilatına dahildir. O, Birmanya ormanlarında bu teşkilatın hafiyesidir. Sarı Pars'lar, avlarına karıştığı zaman ona bir zenci gözüyle bakmazlar. Onda, her perdeden çalan işveli bir hal vardır. O, dehşetli ihtişamı içinde, diğer parslardaki göz alıcı renkleri ve açık benekleri istihkar eder. Gecelerin bu asalet taslayan işvebaz kızı, bâzan köylü bir katil kadar yırtıcıdır. Ayağını sürüyerek bıraktığı izler, çok güç ta'kib edilebilir.

Bâzılarının zannı hilafına Pars kükremez, havlamaz. Sesi nefesini boğmaktan, tehevvürünü zapt etmekten çıkan buhara benzer bir şeydir. Memnun olduğu görülmüş şey değildir. Uyurken bile her hissi müteyakkızdır. Ru'yasında gördüğü şeyler et yığınları değil, kan ve akmış beyinlerdir.

* * *

Maamafi, Pars çok ihtiyatkârdır. Bir hata yapmaktan, bilfarz Gayal denilen yabani öküzün üstüne atılmaktan çekinir. Halbuki Gayal de nihayet bir öküzdür, fakat boynuzunun alt tarafı yassıdır. Gayal, berrak suyu ve geniş yerleri seven bir dağlıdır. Tonkin ve Hindistan öküzleri gibi pirinç tarlalarında çamurlar içinde yuvarlanmaz, bizim ehli öküzlerimiz gibi ahır fışkıları içinde yatmaz. Sırtının tümseği bir tepeyi andırır. Yamaçlarda dişi sürülerine sevinçle rehberlik eder; ovalarda hüküm sürmeyi sever.

* * *

Haşalı bir fil

İnsanların alıştırdığı hayvanların en asili, hiç şüphesiz, fildir. O, hayvanların hakîykî hükümdarıdır. Kuvveti, hemen hemen ulüvvücenaba yaklaşan eyiliği, hiddeti ve zekâsı, adi nümayişlerden istignası ile hakîykî bir hükümdar... Eski zamanlarda bir harp makinası olarak kullanıldığı gibi, daima Padişahların misafiri ve büyük kumandanların yaveri derecesinde yardım arz etmiştir. Yaldızlı haşalara ve kırmızı renkte parlak örtülere muhabbeti, o debdebeli günlerinden kalmadır. Tarihin bütün debdebe ve ihtişamına iştirâk etmiş gibi merasime alışkınlığı vardır.

Bir fil sürüsü kopup kalkınca, derinliklerden arzın bütün kuvveti içinden fışkırıyor gibi olur.

* * *

Arslan hayvanların iytiraz kabul etmez bir hükümdarı değilse bile, o bu hükümdarlığa daima müstahîktir. Pars ve kaplan, avlarının üstüne ansızın atılırlar; fakat arslan haber verir. Kükremeden ve atılmaya başlamadan evvel "kendini koru...„ der gibi homurdanır. Yavrularının gözleri açık olarak doğduğunu söylerler, iri kehribar sarısı gözleri, insanlarınki gibi yüzün ön tarafındadır. Gözlerinin bu vaziyeti sebebiyledir ki heykeltıraşlar bâzan onu bir insan çehresiyle tasvir ederler.

İnsanın, tabiatın sofrasına sonradan gelip konmuş, asaletsiz, hilekâr, dört ayak yürümekten kaçınarak hayvani iytiyatları değiştirmek isteyen adali kuvvetten mahrum bir mahlûku olduğu devrin bir mümessili de arslandır. Arslanın ormanlardaki hakimiyeti çok büyüktür; fakat, susadığı zaman, derenin önünde baş eyer. Yavruları koşmaya, et parçalamaya başladığı vakît, onları da dereye götürür. Eğer henüz meme emecek kadar küçük iseler, dişi arslan onları bir ağaç kovuğunda, yahut bir çalı dibinde brakır.

Bir gün, zenci avcılardan biri henüz üç haftalık bir arslan yavrusunu ehemmiyetsiz bir ücret mukabilinde bana satmıştı. Yalnız onu mu bulduğunu sordum:

— Hayır, iki tane idiler... dedi.

— Ötekini de niçin alıp getirmedin ?

— Hayatımı kurtarmak istediğim için öyle yaptım, dedi, biliyordum ki dişi arslan avdet edince, beni ta'kîb etmeden evvel, kendisine braktığım yavrusunu saklamaya gidecektir... İşte bu hal, bana kaçmak ve buraya gelmek fırsatını verdi...

Civarımızdaki bütün ormanlar, o gece, yavrusu kayb olan ana arslanın tasavvur edilemeyecek kadar korkunç gazabiyle titredi.

Dişi arslan şikâyetli homurtular çıkararak, insanın eliyle dünyanın bu altüst oluşuna tamamiyle âciz, sağ kalan yavrusuna emniyet vermek için kükremesine nüvazişli bir tavır da vererek gazabını gösteriyordu.

"Gayal„ denilen yabani öküz

Meşhur Adamlar Galerisi

ROSSİNİ

Yazan: **MEBRURE HURŞİT**

GİACHİMO Rossini 29 Şubat 1792 de İtalyan Romanyasının Pesaro adlı küçük bir şehrinde doğdu. Babası hem şehir bandosunda boruzanlık, hem de mezbaha müfettişliği ederdi. Annesi seyyar truplarda şantözdü. Rossini daha on yaşında iken annesinin truplariyle şehir şehir dolaşmağa ve musikî şan'atı ile yakından alâkadar olmağa başlamıştı. Bir müddet Tesei isminde bir muallimden piyano ve şarkı dersi aldıktan sonra güzel soprano sesi ile kiliselerde, piyano çalışı ile de tiyatrolarda nazarı-dîkkati celb etmeğe muvaffak oldu.

1807 de Bologne lisesine girmiş, rahip Mattei den «kontrpuvan» usullerini öğrenmek istemişti. Fakat sabırsız ve ateşli bir genç olan Rossini nin bu cansız tedris tarzı hiç hoşuna gitmemişti. Onun için de Haydn, Mozart gibi üstatların eserlerini tetkîk etmek, bol bol tiyatrolara gitmek suretiyle, duyduğu boşlukları gidermeğe savaşmıştı.

Rossini 8 Ağustos 1808 de Bologne lisesi mûsameresinde çalınmak üzere ilk bestesini yaptı. Az sonra Venedikte «Combiale di matrimonio» isimli ilk operasını temsil ettirdi ve bu eserinden 200 Frank ücret aldı. 1812 de, daha henüz yirmi yaşına pek basmamış olduğu halde yedi operası ve bir oratoriosu oynanmış bulunuyordu.

Şöhreti çok çabuk arttı. Milanda «Pietra del paragone» nun temsilinden sonra memleketinin en güzide san'atkârları arasında sayılmağa başlanıldı.

1813 senesinde «Tancrèdi», «Cezairde bir İtalyan», «İtalyada bir Türk» eserleri ve 1814 den 1822 ye kadar da arka arkaya «Elisabeth», «Barbier de Séville» — ki bu eseri 13 günde bestelemişti — «Otello», «Cerenentola», «Gaza ladra» «Armède», «Mosé» ve ilh. intişar etti. Rossini 1822 de İtalyadan çıktı ve Viyanaya gelerek «Zelmira» yı temsil ettirdi. Sonra tekrar Venediğe dönerek «Semiramide» i oynattı.

Az zaman sonra Rossini Fransaya gelip yerleşti. 1829 da Paris operasında «Guillaume Tell» i oynattı. Eserlerinin şahı sayılan bu kudretli opera aynı zamanda mühim ve ciddi parçalarının sonuncusu da oldu.

San'atkâr bundan sonra 1841 de «Stabat» ı, 1867 sergisi için «L'Hymne à la paix» yi ve bir de küçük kilise duası yazdı.

Rossini yi İtalyadan uzaklaştıran sebep, Barbier de Séville adlı eserinin fena karşılanışı olmuştu.

Napoli de ilk temsil akşamı halk o kadar ıslık çalmağa başlamıştı ki Rossini bir hücuma uğramaktan ürkmüş orkestra şefliği mevkîini brakarak kaçmıştı. Ondan sonra operalarını Avrupanın başlıca şehirlerinde temsil ettirerek bir müddet seyahat etmişti.

Londrada şarkı dersi vererek bir zaman yaşadıktan sonra Parise gelmişti. Asıl şöhret ve muvaffakîyetini de burada kazandı. Öncelerde Parisliler onun tamamen italyan havasiyle dolu olan musikîsini biraz yadırgadılarsa da az sonra temsil edilen Barbier de Séville ine hayran oldular. Bu eserin Fransada gördüğü takdir o kadar hudutsuz oldu ki san'atkâra Napolideki hezimetin bile acısını unutturdu.

Aynı zamanda onuncu Şarl ın iltifatlarına nail olarak işi az, tahsisatı bol bir takım me'muriyetlere de ta'yin edildi.

1829 de temsil edilen «Gauillaume Tell» soğukça karşılandı ve Rossini yi sahne için çalışmak

azminden vazgeçirdi. — Bu opera layık olduğu muvaffakiyeti ancak çok sonra şantör Duprez in temsili ile görebildi.

Bununla beraber Rossini neşr edilmeyen bir çok parçalar besteledi. Buhranlı günler geçirdiği de olurdu. Bâzan kendi kudretinden şüphelenir, İtalyada eserlerine gösterilen lakaydiye, Almanyadaki hoşnutsuzluğa üzülür, haftalarca eline kalem almadan tenbel ve mahzun oturur dururdu.

1836 da tekrar İtalyaya gitti. 1845 de karısını kayb etti. — 1822 senesinde Napoli tiyatrosu kantatrislerinden Matmazel Colbran ile evlenmişti — 1847 senesinde ikinci bir defa evlendi. O yıl Bologne şehrinde çıkan isyanlar yüzünden korktu, Floransaya, oradan da 1855 de Fransaya kaçtı. O tarihten iytibaren de Pariste, san'at ve kudretinin candan hayranları arasında yerleşti kaldı.

Rossini nin daha hayatta iken biri, Paris opera binasında, öteki de vatanı Pesaro şehrinde olmak üzere iki heykeli dikildi. Bu suretle de pek az san'atkârın gördüğü bir bahtiyarlığı tatmış oldu.

ROSSINI

***

SAS'ATKÂRI ve eserlerini anlattıktan sonra alelâk ve hususiyeti hakkında da bir [illegible] mezsek okuyucularımız Rossini yi eyice tanımış olmazlar.

Hiç kimse onun kadar eyi yürekli, haset ve fitneden daima uzak kalmış bir adam görmemiştir. Onu tanıyıp da hayranı ve dostu olmamak imkânsızdı. Para hırsına daima yabancı kalmıştı. Sıkıntıda gördüklerine yardım etmeği bir zevk bilirdi. Aynı zamanda çok mütevazı'dı. Eserlerini harika denecek bir süratle bestelerdi. Muzafferiyet ve şöhret onu hiç bir zaman sarhoş etmemişti.

M. E. Mirecourt anlatıyor:

«Pie voleuse» adlı eserinin ilk temsilinde halk çoşmuş, hep bir ağızdan «Yaşasın Rossini!» deye bağırıyorlar ve bu hayranlıklariyle san'atkarı yüzlerle defa yerinden kaldırıp selam vermeğe mecbur ediyorlardı. Orkestrada bulunanlar ona:

— Ne muvaffakiyet! Deye tebriklerini söylerken bu gibi anlarda kendini gurura kaptırmayıp sakin ve müstehzi kalmasını bilen Rossini:

— Ama ne de bel ağrısı! Diye gülümsedi.

En harikulade parçalarını bile o kadar az yorgunlukla ve kolaylıkla yazıyordu ki adeta bu derece rağbet kazanmasına şaşıyordu.

« Moïse » operasının başlangıcını on onbeş arkadaşının şamataları içinde hem de bir yandan onlara cevaplar vererek bir saatte besteledi. Bu ilahi eserin sonundaki dua parçasını da daha kısa bir zamanda yarattı. İlk temsil'de bu kısım hattâ eksikti bile. Denizi gösteren kötü ve gülünç bir dekor yüzünden operanın sonu hiç hoşa gitmeyordu. Piyesin her oynanışında ilk iki perde alkışlanıyor, üçüncüsü de ıslıklanıyordu. Artık bu tahammüi edilmez bir [illegible] bir sabah piyesin muharriri «Üçuncü [illegible]» deye bağırarak Rossiniye geldi.

Stendhal anlatıyor:

Üstat eline verilen şiire baktı, okudu, yatağından fırladı, sırtında gecelikle masanın başına geçti ve Musanın duasını piyanosuz filan, 8-10 dakika içinde besteledi bitirdi.

O akşam eser bu yeni şekliyle oynandı ve seyircileri adeta büyüleyerek dekorasiyonun kötülüğünü unutturdu.

(devamı 79 uncu sahifede)

Eyilikler

Henri Duvernois dan

EDEBİYATLA iştigal eden mösyö Golopieu, o ahmaklardandı ki kendileri olmasa beşeriyet teneffüs edilmez bir şey olurdu. Kendini hiç düşünmezdi, dostluğu bir ibadet gibi yapardı ve hemcinsine bir hizmette bulunamadığı zaman gününü kayb olmuş add ederdi. Sevimli bir saflıkla: «Bunun için bana teşekkür etmeyiniz, derdi, ben böyle yaradılmışım; kendi hesabıma hiç bir ihtiyacım, hiç bir ihtirasım yok ve eğer zengin olsaydım, servetimi ihtiyacı onlanlara tevzi' ederdim.» Hakîm bir tâli', zaten onu bu zahmetten vareste kılmıştı, zira mösyö Golopieu çok fakîrdi. Karısı madam Golopieu bu fakru-zarurete büyük bir metanetle tahammül ediyor ve fakat bâzan çok göze çarpan haksızlıklara karşı isyan ediyordu. Yaşı oldukça ilerlemiş bulunan kocasının, sırtında çok ince bir pardesü ile, soba başında, kemali-huzur ile teşebbüslerinin neticesini bekleyen bâzı muacciz adamlara yeni bir şeref vesilesi kazandırmak için caddelerde koşması onun hiç de hoşuna gitmeyordu. Kocasının aksine olarak pratik bir ruhu olan bu kadın, mücadele etmeye çalışıyordu. Fakat beyhude.. Evlenmelerinin ilk seneleri müthiş oldu. Neden sonra, madam Golopieu feragatkâr bir vaz'iyet almıştı.

Yahut öyle görünmüştü, zira o ihtiyatlı, muktesit ve kurnaz bir kadındı. Zavallı adamın şakaklarının ağardığını ve az para getiren işler peşinde dolaştığını dehşetle görünce, tâlii tashih etmeye karar verdi, ve işin son haddine vardığını gördüğü bir gün, onu kendi aklınca tashih de etti. Kocasının eski püskü şeylerini elinden geldiği kadar tâmir etmekte iken, bir zil sesi bu meşguliyetine fasıla verdi. Mükellef bir uşak pembe şeritle sarılmış büyük bir kutu getirmişti. Adres sarihti: «Madam Cyprien Golopieu.» Bu paket muhakkak kendisine aitti, onda mösyö Alexandre Mizerau isminde birinin en hürmetkâr hissiyatiyle gönderdiği kaymaklı çıkolatalar vardı. Biraz sonra, kocası yağmurdan bunalmış ve nezleden nefesi daralmış bir halde eve geldi. Karısı kutuyu göstererek sordu:

— Bunun ma'nası ne?

Golopieu:

— Vayyy.. deye haykırdı, en aşağı yüz elli frank kîymetinde bir şey... Bunlar, fransız şekerlemeciliğinin şöhretini yükselten eski müesseselerden birinin nefis çıkolatalarıdır. Tadına baktınmı?

— Hayır...

— Niçin?

— Ben, bilirsin ki, şekerlemeden hoşlanmam.

— Bari ben bir tane alabilirmiyim?

— Hayır.

— Niçin?

— İştihanı kesecek, sonra yemek yiyemeyeceksin.

— Kutunun üstündeki markayı gördünmü?

— Evet. Tatsız bir isim... Bana iyzah etmek lutfunda bulunurmusun: tanımadığım bir Alexandre Mizereau ortada bir sebep olmaksızın nasıl oluyorda bana Ağustos ayında kaba bir kutu içinde bir kilo pislik yollayor?..

Mösyö Golopieu bir lahza durakladı, sonra bu hücum karşısında kuvvetini topladı ve iyzah etti:

— Şimdi meşhur bir karoseri atelyesine sahib olan Cyprien Mizereau, tahsilini benimle Louis-le-Grand kolejinde yapmıştı. Benim gibi o da elli yedi yaşındadır. Yalnız bir günahı var, Allah aff etsin: bu bekâr adam bir genç dula sevdalandı...

— Sevdalandı da sözmü ya...

— Bu genç dul edebiyata meftundur. Münhasıran ticaretle uğraşan bir adamla evlenmesi im-

kânsız olacaktı. Tesadüfen gördüğüm Cyprien bu derdini bana ağlayarak anlattı. Şiir yazmayı tecrübe etti, fakat kendi eserini muhakeme edebilecek kadar eyi tahsil görmüş olduğu için bunları beğenmedi ve yırttı attı. Nihayet, onu mükedder, ümitsiz, hangi evliyaya adanacağını bilmez bir halde buldum...

— Hangi aptala desene...

— Haydi senin dediğin gibi olsun... Hasılı, hali bana dokundu... Ben kimsenin ağladığını görmeğe tahammül edemem.. Bilhassa bu, kendisini ilk tanıdığım zaman kumral ve narin bir genç iken bugün başında tek bir saç kalmamış bir adam olursa... Kendisine ufak bir şey yazmağı teklif ettim... Bir kaç sahifelik bir risale... Küçük, hissi bir roman...

— Sonra kitabı sen yazdın, imzayı o attı.

— Evet.

— Demek senin emeğinden o istifade etti.

— Esasen büyük bir emek de sarf etmedimdi ya... Şöyle tasviri bir esercik...

— Peki... Bu eyiliğine nasıl mukabele etti?

— İşte sana bu çıkolataları yolladı ya...

— Hakîykaten büyük bir nezaket göstermiş...

— Kibar adamdır...

Kadın fazla ısrar etmedi, Golopieu de asıl buna şaştı, ve tevdi' ettiği sırrı faş etmeyeceğine ondan söz aldı. Halbuki Madam Golopieu daha ertesi gün, Mizereau nun mağazasına gitti. Bu fabrikatör, onu oldukça endişeli, kabul etti, oturacak yer gösterdi ve şu küçük nutku dinledi:

— Mösyö, benden sır çıkmayacağına iytimad edebilirsiniz. Gönderdiğiniz çıkolataları aldım, teşekkür ederim. Fakat, Mösyö, insanlar tatlı şeylerden evvel gıdaya muhtaçtır. Size öğretecek değilim ki her zahmetin nakdi bir ücreti olur. Golopieu size anlatmamıştır, — o çocuk gibidir... — fakat biz çok fakîriz. Atiyi düşünmek lazım, değilmi?.. Sizden büyük bir para koparmak istemeyorum. Takdir ettiğim fiatı mâkul bulacağınızı ümid ediyorum: üç bin frank...

Mizereau istiycal ile kadının sözünü keserek:

— Hay hay, Madam, dedi, İşte istediğiniz üç bin frank... Eski arkadaşımı gücendirmek korkusiyle, kendisine ücretten bahs etmemiştim.

— Yine onun bir şeyden haberi olmasın, zira kabul etmek istemeyecektir. Ben bu parayı ilerde karşımıza çıkabilecek büyuk ihtiyaçlar için ihtiyat olarak saklayacağım... Yeni bir eser daha istediğiniz zaman...

— Size çok teşekkür ederim madam, fakat biz nişanlandık bile.. Bundan sonra delicesine para saçmamalı, değilmi? Bu sırrıml saklamanızı da ayrıca istirham ederim...

Ve tam on sene, bu sırra sadık kalan Madam Golopieu kocasından sonra, eyiliklerini görenlerden para tahsiliyle vakît geçirdi. Bu suretle faizleri de terakûm eden seksen bin franklık bir serveti el sürmeden bir tarafa koymaya muvaffak oldu. Pek az bir zaman içinde, kendilerine hizmet iyfa edilen kimselerin servetlerine ve hizmetin ehemmiyetine göre nakdi bir kîymet tahsili işinde de büyük bir maharet kazandı.

***

Mösyö Golopieu:

— İnsanlar çok tuhaflaştı, deye uzaktan uzağa şikâyete başlamıştı, bana ihtiyaçları olduğu zaman, mültefit ve mükrimdirler. Fakat istedikleri gibi işlerini gördükten sonra çektiğim zahmetleri gayet tabii bulduklarını anlatan bir tavır alıyorlar. Mizereau dan mâda hiç biri de, sana bir paket şekerleme, bir demet gül olsun yollamayı bile düşünmediler.... Hattâ bana rast geldikleri zaman istemeye istemeye selam veriyorlar...

Nikbinliğine rağmen, bu hal onu ye'se düşürüyordu. Bundan başka, çalışmak kudretini de yavaş yavaş kayb ediyordu. Artık kendi menfaatlarından başka şeylerle iştigal edemeyeceği korkunç ânın geldiğini görüyordu. Nihayet bir defasında mağlubiyetini iytiraf etti, sesi titreyerek karısına:

— Güzelim, dedi, yanıldığımı pek geç anlayabildim, görüyorum ki sen her vakît haklı imişsin... Biraz istirahat isterdim... Çalışmak bana artık güç geliyor... Şimdi her iş için gençleri, yalnız gençleri arayorlar... Benim gençliğimde ise, aksine, yalnız ihtiyarlara iş verirlerdi... kendimizi

(Devamı 77 nci sahifede)

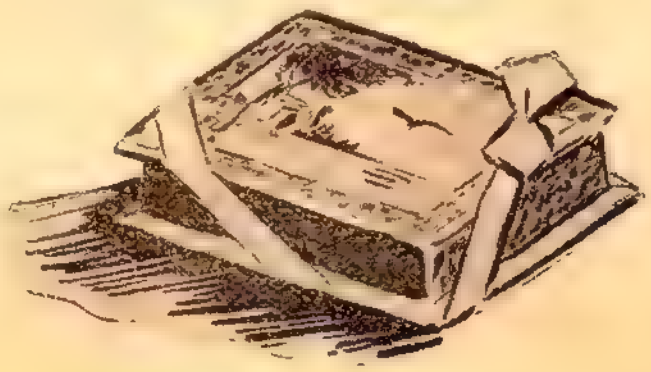

Darülbedayiin İkinci Kuruluşu

Resmi-küşattan sonra ta'til—Meclisi-idare ve hey'eti-edebiye—İlk temsil hey'eti — İlk piyes — İlk temsil — Araba, çay, supe — Ücretler

Yazan: REFİK AHMET

İSTANBUL konservatuvarını kurmak için Fransadan getirilmiş olan M. Antuvan ne yapmak isteyordu... Antuvanın o zaman bu teşebbüs etrafında gazetelerde yapılan neşriyata cevap olmak üzere —Temmuz 1914 de—Sabah isimli gazetede neşr etmiş olduğu şu mektup, bu hususta ehemmiyetli bir vesika mahiyetindedir. Fransız temaşa üstadı diyor ki:

«Osmanlı milli tiyatrosu ve konservatuvarı hakkında muharririnizin bugünkü nushanızda serd ettiği efkâr ve mülahazatı-müfideden dolayı size teşekkürat-ı-halisanemi arz eylerim. Bu zat gibi münevver fikirlerin müessesenin teessüs ve istikbali ile alâkadar olmalarını müşahede etmekle pek mes'udum. Serd edilen bütün mülahazat bana pek vakıfane ve pek hüsnü-niyetle yazılmış göründü. Yalnız muharririnizin tereddüd ettiği bir nokta hakkında kendisine bâzı ma'lûmat vermek isteyorum. Muharririniz komedi, dram, haile sınıflarını idare etmeye da'vet olunacak Osmanlı artistlerin kîymeti-san'atkâraneleri ne derecede olursa olsun eşhası-vak'ası şark muhitlerinde gezen garp âsârını temsil eyelyecek şark artistlerinin evza' ve etvar ve tasvir hususunda aldıkları terbiyenin binnisbe ademi kifayede olmasından endişe ediyor. Artistlere bir parça hususi bir terbiye vermek luzumu-mutlakını ben de hiss ettim. Bunun içindir ki Osmanlı konservatuvarında dans, iskrim, terbiyei-bedeniyei-umumiye için bir dersi-mahsus küşadını tavsiye ve teklif eyledim. Bu hususa da belagat, inşat, hitabet sınıfları derecesinde ehemmiyet vereceğiz. Bu bapta ta'yin edilecek muaillmler bittabi' üdeba, şuara, muharririn, Osmanlı erkânı-matbuatından terekkûb edecek şubei-edebiyenin tahtı-teftişinde bulunacaktır. Gazetecilerin teftiş vazifei-âliyesi tiyatro repertuvarının teşkiline de şamil olacaktır.

Muharririniz musikî şubesi hakkında da pek muhik mutaleat dermeyan ediyor. Şark musikîsinde bir opera te'sisi bir çok anasıra muhtaçtır ki gerek bu yolda eser vucuda getirecek muharrirlerin, gerek mümessillerin temamiyle ademi-mevcudiyeti hasebiyle şimdilik bunun kuvveden fi'le çıkarılması gayrı-kabildir. Bunun için bizim daha seri' neticelere intizar edeceğimiz dram şubesinden çok sabr etmek lazım gelecektir. Velhasıl bu müşkülat nazarı-dikkatinden kaçmayan idarei-umumiye, bir musikî şubesi te'sisi için program hazırlamıştır. Bu şube ma'ruf ve salahiyettar bir zatın tahtı-riyasetinde olarak elyevm İstadbulda mevcut milli ve ecnebi anasırı-müfideyi bir araya cem' eyleyecektir. Bu zevat mükemmel bir teşkilat programı vücuda getireceklerdir. Tedricen hareket etmek şartiyle sarf edilen mesai ve hüsnü-niyeti-umumiyeden burada dahi neticelere intizar olunabilir. Burada mazhar olduğum hüsnü-kabule ve her taraftan arz edilen muavenete karşı pek minnettarım. Bu teşebbüsün ne derece mühim olduğu ve Osmanlı sanayiinin inkişaf ve tevessüü hususunda ne derece iyi semereler vereceği anlaşılmışa benzeyor. Bidayette gayrı-kabili-ihtiraz olan küçük manialara rağmen bilhassa gazeteniz kadar mühim cerait mesaimize muavenette bulunursa neticei-muvaffakiyete sureti-kat'iyede kaniim. Hissiyatı halisanemin kabulünü reca eylerim, efendim.— Antuvan.»

BÜYÜK Avrupa harbinin ilaniyle Antuvanın paslaspandıras memleketine dönüp gitmesi üzerine bir müddet konservatuvar te'sisi işi yüz üstü kalmıştı. Fakat Şehzadebaşında Letafet apartmanı denilen bina tutulmuş, ilk masraflar yapılmış, küçük bir teşkilat ta vücuda getirilmiş olduğu için o senenin teşrinievvelinde yapılan bir resmi-küşatla işe başlanılmak istenildi. Bu merasimde önce tiyatro kısmı müdürü

Darülbedayiin ilk san'atkârlarından MÜVEHHİT Bey

Reşat Rıdvan Bey bir nutuk irad etmiş, müteakîben musikî kısmı müdürü Ali Rifat B. uzun bir hasbıhalde bulunmuştu. Ali Rıfat B. sözleri arasında şayanı-dikkat olarak Antuvanın mutaleası hilâfına dört beş sene sonra bir operaya da malik olabileceğimizden bahs etmişti. Bu nutuklardan sonra tiyatro ve musikî kısmı muallimleri takdim olunmuş, bilahare tatbikat dershanesine geçilmiş, temsil kısmı talebesini intihab ederek gitmiş olan M. Antuvanın takdirine mazhar Burhanettin Ca'fer B. bir manzume inşad etmiş, musikî kısmı muallimleri de alaturka ve alafranga iki konser vermişlerdi. Tiyatro kısmının ilk muallimleri Salih Fuat, Rıza Tevfik, Ahmet Fehim, Burhanettin, Şahap Rıza Beylerle Mösyö Riyeti idi. Musikî kısmı muallimleri arasında bir çok kadın ve erkek ecnebilerle Tanburi Cemil, İsmail Hakkı Beyler de vardı.

Parlak resmi-küşada rağmen «Osmanlı konservatuvarı» nın mesaisine devam etmesi mümkün olamadı. Aradan bir kaç ay geçmişti. Kabine değişmiş, harp başlamıştı. Bu arada Şehremini olan İsmet Bey, eski Şehremini Cemil Paşanın teşebbüsünü diriltmek istedi. İstanbul belediyesinden tahsisat almak üzere bir tiyatro te'sisi fikri yeniden kuvvet buldu. Darülbedayi' namını taşıyacak olan konservatuvarın tiyatro kısmı için bir nizamname yapıldı. Bu nizamnamenin ilk maddesi aynen şudur :

«Darülbedayi' tiyatro kısmı bir mekteple bir sahneden ibaret olup mektepte temaşaya ait tedrisat ve tiyatroda mezkûr tedrisatın ameli bir surette tatbikatı icra olunmak ve bu veçhile terakkîyatı-hazıraya göre bir temaşahane vücuda getirilerek bilcümle âsârı-edebiyeyi temsil ve teşhir etmek ve bu sayede san'atkârlar yetiştirerek halkta zevkî-temaşa hasıl eylemek ve bunun te'siri-tabiisiyle tiyatro müellifleri tezyidine dahi hadim olmak maksadiyle teşkil edilmiştir.»

Bu nizamname mucibince Darülbedayi' tiyatro kısmı bidayeten Şehremini tarafından ta'yin edilecek, vazifelerini fahriyen ifa edecek, layen'azil yedi kişilik bir idare meclisi tarafından idare olunacaktı. Darülbedayiin meclisi-idare a'zasiyle ayrıca intihab olunacak yedi ma'ruf zattan mürekkep on dört kişilik bir edebi heyeti de bulunacaktı. Bu heyeti-edebiye kendisine tevdi' olunan piyesleri nihayet iki ay içinde okuyup bir karara rapt etmeye mecburdu. Oynanacak eserler hasılatından te'liflerde yüzde onu, adaptelerde yüzde yedisi, tercemelerde yüzde beşi muharrire verilecekti. Heyeti-temsiliye aylıklı daimi ve ücretli muvakkat san'atkârlardan mürekkeb olmak üzere iki kısım olacaktı. Darülbedayiin mektep kısmında tedris müddeti bir senesi ihtiyat sınıfı olmak üzere dört sene olarak tesbit edilmişti. Bu mektebi bitirenler üç yüz kuruş aylıkla darülbedayi' tiyatrosu mülazım sınıfına ta'yin olunacaklardı. Bu mektepte hitabet, ahengi-elfaz ve inşat bir ders, jest ve mi-

(Devamı 78 inci sahifede)

Darülbedayiin ilk san'atkârlarından KİNAR Hanım

Hayvanlarda Anlaşılmaz İnsiyaklar

Archibald Rutledge den

EHLİ olsun vahşi olsun, her hayvanın kemali-emniyetle, hiç şaşırmadan yolunu bulması beni daima meraka düşüren harikuladeliklerden biridir. Dağ başında veya sahilde, hattâ su içinde olmanın hiç ehemmiyeti yoktur. Hayvanlar gidecekleri istikameti daima isabetle ta'yin ederler. Anadoludan gelen bir adamın Beyoğlu caddesinin elektrik lambaları arasında yulunu şaşırması mümkündür, martıların havada tevakkuf ve tereddüt ettikleri görülmemiştir. Esasen hemen insandan ma'da her canlı mahlûkta sevkî-tabiiler vardır.

ATLA gezmeği, bilhassa tenha yerlerde uzun gezintiler yapmağı sevenler atların ne kadar şaşmaz bir sevkî-tabiiye malik olduklarını pek eyi anlarlar. Bir defa ormanlar içinde fırtınalı bir günde yolumu kayb ederek son bir çare olmak üzere kaderimi ata terk edip dizginleri salıvermiştim. Eyiden eyiye basan karanlıkta yolunu bile göremeyen hayvan hiç tereddüt etmeden tepeler aştı, yüzerek sulardan geçti ve nihayet beni evime getirdi.

Bir kere de yeni almış olduğum bir köpekle ormanda yolumu kayb etmiştim. Hayvan tamamiyle yabancı olduğu bu muhitte asıl yolu değil fakat hiç bilmediğim büsbütün yeni bir yol bulup beni sevk etti; ara sıra dönüp dönüp de arkasına bakması ve kendisini tâkîb ettiğimi kontrol etmesi pek meraklı bir manzara idi.

HAYVANLARI üzmesini sevmemekle beraber bir defa bir kediye fenalık etmek vaziyetinde bulundum. Komşularımın ihtiyar bir kedisi vardı. Ben çocuktum, götürüp uzak bir yerde brakmak tenbihi ile bir torba içinde bana teslim ettiler. Evimizden yedi buçuk mil mesafede bir yere gidip torbayı açarak kediyi salıverdim. Avdet ederken dönüp arkama bakmak arzusuna galebe edemedim. Kedi ateş püsküren gözlerle bana bakıyordu. Vicdanen muazzeb olmadım desem yalan olur.

O akşam tevdi' ettikleri nahoş vazife hakkında komşularıma haber vermek için evlerine gittiğim zaman taş merdivenin üzerinde kiminle karşılaştım, dersiniz? Artık benim söylememe luzum yok, değil mi?

KARINCALAR, arılar hep bu istikamet hissine maliktir. Dünya dönse onlar yollarında aldanmaz, emniyetle devam ederler.

Biz hali yollarda uzun zaman yürüsek muhakkak yoruluruz, üstümüz, başımız pejmürde bir hal alır, şaşkına döneriz. Hayvanlar ise en yorucu yürüyüşlerden sonra hiç bir tüyü intizam ve zerafetini kayb etmeden, kendileri telaş göstermeden bu meşekkatlı yolculuğun içinden çıkarlar. Hele inlerini, yuvalarını, kat'iyen şaşırmadan, dosdoğru gidip bulurlar. Buna, yağmur, sis, güneş, mehtap v.s. her türlü şerait dahilinde nasıl muvaffak oldukları bence bir sırdır.

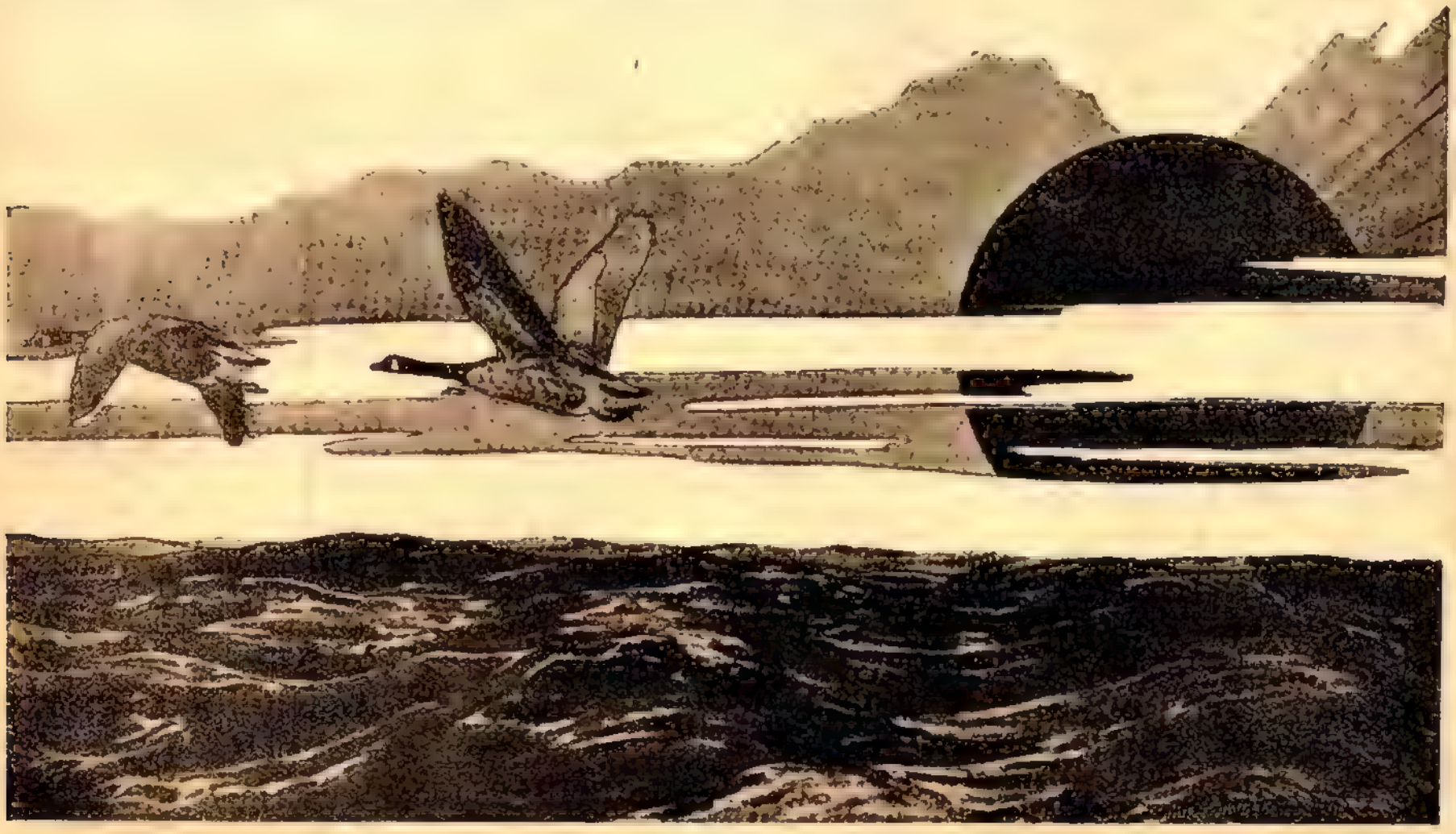

ALLA KILI

Yazan : Ahmed Abdullah

PİR ALİ artık köyüne kavuşmak üzre idi. Kızıl-Hacı vadisinde serpilmiş kârgir evlere baktı:—Burada, dedi, insan mes'ut ve kalbi tok olur.

Sonra güldü ve ilave etti : — İnsanın karnı da tok olur!

Evvelki akşamdan beri ağzına bir şey koymamıştı. Hayber geçidinin şimali-garbisinde kâin sarp ve çorak Afgan dağlarında, cüce meşeler, defneler ve bodur kara çam ağaçlarından başka şey yetişmeyen yerlerde sabahtan beri yürümüş, yorulmuştu. Şimdi açlığı yorgunluğunu bile unutturuyordu. Bazalt kırıntılarından mürekkep kayalardan aşağı sür'atle indi, dağlılara mahsus yürüyüşle, — kalçalarını oynatarak, uzun kollarını ve bacaklarını sallayarak, dikkatli adımlarla, iptida ökçesini yere basarak — yürüyordu.

Mes'uttu.

O ölke, kendi ölkesi idi. Namuslu, güzel, temiz bir ölke. Orada sıcak yurtlar, münbit yeşil tarlalar dolu idi; ormanlarda hayvanlar ve kuşlar pürhareket; sahillerindeki muattar yabani naneler arasında sür'atle akan derecikler kayadan kayaya samimi fısıltılar, dedikodular nakl ediyor; bütün kapıların sürmeleri açık; kaba tüylü davarlar başı boş geziyor; sararan

HİNCİ

Nakl eden: Seniha Sami

buğday tanelerininin ve kızaran kavunların kokusu her yere yayılmış...

Nihayet yurduna kavuşmuştu...

Çok şükür, ya Rabbi!

Kendi ta'birince «helâl gozalar ve işlerden» avdet ediyordu... Bu ta'bire gülmeyiniz, Pir Alinin bundan maksadı: Duke of Connaugtın kumandasındaki Hindistan Serhad Suvari Tüfekçileri 9 uncu alayında mızraklı çavuş rütbesiyle harbe iştirâk etmişti. Gündeliği olan iki rupiden başka yağmacılıktan da epeyce müstefit olmuştu. İngiliz zabitleri bir az sıkılarak ve öksürerek başka tarafa bakarken o, eline ne geçerse kızıl poturlarına doldururdu.

O poturlar şimdi ayağında idi. Ceplerinde ganaim dolu, altın ve gümüş şakırdamakta idi. Keyifli bir şarkı söylerken geniş bir tebessüm yüzünü aydınlattı. Düşünüyordu:

— Vah, bizim kilerin ağzı açık kalacak, şaşacaklar, imrenecekler. Ben onlara ganaimi göstereceğim, ötede beride sevdiğim kadınları sayacağım, İngilizlerin hizmetinde ne harplerde bulunduğumu anlatacağım.

Mamafih İngilizlere ne muhabbeti ne de merbutiyeti vardı. O Afgan idi, yâni hurr idi.

Afgan olduğu için onun indinde harp bir netice değil, bir gaye idi, kendine mahsus bir kîymeti haiz bir şey, namuslu ve şeci' bir adama yakışır bir spor idi. Fakat nihayet daussılaya tutuldu... köyünü göreceği geldi. Dört seneden beri Hindistan şehirlerinde bulunduğu ordugâhlarda, hiç korkmadan ölüm ile karşılaştığı kanlı harp meydanlarında hep köy ve köylüleri ru'yada görürdü.

Hizmet müddeti bittiği zaman Miralay Sir Malcolm Mac Gregorun yanına gitti, köylü şiyvesiyle derdini anlattı:

— Sahip, ben artık dağa çıkacağım. Bizim aşiretten güzel ve gürbüz bir kız bulacağım, bana kavi oğlanlar yetiştirsin, yemeğimi pişirsin.

Miralay beyanı-teessüf etti. Afgan lisanını fasih konuşurdu fakat kuvvetli bir Iskoçya şivesiyle:

— Hizmetini tecdid et, dedi. Ahdım olsun: sene geçmeden sana zabitlik beratiyle sırma şiritli ceket hazırdır.

Öteki başını salladı: — Hayır, hayır, sahip! Ben memleketimde akşam gökte parıldayan sırmaları isterim! Kızıl-Hacı vadisine gideceğim. Neş'eli şimal adamlariyle keyf edeceğim, şimal kızlarını öpeceğim.

— Ali çavuş, zann edersem cenupta da kızlar eksik değil.

— Onlar bizimkilere benzemezler! Güzellik her isteyene pay edildiği devirde bizimkiler hepsinden üstün hisse almış!

Sir Malcolm gülümsedi: — Fakat, dedi, işittiğime göre bir Hintli kızının sen...

Pir Ali omuzunu silkti: — Oh! Evet. Zararsız bir kız... ağzı kızıl *rowan* meyveleri gibi, gözleri yıldız gibi. Pilav pişirmek, kuzu doldurmak eline yaraşıyor... İsmi de pek hoş: Lakşmi! Fakat... serkeş bir tavr ile ilave etti: — Onu brakacağım. Beraber götüremem ki... kâfirdir... maymunlara, çiçeklere tapar.

Kapıya kadar yürüdü, selam verdi ve çıktı: — Selamünaleyküm, Sahip!

— Ve aleyküm üs-selam, Ali Çavuş. Bir gün bu taraflara avdet edecek olursan bizim eski alayı unutma. Senin gibi adamlara ihtiyacımız var.

— Ben bir daha gelmeyeceğim, Sahip.

Oradan Lakşminin evine gitti, Şimale gideceğini söyledi.

Kız sordu: — Misafirlikle mi?

— Hayır, kalacağım.

— Ah!

— Bizim aşiretten bir kızla evleneceğim.

— Niçin benimle evlenmeyorsun?

— Nasıl olur? Sen kâfirsin.

Lakşmi titredi, gûya boğazına sivri bıçaklar dayanmış bir sesle kekeledi: — Sen... sen... beni artık sevmeyor musun?

— Vatanımı daha çok seviyorum.

Kız: — Öyleyse git bari! deyerek yüzüne baktı ve fısıldadı:

— Aşk kördür derler.

Sonra asla istihza hatırına gelmeden ilave etti: — Ben seni seviyorum.

Pir Ali bir saniye vicdan azabı gibi, garip ve coşkun bir şefkat gibi bir şey hiss etti, sonra hemen kendini topladı. Kapının eşiğini aştı.

Kız arkasından koştu, onu öptü ve fısıldadı: — Aradığın saadete kavuşasın, ey benim efendim!

İşte Pir Ali Hindistanı böyle terk etmişti. Şimdi yurduna yaklaştıkça adımlarını sıklaştırıyordu.

Şimalden inleyerek gelen fırtınanın te'siriyle serinleyen havayı kokladı; ağaçların tepesinden ocakların dumanları dar, mavi göğe doğru yükseldiğini görünce boğazından bir meserret avazı koptu. Acele yürüdü.

PİR Ali ince uzun boylu, gaga burunlu, iri siyah sakallı bir adamdı. Ağzı büzülmekten ziyade cömert bir tebessüme hazırdı. Yılmaz siyah gözlerin üzerinde kavuşan çatık kaşlar inatçı ve haşin bir seciyeye delalet ediyordu.

Evet, haşin idi. Hesabına epeyce zulümler kayd edilebilirdi. Tenha bir yolda, karanlık bir gecede ona tesadüf etmek insana pek emniyet ilka etmezdi. Yağmacılığa koşmakta, hakîkî yahut muhayyel bir hakarete mukabele etmekte, yumruk yahut hançer darbesi indirmekte, hakkı olmayan dudakları öpmekte daima acele ederdi.

Fakat dağlıların tabiatı hep böyledir. Biz Afganlılar arasında umumiyet üzre hâkim olan zihniyet hep böyledir. Bizce bunda beis yoktur.

Köyüne giden patikanın köşesinden saparken bir yaprak hışırtısı, kuru dallar kırılması işitildi, bir çobanın tiz feryadı yükseldi:

— Vah, hu! Yalla! Vah, hu!

Bir zakum ağacı kümesinden, elindeki sivri dikenli deynekle keçileri güden genç bir kız çıktı.

Kumral saçlı, ela gözlü bir kız. Abadan bir entari ve kalın tabanlı kunduralar giyinmişti. Bir gün sağlam bir ana olabileceğini va'd eder bir hali vardı. Onu bir defa gören

«Fena değilmiş» der, geçer, bir dönüp bakmak hatırına gelmezdi. Fakat Pir Alinin gözü onda fazla bir cızibe buldu... Belki dört seneden beri yalnız ecnebi kadınlar gördüğü için beğendi.

Kim olduğunu merak etti. Kendi aşiretinden olaydı aradan zaman geçtiği halde tanırdı; civarda, sürülerini Kızıl Hacı vadisi medhalinde otlatacak başka aşiretler de yoktu.

Pir Ali kızın önünde eğilerek selamladı ve sordu:

— Adın nedir?

— Zeynep.

— Babanın adı ne? Ananın adı ne?

— Buna ne luzum var? Anam da öldü, babam da.

Pir Ali âdet yerini bulsun deye mırıldandı: — Toprakları hafif olsun! Cennet en'amından nasipleri olsun! Sonra devam etti: — Sen hangi aşirettensin?

Kız garip bir cevab verdi: — Benim aşiretim yok.

Pir Ali yine taaccüb etti. Nihayet kim olduğunu öğrenmekten vazgeçti. Güzel olması onun için kâfi idi.

— Ben Pir Aliyim, dedi.

— Ecnebi harplerine giden sen misin?

— Benim. Adımı işitmiş miydin?

— İşittim.

Pir Ali, lakayt bir tavr ile: — Tabii, dedi; dağlarda şöhretim her tarafa yayıldı.

Kız gülümsedi: — Şöhretin, hem de daha başka şeyler.

— Ya?

— Hoyratlığın, haşarılığın, sebepli sebepsiz silah çekişin...

Pir Ali bir az kızardı, fakat hicabından değil, iftiharından. Sordu: — Bunları sana kim söyledi?

— Anan söyledi. İnkâr edecek misin?

— Neye inkâr edeyim? Ben yürek sahibi bir adam değil miyim? Fakat bahs ederim ki anam sana benim divane olduğumu söylememiştir.

— Divane mi?

— Öyle ya!

— Niçin?

— Ben uzak memleketlerde, kılıç elde, harb ederken, servet ararken dünyanın en büyük serveti kendi yurdumda imiş,

— Anan mı?

— Hayır. Anam benim için kîymetlidir. Fakat ben başka bir kadın için söyledim.

— Kim?

— Sen, ey türküsü dudağında kuş! Sonra ilave etti (ve, ahlâkı muktezasınca, söylerken kendi de inandı): — Seni seviyorum.

Kız şen ve samimi bir kahkaha kopardı ve cevap yerdi: — Sen beni tanımayorsun ki.

— Öğrenirim. Sen de beni öğrenirsin... kavuğumdan kundurama kadar. Dahası var...

— Ne?

— Senin, ağzın... ne kadar güzel?

— Galiba.

— Bakalım bir kerre.

Bir adım ileri atınca kız geriledi ve haykırdı: — Vallahi, bu işte sen pek alışkın ve tecrübeliye benzeyorsun.

Pir Ali lakayt bir tavırla: — Öyle ya, dedi. Ben on defa âşık olmuş bir adamım.

— Yalnız on defa mı?

— Belki fazla bile. Ama her defasında aldanmıştım. Fakat artık aldanmayacağım.

— Ne biliyorsun?

— Dünyada benim için senden başka kadın olamaz.

— Haydi, haydi! Dünyada seçme kadınlar dolu!

— Bunu senden öğrenecek değilim. Ama... sen hepsinden başkasın. Sen bana yakışırsın... olgun ekin orağa yakıştığı gibi. Hay, hay! ben evlenmek için memlekete geldim, daha adımımı içeri atmadan meramıma erdim!

— Evlenmek için iki kişi olmalı.

— Sen ve ben!

Kız başını salladı: — Hayır.

— Evet, ey canımın altını!

— Ya ben başka birisini seviyorsam?

(Bitmedi)

Ermin ve daha ağır Kürklerin

seçilmez taklitleri

Tavşan derilerinden yapılır

BİR Ermin ve ya samur kürk almak istersenız, hakîkîlerine vereceğiniz fiattan yüzde elli aşağı aynı renk, aynı şekil ve büyüklükte kürke malik olababilirsiniz.

Bu her cebe elverişli kürkü te'min eden tavşandır. İngilterede, tavşan derisinden yapılmış taklit ayıbalığı, samur, biver, ve tilki kürkleri 30 liradan 50 liraya kadar iymal ediliyor. Halbuki aynı renk ve boyda hakîykî kürkler 1000-3000 liraya kadar çıkıyor. Amerikada ise Erminin en mükemmel taklidi bir cins tavşandan iymal edilmektedir.

Amerikalı tavşan yetiştiricileri, görünüşü en san'atlı ve güzel, ayı balığı, samur, gümüş tilki, hattâ Ermine benzeyen her cins kürk yapıyorlar. O kadar ki tavşan derisinden boyama ve işleme hususunda a'zami dîkkat sayesinde en nadir hayvanların kürkleri bile taklid edilebiliyor.

Küçük büyük 200 binden fazla olan Amerikan tavşancıları bu sene piyasaya 16-20 libre ağırlığında tavşan çıkarabilmişlerdir. Yakında da 25 libreliğinin çıkacağını söyleyorlar. Bu ağırlıkta bir hayvanın derisi yahut kürkü yumşak, tüyü kısadır, fakat ağırdir. Rengi her renge sokulabilen ve yahut istenilen çeşitte hazırlanabilen İdeal tavşan süt beyazdır. Bu tavşan Ermin kürkü elde edilen küçük, siyah burunlu, siyah kulaklı meşhur Himalaya cinsi beyaz tavşandan iki kat daha ağırdır.

Amerikada senede 100 milyondan fazla

tavşan derisi kullanılmaktadır. Taklit kürklerin en nefisi ve en çok dayananı kaplan derisi taklididir. Bu kürk, beyaz tavşan derisinden, bilhassa New Zealand ve Polonya beyaz tavşan derisinden elde edilir. Güzelce ve dikkatle hazırlanır, boyanır ve kaplan derisinin o kendine has beneklerini vermek için de ıstampalanır.

Amerikada bu kadar fazla tavşan derisi olmasına rağmen, kullanılan 100 milyon deriden ancık yüzde ikisi nefsi memlekette istihsal ediliyor. Geri kalan yüzde doksan sekizi Avustralya, New Zealand, Fransa, Belçika, Hollandadan alınıyor ve buna mukabil de aşağı yokarı *25 milyon dolar veriliyor.*

Her ehli savşanın — kürkünden ziyade tüyü makbul olur. Ankara tavşanı müstesna — kürkü işe yarar. Her ne kadar Ankara tavşanının tüyü bir takım elbiseler ve çamaşırlar yapmaya elverişli ise de çok aranmaz ve eti de yenmediğinden amatörlere yaramaz.

Amatör bir tavşan yetiştirici için en luzumlu ve ehemmiyetli unsurlar şunlardır:

1— Kuru yer ve mükemmel lağım teşkilatı. Çünkü tavşanın en amansız düşmanı rutubettir.

2— Kümes. Erazi ne Kadar büyük ne kadar parmaklıkları eyi yapılmış olursa olsun ehli tavşanların serbestçe dolaşmalarına meydan verilmemelidir. Uzun tecrübelerden sonra, en muvafık kümes şekli ince döşemeli ve kendi kendine temizlenen kümeslerdir. Maahaza, yağmur ve rüzgârdan tamamiyle korumak ve kâfi derecede havalandırmak şartiyle raf gibi üç katlı kümeslerin de en eyi olduğu telekkîsinde bulunanlar vardır. Buna raf usulü denir.

Amerikanın ehli tavşanlarının yüzde seksen beşini te'min eden cenubi Kaliforniyada amatör tavşancılar bu raf usulünü kullanıyorlar. Bunlar 1929 senesinde bir milyon dolardan fazla tav an eti satmışlar ve haftada 20000 deri yüzmüşlerdir. Bundan da, Kaliforniyada kullanılan usulün, bütün dünya tavşancılarının kullandığı usulden yüksek olmasa bile aynı ayarda olduğunu istidlal ediyoruz.

Amatör tavşancı, tavşanla uğraşmaya başlar başlamaz, bu işin tavuk bakımından daha zahmetli olduğunu anlayacaktır.

Bir amatör tavşancı üç dört dişi tavşanla işe başlamalıdır. Tavşan mütehassıs-

(Devamı 79 uncu sahifede)

Henry Bataille

Hayatı ve Eserleri

Yazan: İZZET MELİH

— 2 —

ŞİMDİ Battaille ın eserlerinin seri' bir fihristini arz etmek isterim. "Bilbliographie" ler bizzarure yavan olur. Maamafih bu serlevha ve ta'rif silsilesini, şayanı-dikkat bâzı notlarla mümkün mertebe süslemeğe çalışacağım.

Bataille, yazı hayatının imtidad etmiş olduğu müddet, yâni otuz sene zarfında, yirmi beş tiyatro piyesi oynatmıştır. Bunlara dört şiir mecmuası: "Beyaz Oda — La Chambre blanche", "Güzel sehayat — le Beau voyage", "İlahi haile — La Divine tragédie" (ki harbe dairdir) ve "Terbii aşk-Quadrature de l'amour" ile, metni resimleri kadar ehemmiyetli olan "Başlar ve fikirler — Têtes et Pensées" albümünü ilave edersek 30 esere vasıl oluruz ki bununla Bataille ın her sene bir eser ibda' etmek emelini yerine getirmiş olduğunu görürüz. Eğer bu eserlerin mahiyeti tamamiyle edebi olmasaydı bittabi' mîktarı bizi hiç alâkadar etmezdi. Bataille, yukarıda bahs ettiğimiz eserlerden sonra, 1900 senesinde (Odéon) tiyatrosunda: "Büyü-L'Enchantement" piyesini oynatmıştır ki bunda ilk defa olarak asri aşkın büyük mevzuunu tetkîk ediyor. Bu, iki kadın arasında kalan yakışıklı bir adamın hikâyesidir. Kadınlardan biri evvela istihfaf ediliyor, fakat sonra kendisi, aşkın parlayan ve muzaffer olan tabii kuvveti oluyor...

"Maske — Le Masque" ile Tolstoi dan "adapté" edilmiş olan "Ba'süba'delmevt — Résurrection" 1902 senesinindir. İşte bu tarihtedir ki "Berthe Bady" Bataille ın hayatına girer ve ilk defa olarak "Résurrection" daki eşhastan birini temsil eder. Bataille dan bir kaç sene evvel vefat eden "Berthe Bady" uzun boylu ve esmer, güzel bir kadındı. Son derece beşeri olan temsil san'atı şairin muvafakîyetine çok yardım etmiştir. Berthe Bady, Bataille a o kadar merbuttu ki üstatla arası açıldıktan sonra tiyatroda hemen hiç bir eser oynamadı. Halbuki 1910 dan 1920 senesine kadar, Bataille ın bütün dramlarını o oynamıştı.

"Kolibri Anne — Maman Colibri" 1904 senesinde "Vaudeville" tiyatrosunda oynanmıştır. Bir annenin, oğlunun arkadaşı bir genç için olan memnu' aşkını tahlil eder. 1905 te gösterilen "Zifaf Marşı — La Marche Nuptiale", piyano hocasıyle kaçan "idealist" bir taşra kızının zalim hakîykat darbeleriyle nasıl intihara sürünklendiğini musavvirdir.

1908 de (Comédie Française) tiyatrosu, Bataille a kapılarını açar; bu büyük aktör: Féraudy de eğlenceli olduğu için kadınların sevda sadakasına mazhar olan fakat cidden mütehassıs olmağa başlar başlamaz kovulan gülünç ve hakîykî bir zendost enmuzeci "Poliche" i ibda' eder.

Pek Meşhur eserler olan "Çıplak kadın — La femme Nue" (1908), "Rezalet — Le Scandale" (1909), ile "Çılgın Bakire — La Vierge Folle" (1910) u zikr ile iktifa edeceğim.

Yine 1910 senesinde, (Comédie Française) de, büyük san'atkâr Madame Bartet, "Bir aşk akşamının hülyası — Le Songe d'un soir d'Amour," u temsil etmiştir. Bu, bir perdelik mecazi ve manzum eser, Bataille da daha büyük teessür ve daha çok acılıkla, şair Musset nin tarzını hatırlatır. Sahne musikîsini bizzat Bataille bestelemişti. Görülüyorki Bataille bütün güzel san'atlara vakıftı.

1911 de Meşhur Réjane "Aşk Çocuğu — L'Enfant de l'Amour" unu ibda' eder. Bu suretle, Bataille ın inkişafında yeni bir merhale teşkil eden "Meşaleler — Les Flambeaux" piyesine vasıl oluyoruz. Artık Bataille heyecanlarını tasvir ile iktifa etmez, beşeriyet sürüsünün yürüyüşünü aydınlatan fikirlere delalet ediyor. Zekâ ile maddenin suzişli münazaa ve musaraası... "Pervane — Le Phalène" eseri 1913 te temsil edilir ve aktris "Yvonne de Bray" münekkîtlerden bir kısmının marazi garabetine ta'riz ettikleri bir rolda, büyük muvafakîyet kazanır.

Bu sırada harp başlar. "İlahi Haile" nâzımı, harbin fecayiini yakından görür ve kalbinin duyduğu elemi ve merhameti haykırır. Muazzam zekâ ve ruh eserlerinin mahv oluşu karşısında isyan ile feryad eder. Bununla beraber, Bataille ın vatanperverliği bir saniye gevşemez. Vatanın mukaddes toprağını müdafaa edenlerin ülvi fedakârlığını tebcil eder ve 1916 senesinde yazdığı "Süvari Kadın — l'Amazone" eserini şu suretle ithaf eyler:

"Fransa kadınlarının layemut elemine, güzel ve zalim mefkûre ile ezilmiş olan bütün kalplere, matemli beldede bir gün, şimdiye kadar bir duadan ibaret kalmış

olan: "Hatıranız ebedi kalsın-İn Memoriam Aeternam" emrini vermeğe hakları olacak olanlara".

1918 de "Tasvirimiz — Notre image„ ve 1919 da "Aşk hemşireleri — Les Soeurs d'Amour„ dan sonra Bataille yine içtimai ve felsefi temayülleriyle "Flambeaux„ ve "Amazone„ a benzeyen "Canlatan adam — l'Animateur„ ünvanlı bir eser ibda' eder. Bu dram, dünyayı idare eden ve vücudun rabıtalariyle eşhasın tabii münasebetleri üstünde kalan fikirlerin, geniş fikirlerin tefevvukunu mevzuu-bahs eder.

Denilebilir ki Bataille yakın akîbetini bir hissi-kablelvuku' ile duymuştu. Çünkü son zamanlarda hummalı bir faaliyet göstererek iki seneden az bir müddet zarfında dört mühim piyes yazdı:

"Güllü Adam — l'Homme à la Rose„ ki bunda Bataille kendisinden evvel Molière, Musset, Byron ve Edmond Rostand ı meclub etmiş olan (Don Juan) tipini yeni bir tarzda tersim eder.

"Şefkat — La Tendresse„ ki Yvonne de Bray nin- unutulmaz bir ibdaı oldu ve onu zamanımızın en büyük iki ve ya üç mümessilesinden biri mevkîine ıs'ad etti. Pek beşeri olan bu güzel eserin ruhunu ifade eden parçayı zikr etmek zevkînden kendimi alamayorum:

"Bütün insanların kullandıkları vasi' bir kelime vardır, o kadar vasi' ki her şeyi ihtiva eder, bizler için neş'e, elem, hiddet, boğuşma ve didişme, her şeyi icmal eder: Aşk! Biri birini seven iki insanın muhaveresine bâzan diğer bir kelime de sıkışır, küçük bir kelime ki ona dikkat edilmez, o kadar hakîr görünür... Halbuki her şeyin anahtarı işte bu kelimedir. Her zaman, yavaş yavaş aşk kelimesinin yerine geçmesi iktiza edecek olan budur, çünkü güzellikte derece faiktir ve biri birini hakîykaten sevmiş olanlar için o kadar kalbin hakîykî ifadesidir. Bu küçük kelime, bakın ne latif bir tarzda aks ediyor ve insan onu teleffüz edince ne güzel gözüküyor: Şefkat.„

Nihayet bundan sonra Bataille "Temellük — La Possesion„ ile "İnsan Eti — La Chair Humaine„ piyeslerini verdi ki bunlar tam öldüğü esnada Pariste temsil edilmekte idi.

İZZET MELİH Bey
"Tezat„ ve "Sermet„ Muharriri

Bunlardan ma'da Albert Flament ile müştereken yazmış olduğu ve daha oynanmamış olan "Manon, Hoppa kız — Manon, Fille Galante„ ünvanlı piyesini de zikr edelim.

* * *

BATAİLLE da, belki, Henri Lavedan ile Maurice Donnay in parlak ince nüktesi yoktu. Belki felsefi ve içtimai fikirleri, François de Curel inkiler kadar derin değildi, fakat müşahede ve şi'rin, çıplak hakîykat ile mefkûreli lirizmin mükemmel bir imtizacı, onu asrımızın en şahsi, en cesur ve en cazip temaşanevisi mevkîine yükseltiyor. Henry Bataille ın şaheserleri telakkî ettiğim piyeslerini zikr etmek lazım gelse: "Gelin havası — La Marche Nuptiale„ "Çıplak Kadın — La Femme Nue„ ve Çılgın bakire — La Vierge Folle„ ile "Şefkat — La Tendresse„ i tercih ettiğimi söylerim.

Bataille ı şahsan tanımak şerefine nail olmadım. Gerçi büyük san'atkâr Maurice de Féraudy 1914 te beni üstada takdim edecekti. Fakat Bataille o esnada hasta olarak köyde bulunuyordu. Kâğıtlarım içinde "Poliche„ mübdiinin teessüflerini ızhar eden tezkereyi ve Bataille ın 1906 da beni teşvîk ve taltif etmek için göndermiş olduğu iki mektubu buldum. "Marche Nuptiale„ ile "Poliche„ hakkında mütehayyirane tetkikler yazmıştım. Bataille bu tecrübelerimin "nafiz„ ve "güzel yazılar„ olduğunu söylemek nezaketinde bulunuyor, ve "bu kadar eyi anlaşılmış olmakla mes'ut„ olduğunu yazıyordu.

Burada hatıralarımı ihya ettiğim için ma'zur görülmemi rica ederim. Fakat bunlar mazi içinde o derece uzaklarda kalmış bir zamana raci' ki kendimden başka bir adamdan bahs ediyor gibiyim! Zaten, en çok sevdiği temaşanüvisinin eliyle yazılmış mektupları alınca, o zamanki mekteplinin duymuş olduğu büyük sevinci doğrusu şimdi teessür ve heyecan ile hatırladığımı iytiraf ederim...

Evet, Bataille ı göremedim; fakat eserleri arasından ve hakkında öğrenmiş olduğum şeyler içinden onu şahsan tanımış olduğuma zahib oluyorum: mütecessis ve,

aslında, müsamahakâr olan keskin gözler; bâzan istihza ile tebessüm eden, bâzan acı bir takallüs ile bükülen bir ağız; ince kaşların arasında, fikirlerin hucumunu ifade eden o amudi hat ile geniş, yüksek ve münevver bir alın... işte Bataille bize muhtelif resimlerinde böyle gözükür.

Ekseriyetle köyde, kendi malikânelerinde ve nadir dostlar arasında yaşardı. Zira Parisin en meşhur siymalarından biri olan bu adam, halktan ve gürültüden kaçardı. Tiyatroya, ancak kendi eserlerinin provaları için gider ve şöhretinin aksi-sedalarını da... Bulunya Ormanı caddesindeki apartmanın içinden, (théâtrofone) da dinlerdi!

Müstesna bir suhulet ve bir cerbeze ile ibda' ederdi. "Benim için tahayyül edilmiş bir piyes, bitmiş bir piyestir. Tahayyül ve tasavvur ile icra arasında o derece küçük bir mesafe vardır.„ Hemen daima eserlerini yazı odasında gezinirken, söyleyerek başkalarına yazdırırdı. En büyük muvafakîyetlere nail oldu. Hemen bütün piyesleri yüzer defadan ziyade oynandı, ve bir kaç lisana nakl edilerek cenubi memleketlerde temsil olundu. Bâzı akşamlar, dramları aynı zamanda Parisin üç dört tiyatrosunu işgal ederdi. Hattâ zengin oldu. Fransada ve hariçteki müellif hisseleri azim miktarlara vardı ve, eğer aldanmayorsam, öldüğü zaman Bataille ın iki şatosu, bir villası ve mühim bir serveti vardı. (Malının en büyük kısmını mümessilesi ve dostu Yvonne de Bray e terk etmiştir.) Hayatında gerek halkın gerek münekkîtlerin ilk oynandığı zaman hırpalamış oldukları eserlerine on' on beş sene sonra hak verdiklerini görerek sevindi; mesela 1905 te ahlâksızlıkla ittiham edilen "Gelin havası — La Marche Nuptiale„ 1913 te (Théâtre Français) nin "répertoire„ ına ithal ediliyor ve o zamandan beri, sık sık oynanmaktadır. Bataille ı fevkalade öfkelendiren "ahlâksızlık„ kelimesini telefFuz ettim. Bataille iddia ederdi ki kendi eserleri: "bu kelimeyi dar ma'nasiyle değil, yüksek ma'nasiyle telakkî etmek, ülvi maksadiyle tefsir etmek şartiyle, tamamiyle ahlakîdir.„ İytikadımca, hayat ve ruhlar arasından güzelliği arayan bir san'atkâr, onların bütün eşkâlini tasvir edebilir ve bundan dolayı kimsenin onu "ahlâksızlık„ la ittiham etmeğe hakkı yoktur. Üvey oğlunu seven "Phèdre„ in mevzuu (Maman Colibri) ninkinden daha azmı cesaretlidir?

Ya mukadderatın, kendisini öz annesiyle evlendirmiş olduğu kral "OEdipe„ in mevzuuna ne dersiniz?

Bataille, beşerin ahlakî sefaletini ve beşerin za'flarını "çıplak„ olarak gösteriyor, demiştim. Lakin san'atkârane olan bir çıplaklığa ahlâksızlık denilebilirmi? Le Titien yahut François Boucher nin tersim ettiği üryanlık, kadim yunanlılarla romalıların yahut Michel-Ange ile Canova nın heykellerindeki üryanlık muzır ve gayrı ahlakî midir? Bataille ın dramlarından iki misal zikr edelim: Bir genç kızın piyano muallimi ile firar ettiği "Gelin havası„ ve kendisinden pek yaşlı ve evli olan bir erkeği ta'kîb ederek ailesinden kaçan bir genç kız olan "Çılgın Bakire.„ Bunların birincisi, zalim hakîykatın intihara sevk ettiği ma'sum ve mefkûreli bir genç kızdır. İkincisi, servetin ve "Monden„ ezvakın şımartmış olduğu bir genç kızdır ki aklından geçeni yapmış olmanın felaketli neticelerini görerek o da aynen intihar eder. Zann ederim ki neticenin bu suretle bağlanışı ahlâka muhalif değildir. Bu elim hikâyeleri dinlemiş ve bu feci' neticeleri görmüş olan genç kızların piyano hocalariyle, yahut kendilerinden pek yaşlı ve evli bir adamla kaçmadan evvel pek çok düşüneceklerini de farz ederim...

YVONNE DE BRAY

Hayır, hayır... şüphe yoktur ki bu mes'elede tarzın üslûbun büyük ehemmiyeti vardır. Maksat, gaye, ve bilhassa güzelliğin ve san'atın her şeyi kurtaran mukaddes ziyası... İşte en mühim noktalar!

— 4 —

HENRY BATAİLLE, piyeslerinin ilk temsillerinden evvel, eserinin ma'nasını ve şümulünü iyzah eden ve münekkîtlerin muhtemel hücumlarına cevap veren bir nevi' beyanname neşr ederdi. Bataille, bu yoldaki makalelerinin

(Devamı 76 ncı sahifede)

Bir Milletin Seciyesi İktisadi Şeraitine Tabi'dir

Fransız Seciyesinin Teşrihi

I. Fransanın İktisadi Vaziyeti

Atlantic de Siegforttan

Nakl eden: İBRAHİM HOYİ

BUGÜNKÜ Fransa, iktisaden harpten evvelki vaziyetini muhafaza etmeyor, fakat buna rağmen, kendisini diğer memleketlerden iktisaden müstagni add ettiğinden, iktisadi sistemi aynı istikrardadır.

Gözlerimizi maziye çevirerek harpten evvelki Fransa için bir hüküm vermek icab ederse: Fransa o zamanlar mes'ut bir memleketti, deyebiliriz. Bir çok memleketlerin harici ticaretleri vardı. Fransa ise masnu' mallarına mahreç ve iptidai maddelerine menba' bulmak gibi bir külfetten azade idi. Ticaret muvazanesindeki fark harice yerleştirilen sermaye ve muayyen, emin bâzı ihracatla kapatılabiliyordu. İşte bu kolayca yenilebilen müşküller sayesindedir ki, Fransada siyasi emniyetsizliklere rağmen iktisadi bir emniyet hissi meydana geliyordu. İktisadi emniyet hislerini İngilizler anlayamazlar. Fakat diğer milletler bu hale gıpta ile bakıyorlardı. Çünkü bizim, bu saklanmayan iktisadi emniyetimizle, diğer milletlere karşı ne kadar alâkasız olduğumuzu göstermiş oluyorduk. M. Paul Maurand ın hatırlattığı gibi "diğer milletler, bir kıt'anın ve yahut dünyanın birer cüz'üdür, fakat Fransa başlı başına bir şahsiyet, mücerret bir (kül) dür." Ve Avrupanın kendisiyle alâkadar olmasına ragmen onun başka yerlerle hemen hiç alâkası yoktu. Alman köyleri, Rusya ordusunun manavra yapmasından kuşkulanıyor ve ürküyor. İspanya Fas müstemlekelerindeki reislerinden birine karşı yapılan sui-kasdı endişe ile karşılayor ve neticesini meydana çıkarmak için inceden inceye uğraşıyor. Dünya şebekesinin merkezi olan Londra Pencap ta vukua gelen bir siyasi katlden ve yahut Meksikadaki yeni bir gaz menbaının keşfinden netice itibariyle daima ürküyor. Fakat Paris, hep kendini düşünen hodgâm Paris, kılını bile kımıldatmayor. Bütün dünyayı oynatan kıyamlar, kıvrıla kıvrıla telsizden geçerek, matbuat ve karikatür âleminde ve oradan da, her noktasından alay mevzu'ları çıkaran müstehzi bir efkârı-umumiyenin önünde görünür.

ŞİMDİ Fransa beynelmilel işlerle daha fazla alâkadar görünüyor. Pamuğa ihtiyacı çok olduğundan, iptidai madde idhalatı pek fazladır. Yünün ve ham ipeğin onda dokuzundan fazlasını, kömürün onda birini, kok kömürü ihtiyacının yarısından fazlasını ve hemen hemen bütün petrolünü hariçten tedarik etmek mecburiyetindedir. Buna mukabil ise hudutları dahilinde, gıdaya ait bütün maddelerini te'min eder ve her ne kadar müstemlekelerinin mahsulleri deniz aşırı yerlerden geliyorsa da, et idhalatı gittikçe azalmaktadır. Buğdaya gelince; istihlakinin yüzde doksanını istihsal ediyor ve mahsulun az olduğu senelerde ise, yüzde on beş ve yirmiden fazla idhal etmek luzumunu hiss etmeyor. Eğer bunları, et idhalatı memleket istihlakinin beşte ikisini ve buğday idhalatı üçte ikisini tutan İngiltere ile mukayese edersek, bütün idhalatçı memleketleri saran endişenin Fransada asla hiss edilmediğini takdir ederiz.

İhracat mes'elesi de aynı şekildedir. Fransa harice, hazırlanmış yahut işlenmiş gıda maddeleri, kısmen işlenmiş iptidai madde ve mutlaka lüks eşyası olmasi lazım gelmeyen, yüksek kalitede masnu' mallar sevk eder. 1928 senesinde ihrac edilen masnu' malların yüzde kırk altısını giyilecek çamaşır, pamuklu ve yünlü eşya teşkil etmişti.

HARPTEN beri Fransanın iptidai madde ihracatı şayanı-hayret derecede yükselmiştir. Bu ise Fransa için bir yeniliktir. 1928 senesinde ihracat yekûnu 41 milyon tutmuştur ki bunun 34 milyonu iptidai madde ve 7 milyonu ise Külçe ve yahut kısmen işlenmiş ma'deni eşyadır. Bu da Loren deki demir ve çelik endüstrisinin elde edilmesinden ileri gelmiştir.

İhrac edilen masnu' malların nispeti ise aşağıdır. Maamafi istihsalatının yüzde 50-75 i dışarıya sevk edilen ipek ve yüzde kırkı ihrac olunan çelik sanayii gibi istisnalar yok değildir. Diğir endüstrilerin ihracatı nispeten azdır. Mesela yün ihracatı ancak istihsalatının üçte biri kadardır. Pamuk ihracatı ise yüzde otuz beş nispetindedir ve bunun yarısı da müstemlekelere sevk olunur. Binaenaleyh görülüyor ki biz umumiyet iytibariyle memleket piyasası için çalışmaktayız. Hal böyle iken, İngiltere ile bir mukayese yapmak doğrudur. İngiltere pamuk istihsalatının beşte dördünü, ma'deni ihtihsalatın üçte ikisini ve yün ihtihsalatının yarısından fazlasını ihrac ederek, bambaşka bir muhit yaratmakta ve tamamiyle başka bir iktisadi iklim meydana getirmektedir.

Bu muvazenenin Fransaya te'siri noktası ehemmiyetten âri değildir. Filhakîyka bir memleket, gıdai maddelerini te'min için, harice ve kendi malları için piyasa tedarikine muhtaç kalmazsa, dünya ticaretiyle de alâkadar değildir. Bizim ihracat eşyalarımızdan bir çoğu, mesela Kadın-Moda eşyası, başka memleketlerdeki ecnebi müşterilerini düşünmez bile... Çünkü bu ecnebi müşteriler her sene yüzlerce, binlerce olarak Parise akın ediyorlar. Satın aldıkları eşya da, *görünmeyen ihracat* tır; Çünkü hukûmetin istatistiklerinde görünmez.

BUNDAN dolayıdır ki, Freuyd ün dediği gibi, Fransada ihracat *kompleksi* âdeta yok gibidir. Bununla beraber Liyon, Alzas, Bordo, Paris gibi istisnaları göz önünde bulundurmalıyız. Yalnız birinci derecedeki beynelmilel mes'elelerdir ki Fransız parlamentosunun dikkatını celb eder. Bahriye ve yahut müstemlekeye ait bir sual veya mes'ele istiyzahı, ancak elli meb'usu alâkadar eder de, diğer üçyüzünü tamamiyle lakayt bırakır. Bunu İngiltere ile mukayese ediniz. Göreceksiniz ki, orada son söz: Londra ihracatçı, gemici, maliyecisinin mü messilindendir.

İnsan siymasının

Kâbus— Meşhur Alman film aktörü Hans Sturm dehşet hissini ifade ediyor.

Dadımızı isteriz!— On iki aylık iki çocuğun dadılarını isterken alınan resimleri

Oğlanla Kız— Meşhur "fütürist„ fotografçı Franz Fiedler'in aldığı, âşıkane vecdi ifade eder hoş bir fotoğrafi.

Oyun seyr ederken --Tiyatro seyr eden çocukların siymalarındaki ma'nayi ifade eder dikkate şayan bir fotoğrafı.

"Katerina Klinou ismindeki Alman filminden bir sahne.

Tahavvülleri

Londra'da çocukların bayıldıkları seksen yaşında meşhur bir palyaço.

Hayret ! — İngiliz aktörü Henson.

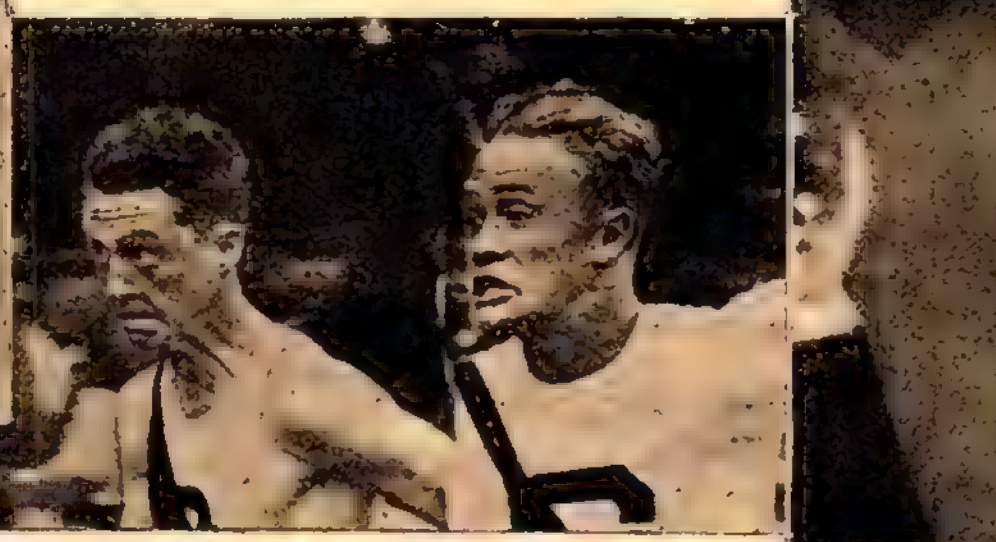

Kendisi ! — Fütürist fotografçı Franz Fiedler'in kendi tarafından alınan resmi...

(Yokarda)
Spor gayreti— İki yüz metre koşu musabakasında iki koşucunun yüzleri.

MONNA VANNA

Maurice Maeterlinck den terceme edenler: YAŞAR NABİ, BEDRETTİN

Geçen nushadan devam

PRENZİVAL— Çadırıma hep aynı elbiseler giymiş bin kadınla gelseydiniz sizi derhal bulur ve "İşte!„ derdim. Bir hatıranın kalpte böyle yer etmesi çok garip değil mi? Fakat sizi tekrar gördüğüm zaman evvela gözlerimin yanıldığını zann ettim... Hatıralarım daha çok güzeldi... Kendimi kime benzetiyorum biliyor musunuz? Yağmurlu, kapalı bir günde bir parkın önünden geçerken ilk defa gördüğü bir çiçeği hatırlayan ve parlak bir güneş altında yüz binlercesini birden gören bir adama... Bu alnı, gözleri ve saçları tanıyorum...

VANNA— Evet, beni o zaman o küçük çocuk samimiyetiyle sevmiştiniz; fakat zaman ve uzaklık aşkı güzelleştirir... Peki; Venediğe tekrar geldiğiniz zaman vücudumdan haberdar oldunuz. Bu kadar çok sevdiğiniz, söylediğiniz kadını neden arayıp bulmadınız?

PRENZİVAL— Venedikte, annenizin öldüğünü ve Pizanın en zengin, en kuvvetli adamı, Toskanalı bir senyorla evleneceğinizi haber aldım... Ben size ne verebilirdim? Vatansız, serseri bir hayat yaşayan bir adam, size ne verebilirdi? Aşkınızı ve saadetinizi bozmak endişesiyle yanınıza yaklaşmadım... Kılıcımı aldım, bir kaç muharebeye girip çıktım. İsmim, ecnebi askerler arasında meşhur oldu. Floransanın beni Piza önüne göndermesine kadar bir çok günler ümitsiz yaşadım...

VANNA— İnsanlar, sevdikleri zaman ne kadar korkak... Ben sizi sevmeyorum ve sizin de beni sevdiğinizi zann etmeyorum... Çünkü aşkın karşısında za'f hiss ediyorsunuz!...

PRENZİVAL— Cessur olmak istemiştim... Fakat çok geçti...

VANNA— Hayır, siz Venediği terk ettiğiniz zaman her şey bitmemişti... Bir hayatı dolduran bir aşk için vakît hiç bir zaman geç olmaz... Hiç bir şey beklemediği zaman ümid eder... Ben de sizin gibi sevmiş olsaydım... elimden... Ah! Bunları söylemek istemeyorum... Tâliime: "Defol, haydi git!„ derdim.

PRENZİVAL— *(Vannanın elini arayarak:)* Onu seviyorsun değil mi Vanna?...

VANNA— Kimi?

PRENZİVAL— Gidoyu.

VANNA— *(Elini çekerek:)* Elimi aramayın. Vermeyorum. Gido beni tezvic ettiği zaman yapayalnız ve hemen hemen fakîr bir halde idim. Fakîr ve yalnız bir kadın, bilhassa güzel ve çabuk kanan bir kadın, az zamanda bir çok isnadata mâruz kalır... Gido bütün bu dedikodulara ehemmiyet vermedi; bana iytimad etti ve onun bu hareketi çok hoşuma gitti. O, beni mes'ut bir hayata kavuştururdu. Siz de göreceksiniz ki, hayatta bir saadet, bir aşk beklemeden de mes'ud olunur. Şimdi Gidoyu temiz bir aşkla seviyorum. Bu aşkı bana tâliim, hayatım verdi; onu kabul ettiğim zaman gözlerim kör değildi... Bir kelime ile, siz aşkınızın iycab ettirdiği surette hareket etmediniz...

PRENZİVAL— Çok merhametsizce karar veriyorsunuz, Vanna. Ah! Sadakatime iytimad ediniz... İşte çadırımın içinde, ellerimin içindesiniz... Size malik olmam için kollarımı uzatmam, bir kelime söylemem kâfi... Fakat benim aşkım bu kadar adi değil... Anlayor musunuz?... Kalbimdeki ulvi ateşten şüphe etmemenizi isteyorum, başka bir şey değil... İsteyorum ki ayrılmadan evvel buna kani' olasınız...

VANNA— Bakın size bir şey anlatayım: Derlerki, Pizada bir kadın, bir gün eldivenlerinden birini aslanların avlusuna atmış ve aşıkına, gidip eldivenini almasını rica etmiş... Aşıkın üzerinde bir meşin kırbaçtan başka bir silahı yokmuş. Buna rağmen avluya inmiş, aslanları ürkütmüş, eldiveni almış ve önünde diz çökerek kadına vermiş, sonra hiç bir şey söylemeden uzaklaşıp gitmiş ve bir daha avdet etmemiş... Bu adamı çok fazla saf buluyorum. Mademki elinde kırbacı vardı, bu kadar ulvi bir hiss olan aşkla eğlenen o kadına hakîykî aşkın çok daha başka bir şey olduğunu öğretmeli idi... Bana, o adam gibi deliller göstermenizi iltizam etmem... Size inanıyorum... Sizin ve benim saadetim için korkuyorum... Size şimdi biraz inanır gibi oluyorum. Çünkü son hareketinizle, mazinizi, istîkbalinizi, zaferinizi, hayatınızı, her şeyinizi delicesine bir uçurumun içine atıyorsunuz, beni bu çadıra bir saat getirtmek için...

PRENZİVAL— Bu hareketim size hiç bir şey isbat edemez.

VANNA— Nasıl?...

PRENZİVAL— Size hakîykati iytiraf etmeyi daha muvafık buluyorum... İsminiz namına Pizayı kurtarmak için sizi buraya getirmekle hiç bir şey feda etmedim...

VANNA— Eyi anlamayorum... Vatanınıza hiyanet etmediniz mi? Mazinizi mahv etmediniz mi? İstîkbalinizi kayb etmediniz mi? Kendinizi nefye hattâ ölüme mahkûm etmediniz mi?

PRENZİVAL— Evvela, benim vatanım yok... Eğer

vatanım olsaydı, aşkım ne olursa olsun, onu, zann ederim ki, satmazdım... Fakat ben, vatansız bir ecnebi askerden başka bir şey değilim... Bana sadık olanlara hizmet ederim. Fakat bana hiyanet edenlere karşı ben de hain olurum... Floransa komiserleri tarafından haksızcasına sırf kin saikasiyle, muhakeme edilmeden mahkûm edildim... Bu tüccar cumhuriyetin âdetlerini siz benden daha iyi bilirsiniz. Kendimi mahv olmuş add ediyorum. Bu akşam yaptığım şey belki beni kurtaracak, belki de her hangi bir tesadüf...

VANNA— Demek benim için çok az fedakârlık yaptınız?

PRENZİVAL— Hiç bir şey... Bunu söylemeğe mecburum... yalanla, riya ile hattâ bir tebessümünüzü bile satın almayı hatırımdan geçirmem...

VANNA— Çok iyi, Ciyanello; bu, aşktan daha çok kiymetlidir... Aradığın eli şimdi tutabilirsin; al, işte...

PRENZİVAL— Bu eli, aşkın zapt etmesini isterdim! Fakat ne zarar... Bu el, benimdir, Vanna; avuçlarımdan şimdi hayat fışkırıyor; onun tatlı sıcaklığı bana aşıkların esrarlı lisanından kelimeler fısıldayor... Bana darılmayorsun değil mi?

VANNA— Senin yerinde olsaydım aynı suretle hareket ederdim...

PRENZİVAL— Çadırıma gelmeyi kabul ettiğin zaman, kim olduğumu biliyor mu idin?

VANNA— Bunu hiç kimse bilmeyordu. Düşman ordusunun kumandanı hakkında garip, anlaşılmaz şeyler söyleniyordu... Bâzılarına göre korkunç bir ihtiyar, bâzılarına göre de güzel genç bir prens...

PRENZİVAL— Fakat Gidonun babası beni görmüştü, size bir şey söylemedi mi?

VANNA— Hayır...

PRENZİVAL— Ona hiç bir şey sormadın mı?

VANNA— Hayır.

PRENZİVAL— Fakat geceleyin, bu meçhul barbarın yanına geldiğin zaman kalbin titremedi mi?

VANNA— Hayır.

PRENZİVAL— Beni gördüğün zaman tereddüd etmedin mi?

VANNA— Hatırlayor musun?... Yüzündeki sargılardan evvela hiç bir şey göremedim...

PRENZİVAL— Evet, fakat sonra Vanna, yüzüm açıldığı zaman?...

VANNA— Bu, çok başka bir şey oldu, fakat sen benim, çadıra girdiğimi gördüğün zaman neler düşünüyordun?

PRENZİVAL— Ah! Ne yapacağımı, nasıl hareket edeceğimi ben de bilmeyordum!... Kendimi mahv olmuş hiss ediyordum... Ve aşkım namına seni tel'in ediyordum. Fakat seni görür görmez kendimi çok başka hiss ettim...

VANNA— Ben de içimde hiç bir korku duymayordum; çünkü bir şey söylemeğe ihtiyaç hiss etmeden anlaşıyorduk... Bunu düşündükçe çok tuhaf buluyorum.. Bâzan kendimi senin yerine koyuyorum ve bana söylediklerini ben sana söyleyorum...

PRENZİVAL— Ben de Vanna, ilk dakîkadan iytibaren bizi ayıran duvarın şeffaflaşmağa başladığını gördüm. Ve oraya taze, soğuk bir su içine batırır gibi ellerimi daldırdım... Bana öyle geliyordu ki bir mahbesin içinden kurtuluyordum... Kapılar, ağır kapılar, demir kapılar açılıyordu; önüme çiçekler, güller, alev renginde güller yığılıyordu... Sabahın temiz havası ruhumun derinliklerine nufuz ediyor ve aşkımı yıkayordu...

VANNA— Ben de değiştim... Seninle nasıl konuştuğuma hayret ediyordum. Bilmezsin ne kadar sükûtiyim!... Şimdiye kadar "Gido„ nun babasından başka hiç bir erkekle konuşmadım... Hattâ onun yanında da sıkılırım... Hem, onunla üç, yahut dört defa konuştuk... Başka erkeklerin gözlerinde beni korkutan bir parıltı gördüm... Senin de gözlerinde bir parıltı görüyorum, fakat bu, beni sıkmayor ve korkutmayor...

PRENZİVAL— Geç kalmamış olsaydım beni de sever mi idin, Vanna?

VANNA— Seni sevmiş olduğumu söyleyebilmek de seni sevmek demekti Ciyanello? Fakat biz burada adeta ıssız bir adada imişiz gibi konuşuyoruz... Dünya yüzünde yalnız olsaydım söyleyecek bir şey kalmazdı. Fakat biz burada maziyi hatırlamağa çalışırken öte tarafta iztırap çeken birisini unutuyoruz... Pizadan çıktığım zaman, Gidonun iztırabı, sesinin helecanı, yüzünün solukluğu... Artık bekleyemem... Şafak yakındır... Fakat dışarda ayak sesleri duyuyorum... Birisi çadıra sürtünerek geçiyor... Kapıda fısıltılar oluyor... Dinle, bak, dinle... Kim o?

Dördüncü Sahne — Evvelkiler, Vedyo

(Çadırın etrafında fısıltılar ve koşuşan ayak sesleri duyulur; sonra dışarda Vedyonun sesi.)

VEDYO— *(Dışardan.)* Efendimiz!...

PRENZİVAL— Bu, Vedyonun sesi... Gir!... Ne var?

VEDYO— *(Çadırın kapısında.)* Koşarak geldim... Kaçınız kumandanım!... Tam zamanıdır... Messir Maladüran, Floransanın ikinci komiseri...

PRENZİVAL— (Bibiyena) da idi...

VEDYO— Avdet etmiş... Beraberinde altı yüz adam var... Hepsi de Floransalı... Onları, geçerken gördüm... Ordugâh heyecan içinde... Emirler getiriyormuş... Sizi hain olarak iylan ediyor... Trivülzio yu arayor... Siz bir şeye karar vermeden onu bulacağından korkuyorum...

PRENZİVAL— Gel Vanna...

VANNA— Nereye gideceğim?

PRENZİVAL— Vedyo, seni iki emin adamla Pizaya götürecek...

VANNA— Sen, nereye gideceksin?

PRENZİVAL— Bilmeyorum; bunun ehemmiyeti yok, dünya bana bir melce' bulacak kadar geniştir...

VEDYO— Aman kumandanım, kendinizi koruyunuz... Şehrin etrafını sarmışlar; ve bütün Toskana hafiyelerle doludur...

VANNA— Pizaya gel.

PRENZİVAL— Seninle mi?

VANNA— Evet.

PRENZİVAL— Bunu yapamayacağım...

VANNA— Hiç olmazsa bir kaç gün için... Böylece ilk tâkîbattan da kurtulmuş olursun...

PRENZİVAL— Peki, zevcin buna ne der, sonra?...

VANNA— Bir misafire nasıl muamele edileceğini bilir, merak etme!

PRENZİVAL— Sözlerine inanacak mı?

VANNA— Evet. Bana inanmasaydı... Fakat bunun imkânı yok... Haydi gel!

PRENZİVAL— Hayır.

VANNA— Niçin? Neden korkuyorsun?

PRENZİVAL— Senin için korkuyorum...

VANNA— Benim için, yanımda olsan da, olmasan da tehlike birdir, senin vaziyetin daha fena... Sen Pizayı kurtardın; onun da seni kurtarması doğru olur... Oraya benim muhafazam altına geliyorsun; ve senden mes'ul olan benim...

PRENZİVAL— Sana refakat edeceğim...

VANNA— Bu, aşkın en iyi bir burhanıdır... Gel...

PRENZİVAL— Yaran ne olacak?

VANNA— Seninki daha tehlikeli...

PRENZİVAL— Benim yarama ehemmiyet verme... Bu, ilk yara değil... Fakat seninki... *(Yarasına doğru elini uzatır.)*

VANNA— *(Elini durdurur, ve boğazı üzerinde mantosunu sıkar.)* Hayır, hayır Ciyanello... Artık düşman değiliz... Üşüyorum.

PRENZİVAL— Ah, evet! Mantonun içinde çıplak olduğunu unutuyorum... Bunu isteyen zalim benim, değil mi?... Fakat bu sandıkların içinde senin için sakladığım harp ganaimi var... İşte altın işlemeli elbiseler, ağır, müstesna mantolar...

VANNA— *(Eline geçen tüllerle örtünür.)* Hayır, bu tüller kâfi... Seni kurtarmak için acele etmek isteyorum... Gel, bana çadırı aç...

(Prenzival, arkasında Vanna, kapıya doğru gider ve tamamiyle açar. Uzakta çan sesleri ve müphem gürültüler gecenin sükûtunu bozar. Ufukta ışıklar içinde yanan Piza görünür.)

PRENZİVAL— Vanna, Vanna!... Bak!...

VANNA— Bu ne, Ciyanello? Oh, anlayorum!... Senin eserini tes'id ediyorlar... Her yer sevinç içinde... Sokaklar, semada ziyadan yollar teşkil ediyor!... İşte Piazza, ve ışıklar içinde yanan kubbesi... Dinle, dinle... Her taraftan sevinç avazeleri yükseliyor... Ah, ne kadar meş'udum!... Gel benim sevgili Ciyanellom. *(Prenzivali alnından öper.)* İşte sana verebileceğim yegâne puse...

PRENZİVAL— Oh, Ciyo Vannam!... Fakat neyin var? Sendeliyorsun, dizlerin tutmayor... Gel, üzerime yaslan; kolunu boynuma at!...

VANNA— Bir şey değil, biraz başım dönüyor... Seni tâkîb ediyorum... Ah! Başlayan şafak içinde gece ne kadar güzel... Acele edelim, vakît geçiyor... Şehir sevinç içinde iken vasıl olmamız lazım...

(Birbirinin kucağında çıkarlar.)

Perde

(Alt tarafı var)

GECE YARISINDA SOKAKLAR

Bir Safo kalbi vurur göğsünde her kadının,
Karanlıkta her adam bir parça Don Kişottur.
Ve ıztırap genişler unutulmuş adının
Tabutunu maziye götüren yollar gibi.
Şehir kana susamış koca bir ahtapottur,
Sokakları her yana atılmış kollar gibi...

Gece bir devaynası gibi aks ettiriyor
Bana kendi şeklimi aslından çok muazzam.
Gece bir hançer gibi içerime giriyor.
Kim bilir seyircisiz, kim bilir ah bu akşam
Kaç hâile dönüyor her perdenin ardında.
Kaç hançer kan hırsiyle yine ürperdi kında,
Tenha harabelerde bıçaklandı kaç adam...

Çılgın yarasaların nasıl gülecek yüzü,
Bir gün sabah gelmese nasıl sevinecekler.
Sıcak deliklerinde uyuyan köstebekler.
Fakat gece muhakkak doğuracak gündüzü.
Hayat bir tespih gibi böyle her gece ekler
İlk alınan nefese çıkan son nefesleri.

Ah bu korna sesleri, ah bu korna sesleri...
Merdivensiz semaya tırmanmak hevesleri,
Bütün boşu boşuna harc edilen emekler.
Ah bu korna sesleri, ah bu korna sesleri...
Ve sonra yolda ağır, ve sonra yolda yayan,
Yorgunluktan iki kat ayazdan gözleri kan,
Sessiz adımlarını sürükleyen bir adam...

Bir köpek uluyuşu uzak, boğuk ve derin,
Sükûtu bir cam gibi ortasından kırıyor.
— Sis ıslak bir bez gibi şimdi örtüyor yeri —
Bir kedi gözlerini ne kadar andırıyor
Şekli fark edilmeyen çok uzak bir taksinin
Karanlığın içinde parlayan fenerleri.

Kendime mal ederek bütün ıztırabımı
Üstümden atıyorum gündüzlük nikabımı,
Ben yalnız geceleri aslıma dönüyorum.
Yıldız gibi, ay gibi, fosforlu kadran gibi
Yalnız gece yanıyor ve gündüz sönüyorum.

— Sis bir ölü yüzünü örten tüller gibi ak —
Unutulmuş şeyleri tekrar hatırlayarak
Sessiz bir nehir gibi yolda akmak ve akmak...
Ne ağır bir mazinin yükü omuzlarında,
Ne meçhul bir istikbal korkusiyle terlemek,
Madem ki benzeyecek geçen güne yarın da.
Ah gidecek bir yeri olmamak saadeti,
Nerde yatacağını bilmeden ilerlemek.
Hiç böyle duymamıştım ömrümde bu hasreti.

Fakat içim ne kadar bu arzuyla yansa da,
Ne kadar kıvrılsa da, ne kadar uzansa da,
Madem ki bu yolların olacak nihayeti.
Dimağımdan silerek eşikte son şarkıyı,
Bir hırsız gibi sessiz açacağım kapıyı,
Bir hırsız gibi sessiz içeri gireceğim.
Beynimde bir günümün tortulaşan kirleri,
Sonra sabaha kadar bu siyah fikirleri
Ağzımda bir gem gibi artık kemireceğim...

Sis bütün cisimlerin değiştirdi rengini,
Sis bir yol ortasında andırıyor enginı.
Bir bulut inmiş değil kapılarak rüzgâra,
Muhakkak görmek için bir an evvel yarını
Açarak ufuklarda geniş kanatlarını
Şehir bir kartal gibi karıştı bulutlara...

YAŞAR NABİ

Geçmiş Zaman olur ki Hayali Cihan değer!

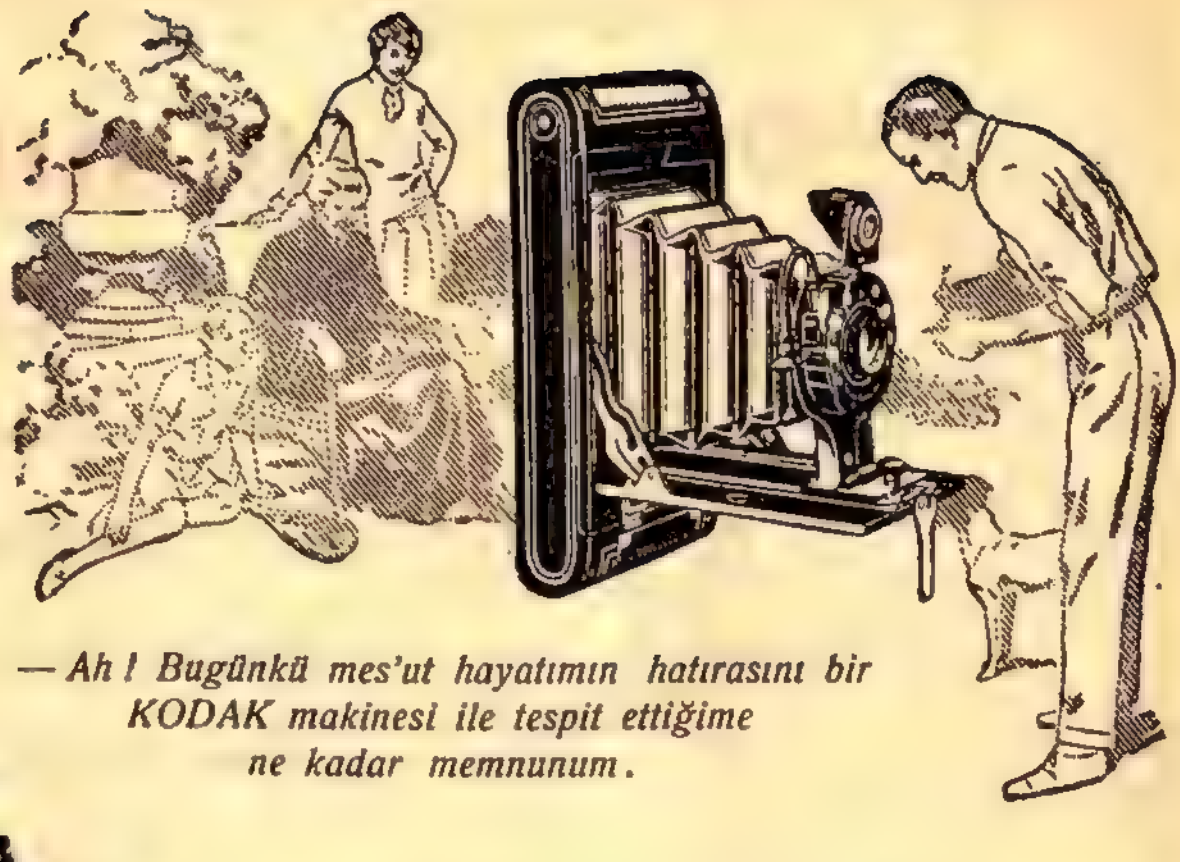

— Ah! Bugünkü mes'ut hayatımın hatırasını bir KODAK makinesi ile tespit ettiğime ne kadar memnunum.

Bu cihan değen hayal «Kodak» sayesinde daima canlı bir hakîkat olarak yaşayabilir

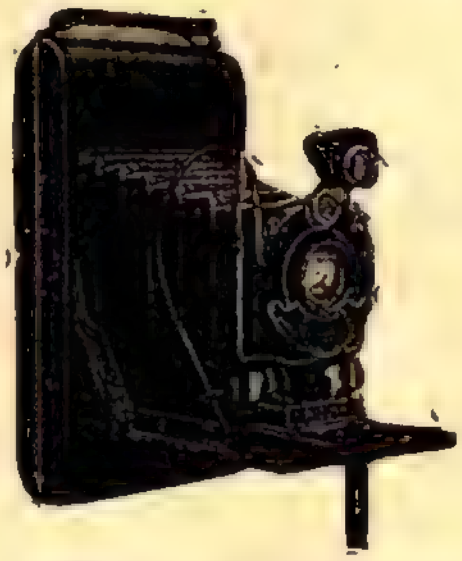

Kullanılması çok kolay Pocket Kodak makinesi

Makineler içinde en şanlısıdır "Kodak",
Dünyanın her yerine saldı bugün dal budak.

Resmi aslından güzel olur kâat üstüne,
Hemde gayet süratli, bir lahzada şıppadak,

Bu ta'til mevsiminde "Kodak" tır hiç şüphesiz:
Her babanın oğluna adayacağı adak!

Sekiz yaşındaki bir çocuğun bile kullanabileceği en son sistem Brownie Kodak makinesi

Bugün, büyük küçük hepimizin yaşadığımız hayat yarın bir **mazi** olacak. Biz bu mazide gördüğümüz tatlı hatıraları sadece hayalimizde canlandıracağız. Ve içimizi çekerek:— Ah! diyeceğiz, keşke... keşke vakît, fırsat bulsa idik te bugün **mazi** olan bu hayali bir fotograf makinesinde tespit etse idik!

Üzülmeyin! Eğer yarın da bugün gibi nadim olmak istemezseniz hemen evinize bir **Kodak** fotograf makinesi alınız.

Kodak, aile saadetini yaratan ve neş'eli günlerinizin mes'ut hatıralarını yaşatan en son fen harikasıdır.

Düşünmeyin! Bir da'vete, bir eğlenceye elinizde **Kodak** la gittiğiniz zaman her kes etrafınızı nasıl bir sevinç alâkası ile sarar. Bu sevinçten siz de uzak kalmayın.

KODAK

Fotograf makinesi gayet basit ve öğrenilmesi bir kaç dakikada kabil, kolay bir şeydir.

Sekiz yaşındaki çocuktan seksen yaşındaki ihtiyarlara kadar her kes kullanabilir. Kodak makineleri her keseye uygundur.

EVET HAYRET EDİYORSUNUZ

50 yaşında ve pek çok cigara
içtiğim halde dişlerim inci gibidir.
Bu ODOL diş macununun
her gün istiymaliyle tütün dumanının
sui-te'siratından ictinab edilirse
tabiatiyle mümkündür.

Tütün içtikten sonra ODOL ile yıkanılacak olursa ağzı serinletir ve tütünün fena lezzeli defolur.

Bu suretle ağız daima serin tutulur
ve birisi ile görüşülecek olursa
hiç bir zaman utanılmaz.

evet cigara içiniz fakat
ODOL kullandıktan sonra.

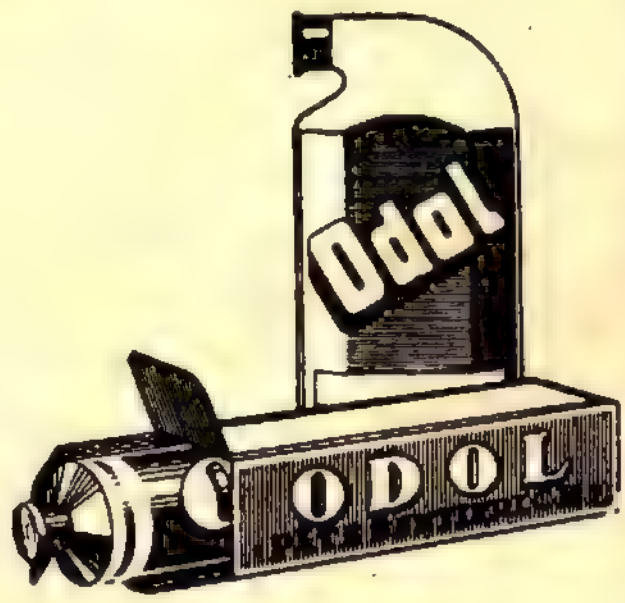

Mütareke Acıları

İşgal günlerinin feci' hatıralarını anlatan bu kîymetli kitap Maarif vekâleti ta'lim ve terbiye hey'etince takdir edilmiştir. Bu gibi eserlerin neşrini teşvîk eden Ta'lim ve terbiye hey'eti reisi Mehmet Emin Beyefendinin, eserin muharriri Kemaleddin Şükrü beye gönderdiği şu mektup Mütareke Acıları kitabının kîymeti hakkında bir fikir vermeye kâfidir:

"İkdam gazetesinde tefrika suretinde neşr editen (İşgal Facıaları) tetkîk ve mutalea edilmiştir. Vatanın uğradığı felaketli günleri, kuvvetli bir görüşle tasvir eden eserinizin, kitap şeklinde Milli kütüphanemize nakl edilmesi memleket ve gençlik için büyük bir kazanç olacaktır. Bu eserin bütün kütüphane ve Okuma Odalarımıza memnuniyetle ta'mim ve tavsiye edileceğini, hürmetlerime terdifen arz eylerim efendim."

200 sahifalı olan bu kitap 75 kuruşa Muhit idarehanesinden tedarik edilebilir...

Yazı Musabakasına İştirâk Edenler ve Yazıları

AÇTIĞIMIZ yazı musabakasının üçüncü şiir kısmına iştirâk eden liselilerimizin sayısı hakîykaten büyüktür: ayın on beşine kadar tam *otuz sekiz* eser aldık. Keyfiyet ve kîymet hususundaki fikirlerimizi az aşağıda söyleyoruz. Umumiyetle, gençliğimizin şi're hakîykî bir düşkünlük, genç ve zengin bir istiydat gösterdiği meydandadır. Bu tezahürden biz milli bir iftihar duyarız ve "*Muhit*" sahifelerini bu istiydatlara açmakla naçiz bir vazife gördüğüne daha ziyade kani'dir. Fakat biz en ziyade musabakamızın «kçüük hikâye» kısmına iştirâk edilmesini arzu ederiz. Bu musabakaya dair yalnız iki yazı gelmiştir, tabii ancak gelecek ay takdiri hükümlerimizi verebileceğiz.

Küçük hikâye genç muharrirlerin bir çok zihni seciyelerini inkişaf ettirecek bir faaliyet sarf etmesine hizmet eder; sırf tasviri ve plastik sahadan çıkıp analiz ve sentez yapmağa alışmasına, ahlakî ve içtimai mes'elelerle alâka ile meşgul olmasına yardımcı olur. Genç liselilerimizin «küçük hikâye» kısmına iştirâk etmelerini, mensur tasvirleri de ihmal etmemelerini temenni ediyoruz.

Musabakamız daimidir. Eserler bize her zaman gönderilebilir. Eserin musabakaya iştirâk için gönderildiği tasrih edilmeli ve adres mufassal verilmelidir.

***

İÇİNDE çok va'tli, özlü yerleri olduğu halde bütün parçayı bozan birçok da kusurları olan eserler aldık. Birkaç misal alalım:

Halkalı mektebi talebelerinden Abit Halûk beyden (Halkalıdan ilhamlar) serlavhasiyle aldığımız gayet uzun bir manzûmenin çok güzel parçaları vardır:

Koştum, beyaz gül kokan vucudu kokladım,
Mehtapta yıldızlardan kıskanarak sakladım

beytinin hele ikinci mısraı ne kadar ince bir şark hissinin tasviridir.

Sevgilisinin havai seyahatini anlatan şu parçaya bakınız:

Parlak ayın sedefli halesine atlamış
Bir kuyruklu yıldızın izlerini geçmişti.

Hayal geniş, güzel. Fakat *geçmişti* kafiyesine mukabil olarak iki satır aşağıda *dinmişti* mazisini görüyoruz. Kafiye muhtelif iki kelimede tekerrür eden ses veya ses grupudur. Yoksa tekrar edilen aynı kelimeler ve aynı cins edatlar ve lahikalar (eklentiler)—burada: *mişti*—kafiye olmaz.

Bu şiirde baştan başa böyle kafiyesizlikler vardır:

Gülgündu-gönlümdü; gülüyordu-duruyordu ... vs.

Şu parçaya da bakınız:

O an mehtapta *uçan* bir kotranın ışığı,
Önümden cevelanla *uçtu*, sessizce geçti,
Kenarından sulara puseler brakarak
Yakamozlar yaparak bir kayalığı seçti.

Görülüyor ki şair gördüğü güzelliği ve duyduğu bir levhayı tasvire çalışıyor, fakat tasvirini mükemmel yapmaya uğraşmayor: kotra hakkında sür'atle geçtiği için uçmak fi'li kullansa da aynı fi'li müteakîp iki mısra'da kullanmak derhal edebi zevkî ihlal eder.

Hasılı: bü genç şairin geniş ve zengin muhayyilesi ve nazm suhuleti kadar sabırlı çalışması da olursa daha kısa, kusursuz ve güzel şiirler yazacağına inanmak isteriz. Başka eserlerini bekleriz.

Bursa lisesinden Emin Halil beyin «cepheden selam» manzumesinde şu selis ve hisli parçayı görüyoruz:

Görürsen gerdanı benli Fatmayı,
Unutma gönlüne sevinç katmayı.
Tâli' yar olur da dönersem eğer
Dağlarda ışıklar yakarak yer yer,
Bir düğün yaparız şerefli şanlı...
Mademki Fatmacık bana nişanlı
Beklesin yolumu üzülmesin hiç.

Fakat manzumenin baş ve son kıt'alarında kusurlar var:

1) Kafiyesizlik: *Ufuklarına, sularına* kafiye olmaz (ufuk-su)

2) Aynı mahiyette olmayan iki mütemmim «-le» ile cem' edilmemeli:

O garip köyle ihtiyar nineme selam söyle (garip köye, ihtiyar nineme... denmeliydi ki

buna da vezin ve kafiye müsaade etmez. Anamla babama, babamla anama denir, çünkü her iki mütemmim aynı mahiyettedir, ikisi de şahs ve ebeveynden biridir. Kafiyenin ve veznin müsaadesizliğinden mantıkî bir ifade hatasına düşülmüştür. Buna cevaz verilmemelidir).

3) Yokardaki selis ve güzel kısımdan sonra şu:

Elbette gönlünü doldurur sevinç

mısraı geliyor ki yine kafiye sebebiyle kuvvetten çok kayb etmiştir. Hakîykaten, «hiç» edatına ifadenin selisliği, kuvveti ve hissiliği haleldar olmadan kafiye getirmek çok güçtür. Genç şair «üzülmesin hiç» yerine «hiç üzülmesin» deseydi şüphesiz ikinci mısraı tamamiyle bütün manzumenin ruhu ile ahenktar olarak nazm edecekti.

Bu manzumenin üçüncü parçası ise ölümün kara hayalini ümmidin tatlı aynası önüne çekiyor, bütün ruhi te'siri değiştiriyor. Dördüncü parçadaki «çevre» göndermek motifi çok güzel düşünülmüş bir aksesuvardır, milli ruha da muvafıktır, fakat ölüm ortadan kaldırılmalıdır.

Emin Halil beyin, tekrar emek vererek, manzumesini islah etmesini rica ederiz.

Musabakadan evvel bâzı şiirlerini neşr ettiğimiz Galatasaray lisesinden Vahdet Gültekin beyin de bu ay musabaka haricinde kalmak üzere gönderdiği «Sisli akşam» manzumesinde dikkatsizlikle iniş-gidiş kafiyeleri kullanılmıştır. Bu genç şair kalemini, şimdiden kuvvetli bir fırça gibi kullanıyor. Fakat kendisine santimantalizme meyl etmemesini tavsiye ederiz. Bundan evel gönderdiği şiirler arasında bir de (yaşamak ihtiyacı) vardır, şöyle bir kıt'a ile başlar:

Hıçkırıklarla ağladım, için için ağladım,
Her bir acı saçımın bir telini yolarken.
Deli gibi ağladım, bilmem niçin ağladım,
Her acıyle kalbimde bir emelim solarken.

Bu dört mısra' onu böyle derinden ve için için ağlatan acı, emellerinin solması hakkında hiç bir ruhi temsil vermeyor. Bir de onun muhtelif İslanbul tasvirlerini okuyunuz, manzara bütün hususilikleriyle göz önünde canlanıyor. Bu nushada neşr ettiğimiz «sisli akşam» da, işaret ettiğimiz o kafiye za'fına rağmen, pek kîymetli bir tablodur.

Yine Galatasaraydan Manyasi zade Mübin beyin Takviminde bâzı kusurlariyle beraber güzel kısımlar da vardır:

Hırsımın şiddetinden yaşarırken gözlerim
Ateşten kırbaç gibi kamçılar beni kanım.
Titreyen ellerimle indiririm takvimi,
Yapraklarını zevkle birer birer atarım;
Doğmadan öldürürüm gelecek günlerimi

***

İŞTİRÂK eden bütün gençlerin şiirlerinden beğendiğimiz yerleri birer birer göstermek ve kusurları hakkındaki fikirlerimizi iyzah etmek isterdik, fakat yerimiz daha ziyadesine müsait değildir.

Bu ay şiirlerin birinci ve ikinci mükâfatı kimseye verilememiştir. Galatasaraydan Cahit Sıtkı beyin *"Eski saadetinle"*, İstanbul kollejinden L. Nur hanımın *"Karanlıkta kayb oldu"* şiirleri üçüncü, Halkalı mektebinden Abit Halûk beyin *"Bora"*, Bursa lisesinden Emin Halil beyin *«Çeşme"* manzumeleri dördüncü mümükâfatları kazanmıştır.

Çocukların neşesi!
Ebeveynin saadeti!
Kansızlık, zafiyeti umumiye ve sinir rahatsızlıklarına karşı binlerce doktorlar tarafından tavsiye edilen.
Arsénoferratose
kuvvet ilâcını dünyanın her tarafında valideler ve çocuklar büyük bir memnuniyetle kullanarak pek büyük faide görmektedirler. Her eczanede bulunur.

Cihan Hadiseleri

Hindistan meselesi yuvarlak masasda

Londra da Saint James Sarayında, Kraliçe Anne Salonuuda İngiliz Hey'eti murahhasası Liberal ve muhafazakâr murahhasları, kabine a'zası, Hindistan ın her sınıf halkını temsil eden murahhasların iştiraki ile toplanan büyük konferansın ilk celsesine ngiliz Başvekili riyaset etmiştir.

İspanyol İhtilalcilerinin ilk önce ihtilal bayrağını açtıkları Jaca kalesi.

Neticesiz kalan bir ihtilal başlangıcı

İhtilali bastıranlar Kumandan Estrodo Mayor ile ihtilali bastırmakta hüsnü-hizmeti görülen zabitlerden biri.

Evinizi Süsleyecek kolay El İşleri

BU ay Muhit kari'lerine yapılması kolay olduğu nisbette çay masanızı süsleyici bir elişi veriyer. Diğer sahifedeki örneğin altına kopya kâğıdı koyduktan sonra örneğin üzerinden kurşun kalemle giderseniz örneğin aynını kumaşınızın üzerine çıkarabilirsiniz.

Açık krem keten üzerine evvela örneği çizin. Sonra ayrıca münasip renk ketenler üzerine muhtelif meyve veya yaprak şekillerini de çizin. Bunları keserken çizginin bir az dışarısından gidin. Sonra her şekili asıl ketenin üzerinde kendine tekabül eden şeklin üzerine yerleştirerek etrafını teyelleyin ve etrafını ilik işi ile dikin. Küçük meyveleri böyle aplike etmektense doldurarak işlemek daha muvafıktır. Krem keten üzerine elmalar sarı, tuğla rengi veya turuncu olup etrafları kahve rengi pamukla işlenebilir. Yapraklar yeşil ketenden oyulup yine yeşil pamukla işlenir. Örtülerin etrafı da yeşille işlenir.

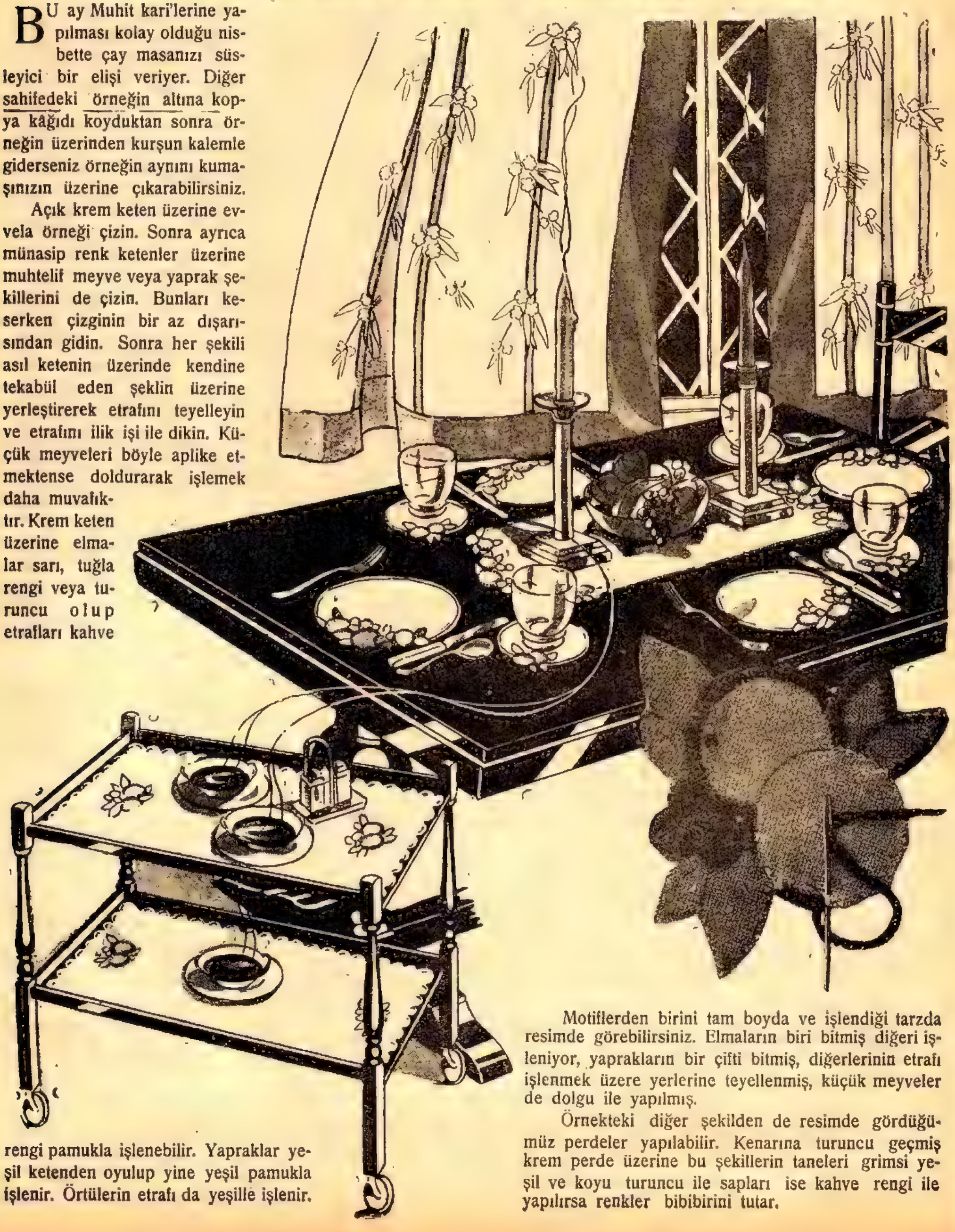

Motiflerden birini tam boyda ve işlendiği tarzda resimde görebilirsiniz. Elmaların biri bitmiş diğeri işleniyor, yaprakların bir çifti bitmiş, diğerlerinin etrafı işlenmek üzere yerlerine teyellenmiş, küçük meyveler de dolgu ile yapılmış.

Örnekteki diğer şekilden de resimde gördüğümüz perdeler yapılabilir. Kenarına turuncu geçmiş krem perde üzerine bu şekillerin taneleri grimsi yeşil ve koyu turuncu ile sapları ise kahve rengi ile yapılırsa renkler bibibirini tutar.

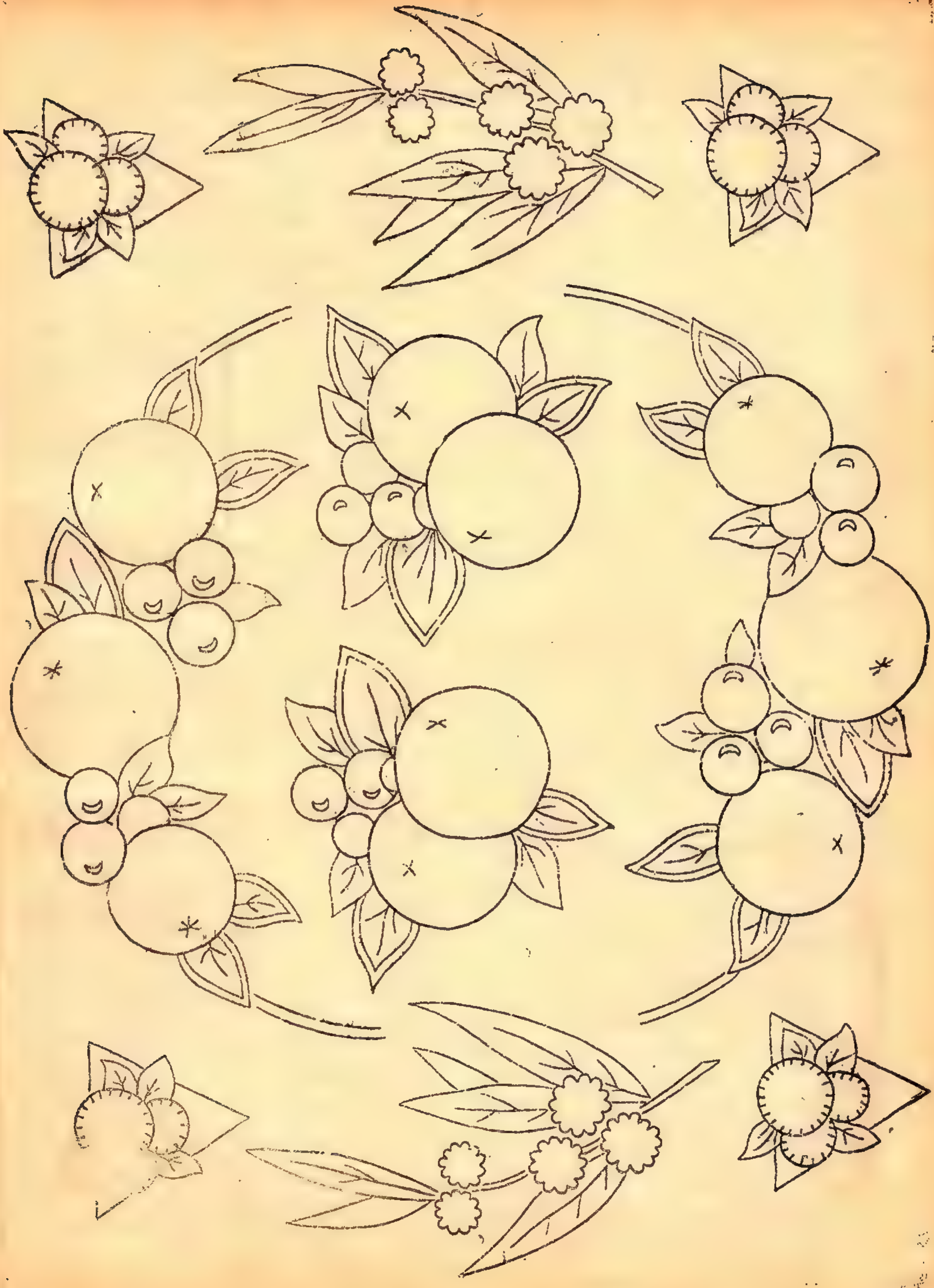

Dekoltenizi Yüzünüze Uydurunuz

BÂZI kadınlar giyimlerinin zerafeti ile tanılırlar. Bunlara şöyle sathi bir nazarla bakılınca hallerinde bir fevkaladelik görülmediği halde kusur bulmak imkânı yoktur. Bunun sebebini merak edenler çoktur. Bence bu kadınlar kîyafetlerinde en ziyade teferruatı kendi "tip„ lerine uydurmağı bilenlerdir. Hattâ bu uğurda iycab ederse modadan biraz ayrılmaktan bile çekinmez, büsbütün kendilerine mahsus bir tarz ihtiyar ederler.

Güzel bir tuvalet ile yakışıklı bir tuvalet arasındaki farkı anlamayan kadın hiç bir zaman tamamiyle zarif olamaz. Misal olarak dekolteyi ele alalım. En ehemmiyetsiz görünen bu kısım bâzan mükemmel bir elbiseyi insanın üstünde iğreti gibi göstermeğe kâfidir. Resmilere dikkat ediniz. Yukardaki model top yüzlü bir siymaya en ziyade yakışacak ve topluca bir boynu uzatacak bir yaka arz eder. Bu çehre yuvarlak açılmış bir yaka içinde mutlak kısık bir boyun ayın on dördü gibi bir yüz olurdu.

Aşağıda sol taraftaki uzun yüzlü "tip"e de uzun ve sivri açılmış yakalardan kaçınmak lazımdır. Bn tarzda yüzler için sabah ve spor kostümlerinde resimdeki gibi bir yaka, akşam ve gece tuvaletlerinde yuvarlak veya kayık şeklinde açılmış yaka en elverişlidir. İnce tüy gibi "jabo" ve eşarplar boynun fazla inceliğini kapatmak iytibariyle çok işe yarar. Sağ taraftaki az çok dört köşe çene ise mutlak, ufak da olsa bir yakaya mühtaçtır, ve dekoltesi U veya V şeklinde açıldığı ve uçları uzunca kravat takdığı zaman adeta beyzı görünecektir.

EMİNE SAFFET

ŞAL MODASI

EN eski zamanlardan beri medeni memleketlerde kibar muhitlere mensup kadınlar zarif işlemelerle müzeyyen şalları hiç bir vakît ihmal etmiş değillerdir.

Romalı kadınlar gezintiye çıkarken şal tarzında kîymetli kumaşlara bürünürler, İspanyol kadınları ise tiyatro, konser ve danslarda behemehal şalla örtünürler. Bu şallar büyük saçaklı ve mütenevvi' brodelerle işlenmiş gayet zarif ve şık kumaşlardan yapılmaktadır.

Eski zaman tezyinatının başında gelen ve çoktan beri unutulmuş gibi görünen şalllar, yine moda sahnesine çıkmıştır. Çok moda olan bu şalların başlıca farkı evvelce olduğu gibi ağır kumaşlardan yapılmamasıdır. Şimdiki şallar hafif, zarif şekillerde krep döşinlerden yapılmaktadır.

Bu sahifada nazarı-takdirinize arz ettiğimiz şal numunelerini tersim eden Madmazel Greta, Tepe başında Lala lokantası karşısında Hidayet apartmanındaki moda salonunda, isteyen hanım kari'lerimize, fahri olarak, İspanya ve Venedik modeli son moda şallar hakkında fikir ve ma'lûmat verecektir..

Kostüm Kalıbının Ta'rifi

Biçiliş:

BU etekle jaketi yapmak için 1 metre eninde olursa üç metre kumaş lazımdır. Resim 1 de gördüğümüz gibi kumaşı boyuna katlayıp, katlanmış hattın üzerine jaketin de eteğin de arka parçalarının ortasını yerleştirerek biçin. Jaketin ön parçasıyle kolunun alt kısmını resimde gösterildiği gibi yerleştirin. Kemer için

on santim eninde bir parça kesin. Resimde noktalarla gösterilen ensenin arkasına konacak parçayı, arka kalıbının ense oyuğunu ta'kib ederek beş santim eninde bir parçadan biçin. Kumaşın mütebakisini açıp enine katladıktan sonra bir kenardan ta o bir kenara kesin öyle ki yüz yüze bakan iki müsavi parça olsun. Bunları biribirine iğneledibten sonra eteğin ön tarafını top kenarile aynı hizaya getirerek kesin, kolun üst kısmını resimdeki gibi yerleştirerek biçin. Kalan kumaştan beş santim eninde düz parçalar kesin. Bunlar jaketin etrafına, eteğine ve kol uçlarına lazımdır.

Dikiliş :

ETEĞİN ön parçalarının ön kenarlarını kıvırın. Kalıptaki işaretlere dikkat ederek eteğin yan dikişlerini dikin. Kalıptaki küçük kesiklerin yerinden belin her iki tarafına üçer pens yapın. Penslerin derinliği on beşer santim olursa muvafıktır. Pensler dikildikten sonra, ortasından kesip pensin içeri aldığı parçayı iki tarafa açıp iyice ütüleyin ki penslerin altı kaba kaba durmasın. Şimdi etek ucunu kıvırın.

Eteğin yukarı kısmını iki buçuk santim eninde bir grogrene diktikten sonra, dikilen ucu grogrenin üzerine kıvırıp kenarını verev bir parça ile dikerek kapatın. Kalıpta küçük kesiklerle işaret edilen ön etek ortaları üstüste gelinceye kadar sağ ön eteği sol ön eteğin üzerine kavuşturun ve bel boyunca fermjüple ilikleyin. Kumaştan kestiğiniz kemer parçasını ters tarafından iki kat edip diktikten sonra tçini dışına çevirip uçlarını da bastırdıktan sonra bir toka takın.

Jaketin penslerini diktikten sonra yan ve omuz dikişlerini dikip iyice ütüleyin.

Ön pervazları, arka kalıbın ensesine göre oyup kestiğiniz ense parçasının iki ucuna dikin. Bundan sonra, jaketin etek ucuna gelecek pervaz parçalarına takın. Resim 2 de gördüğünüz gibi jaketin uçlarına iyice oturması için buralarını verev dikin. Dikişleri iyice açıp ütüledikten sonra, pervaz parçalarını ense ön ve etek ucuna teyelleyin. Pervazları jaketin yüzüne çevirerek iyice ütüledikten sonra teyelleyin; bunun üzerinden de ta kenardan makina ile dikin, Bu jaket ilik düğme ile iliklenir. Cep yerleri jaketin etek ucundan on santim yukarıda tam kalçaların üzerindedir cepleri yapmak için resim 3 ten istifade edilebilir.

Kolları takarken kısa dikiş boyunun boleronun ön tarafındaki işarete gelmesine dikkat edin

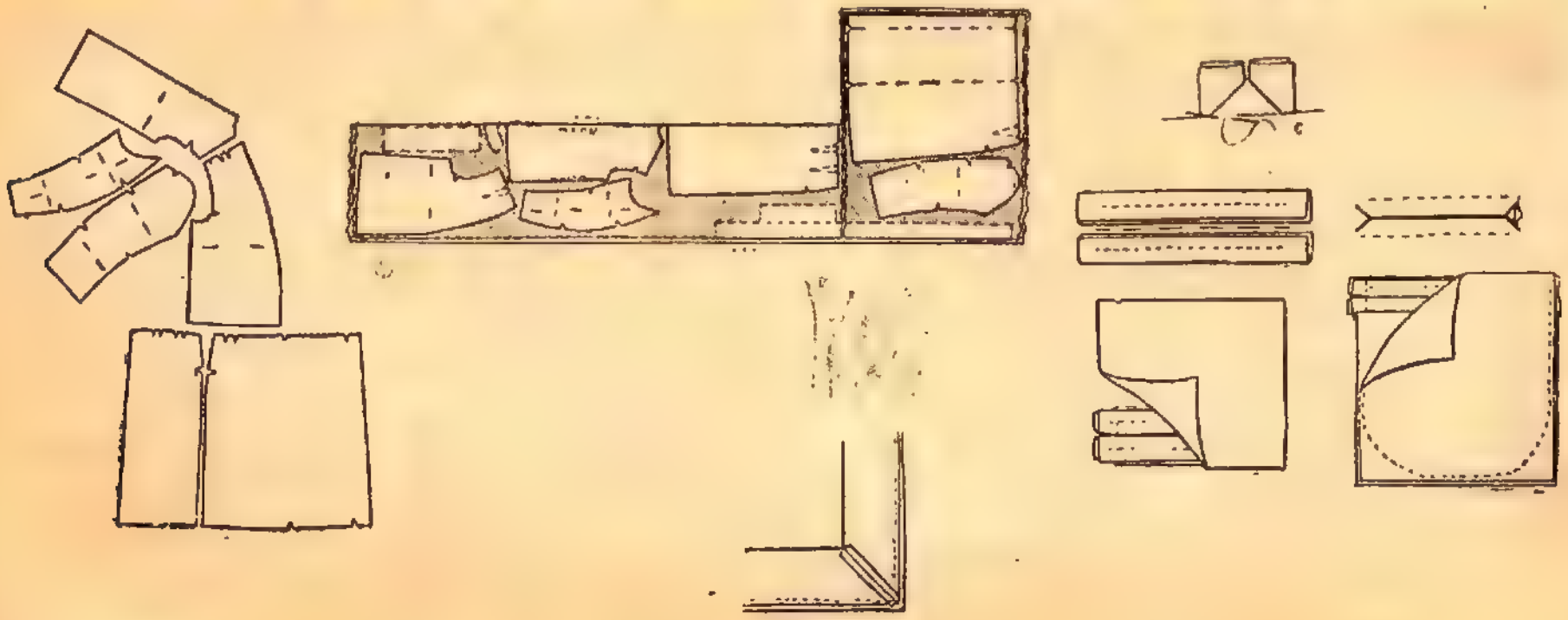

1 2 3

MODA

1 ve 2. Yeni mevsimin moda hatlarını gösteren bir kostüm. Etek kalçalarda sıkı ve aşağıda kloştur. Etekle jaket koyu renk ince dradan yapılabilir. Bask denilen belden aşağışı volanlı gibi duran bu üstten geyilen bluz bu sene pek modadır. Bluzun yakası beyaz ipeklidendir.

3 ve 4. Bir ilk bahar takımı. Etek ve kazak düz renk ince yünlüden, üzerine giyilen düz jaket satrançlı çizgiler üzerine kumlu kumaştandır. Kemer parlak rugandandır.

Şen Çocuklar

Burhan suda köpürttüğü sabunun köpüklerini havada uçuruyordu, köpeği Bobi de balon gibi uçan bu köpüklerin arkasından koşuyordu. Bir aralık bu köpük balonlarından biri Bobinin burnuna çarptı ve patladı. Zavallı hayvanın burnunun direği sızladı.

Bobi can acısıyle sokağa fırladı. Patinaj yapan ve kayb olan toplarını arayan Hasanla Alinin peşine takıldı.

Bu sırada rüzgâr Hasanın başından şapkasını kaptı. Şimdi şapka hiç bir yerde durmayor, oradan oraya uçuyordu.

Bobi ve arkadaşları şapkayı yakalamak için koşmaya başladılar. En nihayet Bobi şapkayı yakalamaya muvaffak oldu. Fakat ne tuhaf... Şapkanın altında Burhanın küçük kedisi çıkmazmı?

Artık Bobi bu muvaffakîyetinden çok memnun bir halde sıçramaya başladı. Bu suretle de kayb olan topu meydana çıkarmış oldu...

BULMACA

Bu resimde evin hanımı ile iki hizmetçisi nerede saklıdır, bulu z...

Guruptan Sonra

(26 ncı sahifeden devam)

— O halde niçin onu mezardan çıkarmayorsun? deye bağırdı, çıkarsan da görsek ne eyi olurdu... Evvelce onu, görmeden bakan sabit nazarlariyle, titiz bir anne zann ediyordum; kendisine bir şey söylediğim zaman, bana cevap vermeyordu; iki elini nereye sâkladığını bilmeyorum; okşadığım vakit hiç kımıldanmayordu. Baba, yalvarırım sana, mezarı aç ve beni brak da gideyim, senin dediğin gibi bizi seven öteki annemi arayayım.

Kuan Hue kızını kucaklayarak:

— Öteki annen de, bu odadaki annenin aynıdır. (dedi ve ona heykeli gösterdi.) Diğer üçüncü bir anne daha var ki siz onu nasıl bulacağınızı bilmezsiniz. O benim kalbimde, sizin kalbinizde, bizi ihata eden her şeydedir. Her tarafta onun yüzünü görüyor ve sesini işitiyorum. Ma'kul ve mu'tekîd olunuz, kalbinizi annenize hasr ediniz, göreceksiniz ki o sizinle konuşacaktır.

Artık ilerleyen gece soğuyor, lambada gaz bitiyor ve Çeng Yeunun göz kapakları ağırlaşıyordu.

— Vakit geç oldu, çocuğum, annenin hikâyesi uzundur. Onu anlatmaya bir sene bile yetmez. Ben sana gene anlatırım. Şimdi anneni kucaklayıp, sonra istirahat etmen lazım...

ÇOÇUK yattıktan sonra o da, odasına girdi, mantosunu çıkardı ve uzun zaman, ölen karısının sevimli yadigârları olan, yüzüğünü ve kemerindeki kiymettar taşları eliyle okşadı. Bu, yatmadan evvel her akşam yaptığı âdetti. Sonra heykele yaklaştı. Bu hissiz ve sert şeye eliyle yavaşça dokundu ve ona hitab etti: "Sevgilim, bana ihtiyarlığımı teselli ile geçirten iki evlat bıraktığın için sana teşekkür ederim. Fakat sensiz bu hayat boş ve geceler uzun. Tekrar dirilmeni ümid ediyor ve bekleyorum.„

Sükût içinde hürmetle, uzun zaman heykelin, maalesef henüz pek noksan olan duyma hissimizin idrâk edemediği, cevabını bekledi.

Uzun bir sükûttan sonra, başını çevirince, salonda kendi kendine bir şarkı mırıldanarak çiçek sepetini dokuyan Çeng Huanı gördü. Ona pencereden:

— Gece yarısı oldu kızım, dedi, işini brak, yarın yaparsın. Şimdi istirahat zamanıdır. Kardeşine bak, yalnız kalmasın, belki korkunç ru'yalar görüyordur.

Çeng Huan lambayı götürünce, zulmetler evi doldurdu. Koan Huenin odasında yolunu şaşırmış bir ateş böceği, Kuan-Şan-Heng-Meinin başına kondu: Şimdi heykel zaman zaman tebessüm ediyor ve gözlerinde munis bir ifade var.

Ve meddücezrin uğultusu, cırcır böceklerinin sesi ve çatı çengellerinin gürültüsü, gecenin bu sükûnetine, sevgilinin ezeli bir türküsü gibi, ahenktar bir ninni söyleyordu.

Eyilikler

(45 inci sahifeden devam)

biraz daha sıkmamız lazım gelecek, zavallı Hélène im... Kendilerine eyilik ettiğim adamlara muracaat ettim... Bana inanmayacaksın: aldığım cevaplar hep baştan savma şeyler... Çok da yoruldum..

Madam Golopieu:

— Yorulduysan yat, deye cevap verdi.

Muzaffariyet saati çalmıştı. Fakat kendi harabisinden daha ziyade beşeriyetin nankörlüğüne ağlayan yaşlı kocası karşısında kadının kalbi parçalandı.

Ertesi gün Madam Golopieu esrarengiz surette ortadan kayb oldu. Bir sürü erzakla eve döndüğü zaman:

— Sen istemenin ve almanın yolunu bilmeyormuşsun, dedi, müsterih ol ve yorgunluğunu giderinceye kadar yat. Bak... ben de ufak bir tur yaptım. Kimin yanına gidip söze başladımsa cüzdanlar açıldı. Ye'se kapılma; ve bana hiç bir şey sorma, hayatımızın sonuna kadar bizi idare edebilecek, hattâ ara sıra kendimize ziyafet çekebilecek kadar paramız var...

Golopieu yatağı içinde doğruldu. Hayalin ilahi şu'lesi yeniden gözlerinde parladı. Dili dolaşarak kekeledi:

— Görüyorsun ki... büsbütün haksız da değildim... Bu kadar uzun zamandan sonra, eski bir eyiliği hatırlamamak ve muracaatımızı redd etmek saygısızlığında bulunamazlardı... Val... İnsanlar bu kadar fena kalpli değildir... Ne dersin?

Ve madam Golopieu müteessir bir tavırla, te'yid etti:

— Hakkın var, kocacığım, İnsanlar o kadar fena kalpli değildir...

Fakîrler

(29 uncu sahifeden devam)

şı yastığın üstüne düştü. Dışarda korkunç denizin gürlediği esnada ağzından arasıra yarım ve kesik kelimeler dökülüyordu: «Zavallı kocam! aman yarabbi? acaba ne deyecek? Zaten onun derdi kendine yetiyor. Ah! ne yaptım ben! başında beş çocuk. Bu baba çalışıyor. Sanki az zahmet çekiyormuş gibi ben de ona daha çok sıkıntı vermiş oluyorum. — Ah! o mu? — Hayır, kimse yok — Fena yaptım — Eğer beni döverse «haklısın» deyeceğim — O mu? — hayır — Ne âlâ — Birisi giriyormuş gibi kapı kımıldayor. Fakat hayır — İşte zavallı adam — O değil mi — Ah! şimdi içeri girecek deye korkuyorum.»

Sonra gittikçe içindeki ıztıraba dalarak titrek, düşünceli kaldı, bir girdaba girer gibi merakı içinde kayb oldu. Artık hariçteki sesleri, siyah yaygaracı martıları, kudurmuş denizi, rüzgârı, dalgaları, hiçbir şeyi işitmeyordu.

Birdenbire kapı gürültü ve aydınlık içinde açılarak içeriye beyaz bir şua' gönderdi ve balıkçı ıslak ağları sürüyerek neş'eli bir tavırla eşiğin üzerinde göründü:

— Deniz işte böyledir.

***

JANİ o sen misin!» diye bağırdı ve kocasını bir aşıkı kucaklar gibi kucaklayarak bağrına bastı. Kocası «benim, karıcığım» derken o, heyecanla üstüne başına sarılıp öpüyor, balıkçı alevli ocağın aydınlattığı alnı üzerinde sevgili Jani sinin aşkıyle gülen eyi ve memnun kalbini gösteriyordu:

— Beni soydular. Deniz.. bu bir orman, dağbaşıdır.

— Hava nasıldı?

— Sert.

— Balık?

— Fena... fakat görüyor musun? seni kucaklayınca hiçbir şeyim kalmadı. Halbuki hiç balık tutamadım. Ağım delindi. Esen rüzgârın içinde sanki bir şeytan saklı idi. Ne gece, Allahım! bütün bu karışıklığın içinde bi lahza öyle zann ettim ki halat kopmuş ve kayık batıyordu... Sen ne yaptın, karıcığım?

— Ben, ah yarabbi! hiçbir şey, her zaman olduğu gibi. Dikiş diktim, denizin uğultusunu dinledim ve korkuyordum.

— Evet kış sert. Fakat bizce müsavi.

O zaman bir fenalık yapanlar gibi titreyerek:

— Şey, dedi, bizim komşu öldü. Dün, hayır... yâni siz gittikten sonra, gece. İki çocuk braktı. Birinin adı Giyom, ötekinin Madlen. Biri daha yürüyemeyor, öteki zorla yürüyebiliyor. Zavallı kadıncağız ihtiyaç içinde idi.

Erkek vakur bir tavır aldı. Fırtınanın ıslattığı takkesini bir köşeye attı ve sakalını kaşıyarak:

— Hey! Allahım, dedi, bizim beş çocuğumuz vardı. Şimdi yedi olacak. Bu fena mevsimde bâzan akşam yemeğini yemeden bile yatıyorduk. Şimdi ne yapacağız?... Ah! neler düşünüyorum! Ne çıkarmış, bu benim kabahatım değil ya! Allahın işi. Bunlar gayet derin hadiseler. Bu zavallıların annellerini almakta elbette bir hikmet var. Vakıa bu büyük bir darbedir. Böyle şeyler ağırdır. Bunları anlamak için çok eyi düşünmek lazım... Fakat çocuklar çok küçüktürler. Çalışsınlar denemez. Karıcığım! git getir onları. Eğer uyanmışlarsa ölünün yanında yapyalnız korkarlar. Bak! annelerinin ruhu kapımızı çalıyor. Açalım bu iki çocuğa. Onları da bizimkilerin arasına karıştırırız. Hepsi beraber akşamları dizlerimize tırmanırlar, bizim beş çocuğumuzla hemşire kardeş olarak yaşarlar. Onların bizim çocuklarımızla bir arada beslendiğini gören Allah da bize daha çok balık verir. Ben şarap yerine su içerim, iki misli çalışırım. Mes'ele yoktur. Git getir çocukları!... Fakat nen var? Bundan müteessir misin? Her zaman daha çabuk gider gelirdin...

O zaman kadın titrek bir elle yatağın perdelerini açtı:

— İşte buradalar,

Henry Bataille

58 inci sahifeden devam

sonuncusunu, temsil edilmiş son piyesi olan "İnsan Eti — La Chair Humaine" münasebetiyle ve 15 kânunusani 1922 tarihli (Revue de Paris) mecmuasında neşr etmişti. Bunda, Bataille "keyfi, cahilane ve anlayışsız tenkît" e yine şiddetle hücum ediyor ve beyannamesini şöyle bitiriyordu :

"Bana gelince, ömrüm olursa, daha on beş, yermi senelik bir sa'yim var. Piyeslerimin etrafındaki patırdıların, bağrışmaların neye müncer olabileceğini doğrusu anlamayorum. Bunlar beni yazmaktan men' edebilecekmi? Hayır, değilmi. O halde... demek ki insanın, yalnız kendisi için değil, başkaları için de, inad etmesi ve sebat etmesi lazımdır. İşte o vak'adan bu neticeyi çıkarmalıyız. San'atkârlar, her sahada, mukavemet etsinler, tenezzül edip müsamehalara muvafakat etmesinler; işte fikirlerin atisi için ehemmiyetli olan nokta budur!„

Altı hafta sonra, Bataille ın o hiç beklenilmeyen vefatını duyduğum zaman, kaderin gaddarlığını ve istihzasını gösteren bu son beyanat hatırıma geliyordu. İşte siyah rüzgârın kuvvetli nefesleri karşısında o layemut görünen yüksek meşale de tıpkı solgun bir mum ziyası gibi sönüyor; mütemadiyen merhamet, şefkat ve aşkla çarpmış olan hararetli ve hassas kalb ilelebet duruyor, ve buna karşı hiç bir şey yapılamayor. Zekânın ebediyete doğru hamlelerine rağmen zavallı "İnsan eti" fenaya mev'ut ve mahkûm...

Ölüm, Bataille ı velut ve kuvvetli bir sinni-kemalde yakaladı. 2 Mart 1922 de, öğleden sonra saat beş buçukta idi. Bir saat evvel, Bataille, (Malmaison) daki malikânesinin parkında Yvonne de Bray nin refakatinde geziniyordu. Ondan sonra yazı odasına gelmiş ve, sonuncusundan evvelki eserinin, yâni "Temellük — La Possession" un matbaa müsveddelerini tashihe koyulmuştu. Eşhastan birinin vaziyetini gösteren satırlardan birinde küçük bir noksan gördü: "Ayakta durur, bir iskemlenin arkasını oğuşturur" denmişti; bunu sildi, sahifanın yanına şu tashihi işaret etti: "bir iskemlenin arkasını elleriyle sıkar" tam bu esnada Henry Bataille birden bire bir nefes darlığı ile boğularak ayağa kalktı, elleriyle koltuğunun dirseklerini sıktı, bağırarak düştü ve öldü.

* * *

KALEMİ elinde olarak, uzun illetler ve sıkıntılar çekmeden bu ani gidiş, munhasıran güzelliğe mevkuf bir hayatın "senbolik" tetevvücüdür.

Tabiatın ve hayatın nihayetsiz şekli güzelliklerine, ülvi hislerle kuvvetli heyecanların güzelliklerine ve kadının mütenevvi' ve esrarenğiz güzelliklerine mevkuf bir hayat...

Güzelliğe olan bu aşk ve meftuniyeti Henry Bataille, ölünceye kadar ve on iki seneden fazla bir müddetle, uzletine sadık bir refika ve ibda' ettiği eşhasa, kelimenin en yüksek ma'nasiyle, mümessile olmuş Yvonne de Bray nin zi-hayat güzelliğine de vakf etti.

Bu meşhur san'atkâr ricamı kabul ederek 15 mayıs 1922 tarihli şu müessir mektubiyle beni şerefyap etmişti:

Efendim,

Size bu kelimeleri alelacele yazdığımdan dolayı beni ma'zur görünüz. Fakat o derece ümitsizim ki hattâ üç satır yazı yazmak bile irademin fevkîndedir!

Perestişe şayan bir adam olan Henry Bataille ın hayatına dair mektupla tafsilat vermek; bu, ne güç bir iş. Köyde, tam bir inziva içinde yaşayarak ancak eserlerinin temsili için senede bir kaç ay Parise gelen bu dâhinin ne olduğunu anlatmak için saatlerce söz söylemek lazım. Gezerken, dostlariyle görüşürken, hulâsa bütün hayatında ve mütemadiyen fikren çalışırdı. Ara sıra, bana yazı masasına oturmamı rica eder ve inanılmaz bir suhuletle bütün bir sahneyi, tashihsiz olarak, bir hamlede yazdırırdı... Affınızı rica ederim, fakat benden istediğiniz şey, şu halimdeki kuvvetlerimin fevkînde... Arzunuzu yapabilmek isterdim fakat, bu, çok taze olan bir yarayı açmak olacaktır. Mektubumun irtibatsız cümlelerini ma'zur görüüüz. Bilhassa sakın bunu istiymal etmeyiniz ve düşününüz ki beşeri ümitsizliğinin son kademesine varmış olan bir mahlûk tarafından karalanmıştır. (Yvonne de Bray.)

Ümid ederim ki Madame Yvonne de Bray, emrine itaat etmemiş olmamı ma'zur görecektir. Şairin vefat etmiş olduğu malikâne olan (Malmaison-Rueil) den yazılmış olan ve aşk ve elemle ihtizaz eden bu satırları saklasaydım, bizzat Henry Bataille ın ruhu müteezzi olurdu sanıyorum. Siyah bir çerçeve ile muhat olan bu satırlar belki de "İnsan eti" müellifinin, önünde düşüp öldüğü yazı masasının üstünde yazılmıştır. Yvonne de Bray i, matem ile örtülü fakat iyman ile nurlu olarak, boş evin ve hazin parkın içinde, mukaddes hatırayı muhafaza eden bir peri, aziz dehanın ebedi ateşi etrafında âyin yapan bir rahibe gibi dolaşıyor, tahayyül ediyorum...

Tiyatro

(47 inci sahifeden devam)

mik bir ders, türkçe lisanı ve kıraat ta bir ders olarak üç muvazzaf muallim tarafından okutulacaktı. Ayrıca meccanen ve konferans şeklinde tedrisatta bulunacak zevat olursa bunlara da tarih, temaşa san'atı, edebiyat, hikmeti-bedayi', usulü-muaşeret gibi dersler okutturulacaktı. Mali ve idari ahkâmı da muhtevi bulunan bu nizamname otuz yedi maddedir. Bu nizamname mucibince darülbedayi' meclis - iidaresine ilk defa teşrifat umum müdürü İsmail Cenani, İstanbul meb'usu Salâh Cimcoz, karantina idaresi meclisi a'zasından doktor Hüseyin Suat, karantina idaresi muhasebecisi İbnürrefik Ahmet Nuri, Yeniköy belediye müdürü Savni, Kadıköy belediye müdürü Celâl Es'at ve düyunu-umumiye idaresi mektupçusu Vahit Beyler ta'yin olundular. Bu meclisi-idare ilk defa—23 Nisan 1331,1915—Letafet apartımanındaki merkezde toplandı, heyeti-edebiye a'zalıklarına Aptülhak Hâmit, Halit Ziya, Cenap Şahabettin, İzzet Melih, Münir Nigâr, Müfit Ratip, Hüseyin Rahmi Beyleri intihab etti. Bu zevattan Aptülhak Hâmit B. iytizar ederek bu vazifeyi kabul etmemiş, Hüseyin Rahmi B. de heyetin hiç bir içtimaına iştirâk etmemiştir. Meclisi-idare a'zasından Vahit B. de bir içtima'da bulunduktan sonra istiyfa etmiş, yerine İzzet Melih B. seçilmiştir. Meclisi idare ilk içtima'da eski tiyatro kısmı müdürü Reşat Rıdvan Beyi de yirmi lira aylıkla dahiliye müdürlüğüne ta'yin etti. İkinci içtimaın bağlandığı karar da şu oldu : Musikî ve tiyatro kısımlarına evvelce ta'yin edilmiş olan muallimlere teşekkür edilerek vazifelerinin hitam bulmuş olduğunun tebligi.

Üçüncü içtima'da darülbedayiin musikî kısmının vaziyeti konuşuldu, «musikîi-hazırın tedris ve ta'mimi ve musikîi-umuminin neşriyle meşgul şu'be küşadı atiye ta'lik» edilerek «şark musikîsinin ziya' ve inhilalden vikayesi ve eski klasik âsârın notalarının o zamanlar çalındığı gibi zapt ve hıfziyle idamesi ve musikî zevkînin ta'mimi kararlaştırıldı. Antuvanın kurmak istediği konservrtuvar bu kararla defn edilmiş oluyordu. Musikî kısmında Tamburi Cemil, İsmail Hakkı Beylerle Hafız Ahmet ve kemani Leon Hancıyan Efendiler muallim olarak ipka edildiler, tiyatro kısmında da türkçe muallimliğine beş yüz kuruş aylıkla Arif Hikmet, evza' ve etvar muallimliğine beş yüz kuruş aylıkla Rıza Tevfik, hitabet ve ahengi-elfaz muallimliğine vekalâten ve iki yüz elli kuruş aylıkla yine Rıza Tevfik Beyler ta'yin olundu. Temsil heyeti kadrosu da şu suretle teşkil edildi: Kınar Hanım—aylığı 1200 kuruş—,Adriyen H. 900, Roza H. 800, Beatris H. 800, Ertuğrul Muhsin B. 1000, Şadi B. 1000, Muvehhit B. 1000, Raşit Rıza B. 1000, İ. Galip B. 700, Ziya B. 500, Keğam Efendi 500 kuruş. Bir müddet sonra bu kadroya şu sanatkârlar da ilave olundu: Eliza Binemeciyan H. 1200, Sara Mannik H. 800, Nurettin Şafkati B. 1000, Onnik Binemeciyan Efendi 700 kuruş aylıkla. Yine bir müddet sonra da Ziya ve Keğam Efendiler kadrodan çıkarıldılar, temsiller başladığı zaman da sanatkârlardan bâzılarının maaşlarına birkaç lira zamm edildi.

Müessese için yapılan ilk bütçe de şudur: Me'murların maaşı ve idare masrafı 481 lira, tiyatro kısmı muallimleri maaşı 135, musikî kısmı muallimleri maaşı 540, temsil heyeti maaşı 1232, dekor ve elbise masrafı 150 lira. Bu bir senelik masrafa mukabil Şehremaneti müesseseye her sene muavenet faslından 3000 lira vermeyi kabul etmişti. Darülbedayı' kendi hasılatiyle geçinebilir bir hale gelince şehremaneti artık bu parayı vermeyecekti. 17 Ağustos 1331 de — 1915 — derslere ve provalara başlanıldı. İlk piyes o'arak Emil Fabr ın Lamezon darjil isimli eserinden Hüseyin Suat Beyin adapte etmiş olduğu Çürük temel oynanacaktı. Bu piyes için eserde rolü olan kadın san'atkârlara müessesenin parasiyle Kalyorosi terzihanesinden elbiseler diktirildi, eserde rolü olan erkek san'atkârların da kendi paralariyle Karlmandan yeni elbise almaları meclisi-idarede takarrur etti. Piyesin dekoru Rozental Efendi isminde bir ressama yetmiş beş liraya yaptırıldı. Darülbedayi' kadrosunda dahil olmayan artist Felekyan Hanımın da bu eserde beş lira ücret mukabilinde rol alması kararlaştırıldı. Darülbedayiin ilk temsili 6 Kânunuevvel akşamı da'vetlilere mahsus ve umumi bir prova halinde verildi. 7 Kânunuevvel Perşembe günü kadınlara, akşamı erkeklere temsil verildi ve hasılat asker ailelerine yardımcı hanımlar cemiyetine terk ve teberrü' olundu. Çürük temel piyesi 14 Kânunuevvelde de Darülbedayi' hesabına oynandı. Bu temsiller Tepebaşı tiyatrosunda verilmiş, ilk temsilde musikî heyeti de bir konser vermişti. Bu iytibarla sahnede muntazam kîyafetle gürünsünler diye musikî heyeti a'zasına müssese tarafından birer kat istanbulin satın alındı. Gece temsilden sonra evlerine avdet edebilmeleri için kendilerine fayton araba tutuldu. Piyeste rolü olan san'atkârlara da gündüz çay, gece de supe verildi. Asker ailelerine yardımcı hanımlar cemiyeti menfaatine verilen temsilde biletler iane mahiyetinde yüksek ücretle satılmıştı, darülbedayi' hesabına verilen temsiller için tesbit edilen daimi bilet ücretleri şöyle idi: İlk dört sıra koltuk yirmi beşer, diğerleri yirmişer, sandalyeler on beşer, localar birinci sınıf 100, ikinci sınıf 80, üçüncü sınıf 50 şer, paradi beş kuruş.

Rossini

(43 üncü sahifeden devam)

Rossininin harikulade bir kolaylık ve süratle beste-lediğini söyledik; şunu da ilave edelim ki o hiç bir hazırlığa bağlı olmadan her hangi bir yerde en kötü şerait dahilinde bile bestelerini yaratabilirdi.

Sabah, akşam, yalnız veya gürültücü bir sürü arkadaş arasında, kahve köşelerinde, çatlak sesli bir köy trupu piyanosunun başında, prova patırtıları arasında, öğle veya akşam üzeri, sahabın ikisinde üçünde, büyük bir yorgunluk veya üzüntüden sonra, hulâsa her vakît, her saat ilham ve san'at perisi onu bütün o yaratıcı kudretiyle hazır bulurdu.

Bir kış sabahı, odasında ateş olmadığı için yatağında bir duo besteliyordu. Bir aralık elinden yazdığı notalar kaydı ve yere düştü. San'atkâr soğuk almak korkusiyle yatağından çıkmadı, yeni ve ötekine hiç benzemeyen bambaşka bir duo yaratmağa başladı.

Halk arasında çok tanınmış parçalarından biri, yazılışındaki şaşırtıcı süratin hatırasiyle «Pirinç havası» deye anılırdı.

Tancrède operası için yazdığı bir parça bu eserde oynayacak huysuz kantatrisin hoşuna gitmemişti. Yalnız bunu da ta son güne kadar üstada söylememek kabahatinde bulunmuş tam temsil gününün sabahında inadını tutturmuştu.

Unutmamalı ki, Lombardiyada yemeklerden evel mutlak pirinç getirilir. Bu, beş dakîka içinde hazırlanan bir taam olduğundan sofraya oturulmazdan biraz evel ahçı «Pirinci ateşe koyayım mı?» deye sordurur.

Rossini o gün Tancrèd in baş rolünü alacak kantatrisin huysuzluğu karşısında bunalmış bir halde eve döndüğü zaman ahçısı da aynı şeyi sordurdu. Pirinç ateşe kondu, tabakla önüne geldiği zaman «Di tanli palpiti» parçası da yaratılmıştı.

Rossini Paris şehrinin «Passy» de kendisine hediye ettiği arsada şirin bir köşk yaptırmış ömrünün sonuna kadar orada yaşamıştı. Bu arsanın şekli de tıpkı kuyruklu bir piyano biçimindeydi. Ve o zamanlar bu ince düşünüş pek hoşa gitmişti. Rossini 76 yaşında öldü. Büyük merasimle Pariste Perlaşez mezarlığına gömüldü. 18 sene sonra İtalya bu şanlı evladının ölüsünü geri istedi. 1887 senesi Mayısında bir çok büyük san'atkârların huzuriyle mezar yeniden açıldı, Rossinin kemikleri, yine merasimle İtalyan hukûmetinin mümesillerine teslim edildi.

«Pesaro kuğusu» deye anılan Rossini bu suretle, son uykusu için olsun ana toprağına Kavuştu.

Ermin ve Tavşan Kürkleri

(55 inci sahifeden devam)

ları, hangi tavşanın en eyi kürk verebileceğinde fikirler yürütmektedirler. Fakat *beyaz kürkler için ekseriyetle beyaz New Zealand, Yeni Hollanda, Himalaya, ve Fransız* tavşanlarında karar kılıyorlar. Bu deriler, kolayca istenilen şekil ve renge girebildiğinden, kolayca satılabiliyor. Dolayısiyle derilerin en kîymetlisi add olunuyor.

Renkli tavşanlardan Amerikan mavi, siyah tilki, Hollanda tavşanları en çok tanınmışları ve yavrulayanlarıdır. Mutahassısların fikrince, bir amatör tavşancı, muhtelif cins hayvanlar yetiştireceğine bir cins yetiştirirse daha ziyade muvaffakîyet elde eder. Hollanda tavşanı sîkleti iytibariyle en çok istifade edilen hayvandır. Aynı zamanda süt beyaz derisi de renkli tavşanlardan daha çok makbuldür.

Bu hayvanların başlıca yemi Alfalfa denilen bir ottur. Çiçek açmadan biçilir. Koyunlara verilen *yulaf* da eyidir. Tavşanlara *havuç, pancar yaprakları, yeşil arpa ve daha başka yeşillikler verilir.* Amatör tavşancı, tavşanların yemlerini tamamiyle silip süpürürlerse daha fazla vermelidir. Az gıda vermek gibi, fazla yem vermemenin de tehlike ve zararları vardır. Verilecek yem mîkdarını mutahassıslardan anlamak eyidir. Hayvanların suyu saf ve berrak, aynı zamanda da temiz kaplarda olması şarttır. Bu kapları kümesin öyle bir yerine yerleştirmeli ki hayvan suyu ayağa kalkarak içmelidir. Hastalıklar tavşandan tavşana sadece pis su kullanmakla geçer.

Tavşan derisini atmak da saklamak da kolaydır. Kendisine kürk yapmak isteyen tavşancı evvela tavşanı kesmelidir. Sonra ön ayaklarla arka ayaklarda birer delik açmalı ve başını atmalıdır. Kesilen hayvanı bir bacağından çengele asıp derisini yüzmelidir.

Tavşan derilerinin tabaklık işleri için mutlaka mutahassıs lazımdır.

Tavşan yetiştirmek pek o kadar müşkül bir iş değildir. Küçük bir sermaye ve kâfi bir sa'y bu faydalı hayvanların derilerinden istifade imkânını verir. Memleket iktisadiyatile uğraşanların tavşancılıkla da meşgul olması yeni bir varidat menbaı te'minine hizmet eder fikrindeyiz. Hiç bir vakît unutmamalıyız ki: *Büyük işler, küçük teşebbüslerden doğar.*

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ec. Memleketler için
Seneliği 4 dolar

MUHİT
Resimli Aylık Aile Mecmuası
Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118-Posta Kutusu 706

Muhit Neşriyat Limited Şirketi tarafından neşr olunur.

Her nüshada: bir elbise kalıbı ve metin harici renkli tablo bulunur.

Fihrist

Muharriri Sahifesi

Memlekete Dair:
Kitap ve Kütüphane İhtiyacı — *Ahmet Cevat* — 1
Maarif Vekili ile Mülakat — *Nahit Sırrı* — 3

Edebiyat, San'at, Lisan:
«Lisanımız» Hakkında — *Ahmet Cevat* — 17
Rossini — *Mebrure Hurşit* — 42
Darülbedayiin ikinci kuruluşu — *Refik Ahmet* — 46
Henry Bataille — *İzzet Melih* — 56
Yazı musabakası — 65

Hikâye, Seyahat ve Tiyatro:
Fakîrler — *Victor Hugo dan Vasfi Mahir* — 22
Guruptan Sonra — *La Hua Sen* — 25
Bir Kandil Gecesi — *Mebrure Hurşit* — 33
Orman Hükümdarları (1) — *Andre Demaison* — 37
Eyilikler — *Henri Duvernois* — 44
Allahın Kılıcı (2) — *Ahmed Abdullah* — 50

Tefrika:
Monna Vanna — *M. Maeterlinck den Yaşar Nabi Bedrettin* — 62

Şiirler ve Nesirler:
Kubilay İçin — *Salih Zeki* — 10
Gömülen İrtica' — *Kâzım Sevinç* — 10
Garp Şi'ri — *Andre Ady* — 11
Karanlıkta Kayb Oldu — *L. Nur* — 14
Eski Saadetinle — *Cahit Sıtkı* — 14
Sisli Akşam — *Vahdet Gültekin* — 14
Çeşme — *Emin Halil* — 14
Gece Yarısında Sokaklar — *Yaşar Nabi* — 64

Muharriri Sahifesi

Düşünce ve Duygu Çiçekleri:
Kadın ve Kalb Hakkında Çin Vecizeleri — 12
Andre Suarès den Fikirler — *Vahdet Gültekin* — 8

Spor:
Kış Olimpiyatları — *Selim Sırrı* — 30

İlim ve Fen:
Asri Bir Orta Mektep Nasıl Olabilir? (3) — *Goodwin Watson* — 6
Profesör Friedmann ve Verem Aşısı — *Dr. Fuat Sabit* — 15
Telefoto — *Hasan Halet* — 19
Fransız Seciyesinin Teşrihi — *İbrahim Hoyi* — 59

Müteferrik:
TARİH VE MİZAH Sükûti Encümen — 28
Cihan Tarihinin Hulâsası — 28
New-York Şehir Kütüphanesi — 9
Hayvanlarda Anlaşılmaz İnsiyaklar (8) — 48
Ermin ve Daha Ağır Kürkler (4) — 54
İnsan Siymasının Tahavvülleri (5) — 60
Cihan Hadiseleri (6) — 67

Kadın Sahifeleri:
El İşleri — 68
Dekoltelerinizi Yüzünüze Uydurunuz — *Emine Saffet* — 70
Şal Modası — 70
Moda — 71

Çocuk Sahifeleri:
Şen Çoçuklar (7) — 73
Bulmaca (7) — 74

(1) İllustration (2) Good House Keeping (3) World To morrow (4) Popular science (5) Graphic (6) Sphere (7) Child Life. (8) American Magazine. Metn harici tablolar İllustrasyondan. Kapak Woman's Home Companiondan.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT — **Selamet Matbaası**